

2001-2002

**ਪੰਜਾਬ
ਦਾ
ਆਰਥਿਕ ਸਰਵੇਖਣ
ECONOMIC SURVEY
OF
PUNJAB**

**ਆਰਥਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ**

**Economic Adviser to Government Punjab
Chandigarh**

2001-2002

ਪੰਜਾਬ
ਦਾ
ਆਰਥਿਕ ਸਰਵੇਖਣ
ECONOMIC SURVEY
OF
PUNJAB

NIEPA DC

D11774

ਆਰਥਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ECONOMIC ADVISER TO PUNJAB GOVERNMENT
CHANDIGARH

338.95455 8
PUN-01-PU

LIBRARY & DOCUMENTATION CENTRE

National Institute of Educational
Planning and Administration.

17-B, Arirobindo Marg.

New Delhi-110016

DOC, No.....

D-11774

Date.....

30-01-2003

ਸੂਚਕ
INDEX

ਲੜੀ ਨੰ	ਵਿਸ਼ਾ ਸੂਚੀ	ਪੰਨਾ	Sr. Contents No.	Page
I. ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ			I REVIEW OF THE ECONOMY	
1.	ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ, 1 ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ		1. Punjab Economy—An Overview, Problems and Prospects	43
II ਖੇਤਰ ਵਾਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ			II SECTORAL ANALYSIS	
1.	ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ	15	1. Agriculture	55
2.	ਊਰਜਾ	19	2. Energy	58
3.	ਉਦਯੋਗ	23	3. Industry	62
4.	ਰੋਜ਼ਗਾਰ	26	4. Employment	64
5.	ਵਿੱਤ, ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਰਿਣ	27	5. Finance, Banking & Credit	65
6.	ਕੀਮਤਾਂ	30	6. Prices	67
7.	ਲੋਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ	32	7. Public Distribution System	68
8.	ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ	33	8. Social Services	69
9.	ਗਰੀਬੀ ਨਿਵਾਰਣ	38	9. Poverty Alleviation	73
III	ਅੰਕੜਾ ਸਾਰਣੀਆਂ	83	III STATISTICAL TABLES	83

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਚਿੰਨ੍ਹ :
Symbols used in this Publication :

R	ਸੋਧੇ ਹੋਏ Revised
P	ਆਰਜ਼ੀ Provisional
Q	ਦੁਰੰਤ Quick
T	ਟੀਚਾ Taget
..	ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ Not Available
—	ਨਿਲ Nil
A	ਲੇਖੇ Accounts
RE	ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ Revised Estimates
BE	ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ Budget Estimates

ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਰਾਜ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਦੁਰਸਾਏ ਗਏ ਮੁੱਖ ਮਾਪਸੂਚਕ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਵਾਇਟ ਪੇਪਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਲੜਖੜਾਉਂਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਸੂਚਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਵਾਸਤੇ ਵਿੱਧੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੇਧ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿਭਾਗ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ 1996 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਈ ਗਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਰਾਜ ਦੀ ਅਣਗੌਲੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁੜ ਸਥਾਪਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.2 ਵਿੱਤੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕਰਕੇ ਪਲਾਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਲਾਨ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 1997-98, 1998-99, 1999-2000 ਅਤੇ 2000-2001 ਲਈ ਪਲਾਨ ਖਰਚ ਸਾਲਵਾਰ 2008.21 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 2007.04 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, 1748.86 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 2045.25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਪਲਾਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਉਧਾਰ ਲਏ ਫੰਡਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਵਿਆਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1996-97 ਵਿੱਚ 1834.44 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਸਾਲ 2000-01 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੱਧ ਕੇ 2733.04 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ 33 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸੇਵਾਂ ਖਰਚ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

1.3 ਸਮੁੱਚੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਸਮੁੱਚੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਜਨਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਿਚ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਕੁਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਸਥਿਰ (1993-94) ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 40451 (ਆਰਜੀ) ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 42385 (ਤੁਰੰਤ ਅਨੁਮਾਨ) ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 6.99 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 4.78 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ (ਖਸੂਧਨ ਸਮੇਤ) ਵਿੱਚ ਆਈ ਵਰਨਣਯੋਗ ਕਮੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੈਕਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਆਈ ਕਮੀ ਹੈ।

1.4 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਖੇਤਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਦਾ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਸਥਿਰ ਕੀਮਤਾਂ (1993-94) ਚੇ 1999-2000 ਦੇ 16055 (ਆਰਜੀ ਅਨੁਮਾਨ) ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 2000-2001 ਵਿੱਚ 16387 (ਤੁਰੰਤ ਅਨੁਮਾਨ) ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ 7.02 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2000-2001 ਵਿਚ 2.07 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮਾਮੂਲੀ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ (ਖਸੂਧਨ ਸਮੇਤ) ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਕਮੀ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਹੈ।

1.5 ਸੈਕੰਡਰੀ ਸੈਕਟਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗ, ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦਾ ਕੁਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਕੀਮਤਾਂ (1993-94) ਤੇ 9981 (ਆਰਜੀ ਅਨੁਮਾਨ) ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 10553 (ਤੁਰੰਤ ਅਨੁਮਾਨ) ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 5.73 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਹੈ।

1.6 ਟਰਸਰੀ ਖੇਤਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਬੀਮਾ, ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਆਦਿ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਵਿਚ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 7.74 (ਆਰਜੀ) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-

2001 ਵਿਚ 7.14 (ਤੁਰੰਤ) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਟਰਸਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਵਿਚ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਘਾਟਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਵਿਚ ਆਈ ਕਮੀ ਕਾਰਣ ਹੈ।

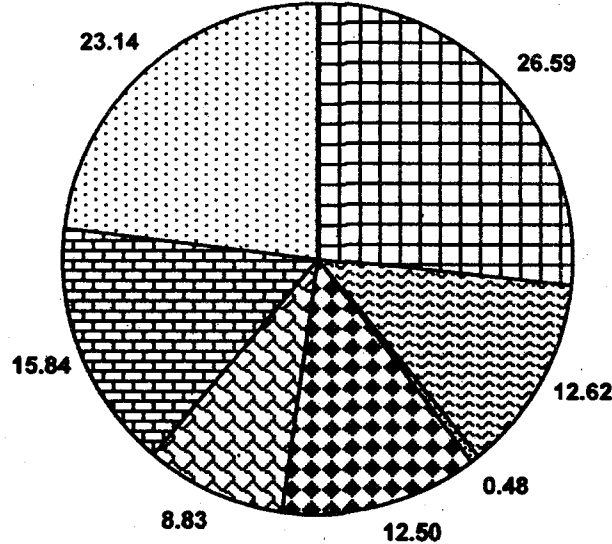
1.7 ਸਥਿਰ (1993-94) ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਜੀਅ ਪ੍ਰਤੀ ਆਮਦਨ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 14980 (ਆਰਜੀ) ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 15390 (ਤੁਰੰਤ) ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਵਲ 2.74 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਜੀਅ ਪ੍ਰਤੀ ਆਮਦਨ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 23254 (ਆਰਜੀ) ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 25048 (ਤੁਰੰਤ) ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 7.71 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

1.8 ਸਾਲ 1993-94 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਲ 1993-94 ਦੇ 33.06 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 2000-2001 ਵਿਚ 25.90 (ਤੁਰੰਤ) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪਸ਼ੂਧਨ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਲ 1993-94 ਵਿਚ 12.74 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 12.26 (ਤੁਰੰਤ) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਧਨ ਖੇਤਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਸਾਲ 1993-94 ਦੇ 46.13 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 38.66 (ਤੁਰੰਤ) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1993-94 ਵਿਚ 21.77 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 24.90 (ਤੁਰੰਤ) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਟਰਸਰੀ ਖੇਤਰ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ, ਦਾ ਹਿੱਸਾ 1993-94 ਦੇ 32.10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 36.44 (ਤੁਰੰਤ) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

1.9 ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਅਨੁਮਾਨ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ ਬਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਅਨੁਮਾਨ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਹ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਏ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਕਪੈਸਟੀ ਅਤੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤੇ ਫੋਜ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਸਾਲ 1993-94 ਤੋਂ 1999-2000 ਤੱਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 6950 (ਸੌਂਧੇ) ਕਰੋੜ, 8159 (ਸੌਂਧੇ) ਕਰੋੜ, 12413 (ਸੌਂਧੇ) ਕਰੋੜ, 8773 (ਸੌਂਧੇ) ਕਰੋੜ, 9965 (ਸੌਂਧੇ) ਕਰੋੜ 11412 (ਸੌਂਧੇ) ਕਰੋੜ, ਅਤੇ 11415 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ 12.94 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ 8.62 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਔਸਤ ਸਾਲਾਨਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੌਰਾਨ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 4296 ਕਰੋੜ ਅਤੇ 7119 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ।

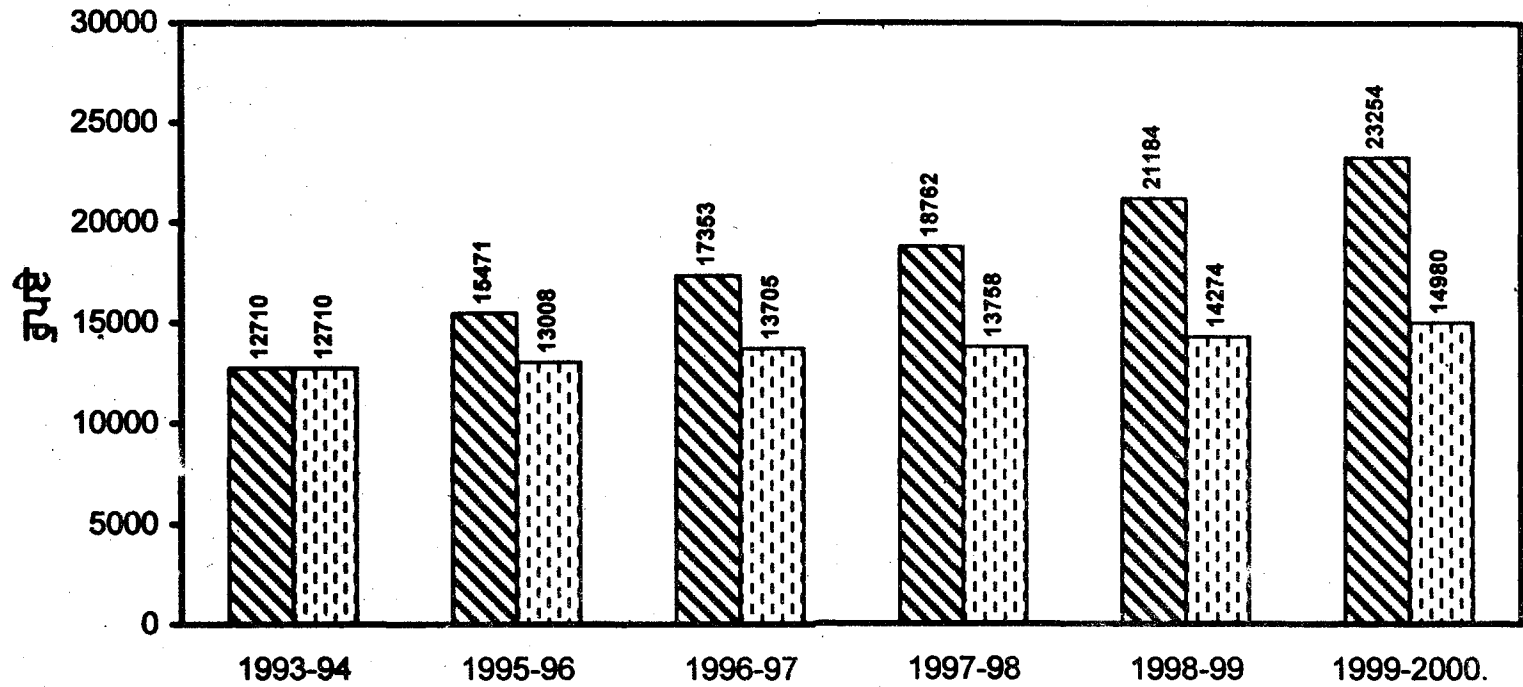
1.10 ਅਨਾਜ ਦਾ ਕੁੱਲ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 1999-2000 (ਆਰਜੀ) ਦੇ 252.07 ਲੱਖ ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਆਰਜੀ) ਵਿਚ 253.18 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 0.44 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਬੀਜਿਆ ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ 7847 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 7935 (1.12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ ਚਾਵਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ 5.06 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਜਦ ਕਿ ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ 2.26 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਅਨਾਜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੇ 253.18 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2001-2002 ਵਿੱਚ 253.70 ਲੱਖ ਟਨ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਾਲਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਲ 2000-2001 (ਆਰਜੀ) ਵਿਚ 0.39 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ

ਕੁਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ (1993-94 ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ) 1999-2000

□ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ▣ ਜੰਗਲਾਤ, ਮੱਛੀਪਾਲਨ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ▤ ਬਿਜਲੀ, ਗੈਸ, ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ ▥ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ	▧ ਪਸ਼ੂਧਨ ▨ ਵਪਾਰ, ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ▩ ਉਦਯੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੀਅ ਪ੍ਰਤੀ ਆਮਦਨ

▨ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ

▤ ਸਥਿਰ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ

2001-2002 (ਅਣਅੰਤਿਮ) ਵਿੱਚ 1.00 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਨ ਕਪਾਹ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਸਾਲ 1999-2000 (ਆਰਜੀ) 7.54 ਲੱਖ ਗੰਦਾਂ ਤੋਂ 2000-2001 (ਆਰਜੀ) ਵਿਚ 9.22 ਲੱਖ ਗੰਦਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 22.28 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਫਸਲੀ ਢਾਚੇ ਵਿਚ ਜਿਆਦਾ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਜੋ ਕਿ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

1.11 ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 611 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 638 ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 17000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਅਚੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਹੁਤਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1999-2000 1.99 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 2.01 (ਆਰਜੀ) ਲੱਖ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲ 4250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਅਚੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ। ਨਿਵੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਯੁਵਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

1.12 ਉਰਜਾ ਰਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2001-2002 ਦੌਰਾਨ ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕੁਲ 3025.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਚੋਂ 706.36 (23.35 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਉਰਜਾ ਵਾਸਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਲ 2001-2002 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਸਮੱਰਥਾ 0.38 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 4443 ਮੈਗਾਵਾਟ ਤੋਂ 4460 ਮੈਗਾਵਾਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

1.13 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੂਚਕ ਅੰਕ (ਅਧਾਰ 1979-80 ਤੋਂ 1981-82=100) ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 1.8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 1.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਮੁਦਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਭਾਵੇਂ ਹਾਸ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 1.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 2.8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

1.14 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਲਗਾਤਾਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਾਰਚ, 2000 ਵਿਚ 5.38 ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਮਾਰਚ, 2001 ਵਿਚ 5.32 ਲੱਖ ਰਹਿ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ 1.12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘਟੀ ਹੈ।

1.15 ਸਾਲ 1991-92 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਘਾਟਾ 480.87 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 1996-97 ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 1357.06 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਵੱਧ ਕੇ 2727.12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਚਾਨਕ ਵਾਧਾ ਮਾਲ ਲੇਖੇ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਚੋਖੇ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਿਆਰਵੇ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਧੀਨ 241.58 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਗਰਾਂਟ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਨਾਲ ਮਾਲ ਲੇਖੇ ਦਾ ਪੱਧਰ ਘੱਟ ਕੇ 2572.91 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਾਲ 2001 ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਦਾ ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਘਾਟਾ 2656.93 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਮਾਲ ਲੇਖੇ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਖਤਰੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 31 ਮਾਰਚ 1991 ਤੱਕ ਰਾਜ ਦੇ ਸਿਰ ਉਧਾਰ 6869.68 ਕਰੋੜ ਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 31 ਮਾਰਚ 1997 ਤੱਕ 15249.55 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 31 ਮਾਰਚ, 2001 ਤੱਕ ਇਹ ਹੋਰ ਵੱਧ ਕੇ 27830.33 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2001-02 ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵਾਧਾ 5323 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲਗਭਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਜੀ.ਐਸ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ 40% ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਿਆਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਸਹਿਣ ਯੋਗ ਹੈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ

1.16 ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਸਥਾਰ-ਪੂਰਵਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :—

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ

1.17 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਆਪਣੀ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਾਵਲ-ਕਣਕ ਦਾ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਚਕਬੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਭੂਮੀ ਦੇ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦਾ 0.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 0.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰੂੜੀ ਖਾਦ, ਹਰੀ ਖਾਦ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੁਹੰਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦਾ ਪਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਖਾਦ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਣਕ ਅਤੇ ਧਾਨ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰੀ ਖਾਦ ਦੀ ਫਸਲ ਜਿਵੇਂ ਕੀ ਢਾਂਚੇ ਉਗਾਉਣ ਦੀ ਫਸਲ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਬੀਜ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

1.18 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਅਤੇ ਧਾਨ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਹੇਠੋਂ ਕੁਝ ਰਕਬਾ ਕੱਢ ਕੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੱਕੀ, ਜੌਂ, ਗੰਨਾ, ਕਪਾਹ, ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜ ਅਤੇ ਦਾਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਤੇ ਖਰੀਦ/ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1.19 ਵਢਾਣਕ ਕਣਕ ਅਤੇ ਬਾਸਮਤੀ ਚਾਵਲ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੀ ਕਾਫੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵਢਾਣਕ ਕਣਕ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਉਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਸਮਤੀ ਚਾਵਲ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਉਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਚਾਲੂ ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਗਵਾਨੀ, ਵੱਧ ਮੁਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਐਗਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀ, ਜਨਨ ਵਿਗਿਆਨ ਖੋਜ ਅਤੇ ਬਾਏ ਟੈਕ ਵਿਕਾਸ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੁਸ-ਕਲਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਦਦ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਭਾਵੇਂ ਕਣਕ ਅਤੇ ਧਾਨ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

1.20 ਆਰਥਿਕ ਉਦਾਸੀਕਰਨ ਅਤੇ (ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ) ਦੇ ਹੌਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਰੋਲ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਅਜੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੇਕਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਆਜ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਵਿਕਾਸ, ਅਦਲ-ਬਦਲ ਮੰਡੀਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ/ਫਾਲੋ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ।

1.21 ਕੁਮੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਡੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦਬਾਅ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੱਤਰ 10 ਤੋਂ 40 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਸਾਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਾਰਣ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਘੱਟ ਡੂੰਘੇ ਟਿਊਬਵੇਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਸਬਮਰਸ਼ੀਬਲ ਪੰਪ ਲਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨਗੇ । ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਯੋਗ ਪਾਣੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਫਜ਼ੂਲ ਵਰਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ।

1.22 ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੁਖ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਓ ਰਹੀ ਹੈ । ਰਾਜ ਆਮਾਦਨ ਦੀ ਬਣਤਰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸੈਕਟਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁਖ ਦੇਣ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਹੈ ਸਾਲ 2000-2001 (ਤੁਰੰਤ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿਚ ਸਥਿਰ (1993-94) ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਕੁਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ 38.66 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸੈਕਟਰ ਦੇ 24.90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਟਰਸ਼ਰੀ ਸੈਕਟਰ ਦਾ 36.44 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰ ਦਾ 85 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਹੀ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਹੋਰ ਨਿਰੋਲ ਬਿਜਾਈ ਅਧੀਨ ਰਕਬੇ ਲਈ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ।

1.23 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਐਸਤਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵੱਡੇ ਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ 390 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਛੋਟੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ 4.5 ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ । ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਨਿਪੁੰਨ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਮਾਹਿਰ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਯੂਨਿਟਾਂ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਲੇਬਰ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮੱਰਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ । ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਹੁਨਰਮੰਦ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

1.24 ਅਗਸਤ, 1991 ਤੋਂ 31.3.2001 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਲ 1992 ਉਦਯੋਗਿਕ ਮੰਗ ਪੱਤਰ (ਆਈ.ਈ.ਐਮ.) ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ 37,256 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 4,67,217 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ । ਸਾਲ 2001-2002 (ਅਕਤੂਬਰ, 2001 ਤੱਕ) ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 55 ਆਈ.ਟੀ.ਐਮਜ਼. ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 510.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ 5707 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ ।

ਅਗਸਤ, 1991 ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ, 2001 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 127 ਨਿਰਯਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

1.25 ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁੱਤ ਘੱਟ ਹੈ । ਸਾਲ 2000 ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ 40.66 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ, ਜਦ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ 58.46 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ । ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਅਨੁਪਾਤ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ (90.41 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ), ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ (86.46 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (68.92 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕਾ (60.96 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁੱਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ । ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

1.26 ਮਾਰਚ, 2001 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ 14578 ਮੈ.ਵਾ. ਦ ਫੁਨੈਕਟਿਡ ਲੋਡ

ਨਾਲ 5210917 ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁੱਲ ਸਥਾਪਤ ਉਤਪਾਦਨ ਸਮੱਰਥਾ 5683 ਮੈ.ਵਾ. ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸਾਂ ਤੋਂ 3129 ਮੈ.ਵਾ., ਸਾਂਝਾ ਪੂਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ (ਅਰਥਾਤ ਬੀ.ਬੀ.ਐਮ.ਬੀ. ਅਧੀਨ) ਤੋਂ 1315 ਮੈ.ਵਾ. ਅਤੇ ਪੀ.ਈ.ਡੀ.ਏ. ਤੋਂ 6 ਮੈ.ਵਾ. ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਵਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 1233 ਮੈ.ਵਾ. ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਚਾਲਣਾਂ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਅਤੇ ਤੀਬਰ ਦਿਹਾੜੀ ਬਿਜਲੀ-ਕਰਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਹੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਮਾਰਚ, 2001 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ 4.19 ਲੱਖ ਅਣ-ਨਿਪਟਾਏ ਬਿਨੇ ਪੱਤਰ ਪਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘਰੇਲੂ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ 100148, ਵਣਜ ਲਈ 20965, ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਲਈ 2233 ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਲਈ 296168 ਬਿਨੇ ਪੱਤਰ ਸਨ। ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣਾਤਮਕ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਸੰਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਅਤੇ ਸਬ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨੈਟਵਰਕ ਵਿਛਾਇਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਾਰਚ, 2001 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ 12,748 ਸਰਕਟ ਕਿ.ਮ. ਸਹਿਤ 537 ਸਬ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 38 ਸਬ ਸਟੇਸ਼ਨ 220 ਕੇ.ਵੀ. ਏ, 69 ਸਬ ਸਟੇਸ਼ਨ 132 ਕੇ.ਵੀ. ਏ, 326 ਸਬ ਸਟੇਸ਼ਨ 66 ਕੇ.ਵੀ. ਏ ਅਤੇ 104 ਸਬ ਸਟੇਸ਼ਨ 33 ਕੇ.ਵੀ. ਏ ਹਨ।

1.27 ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 31 ਮਾਰਚ, 2000 ਨੂੰ 5.38 ਲੱਖ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 31 ਮਾਰਚ, 2001 ਤੱਕ 5.32 ਲੱਖ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਕੰਮ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 31 ਮਾਰਚ, 2000 ਨੂੰ ਜੋ 3.96 ਲੱਖ ਸੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 31 ਮਾਰਚ, 2001 ਤੱਕ 3.98 ਲੱਖ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 31 ਮਾਰਚ, 2001 ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਿਜਟਰਡ ਕੁੱਲ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 74.77 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਹੁਣ ਵੀ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਤਕਾਲ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਧਿਆਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗੀਕਰਨ ਅਸਿਹੇ ਯੋਜਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਰੋਜ਼ਗਾਰ/ਸਵੈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬਰੋਵਾਸ ਰੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ

1.28 ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਕਈ ਹੋਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਉਜ਼ਰਤ ਬਿਲਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਣਾ, ਭਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਬੋਝ, ਭਾਰੀ ਉਧਦਾਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਹ ਕੁੱਝ ਕਾਰਣ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਭਾਰੀ ਵਾਧੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੱਬਾਂ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

1.29 ਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁੜ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਯੋਗ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੀ ਚੈਅਰਮੈਨਸ਼ਿਪ ਹੇਠ 15 ਸਤੰਬਰ, 1999 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਕੁੱਝ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ। ਸੋਲ ਟੈਕਸ ਮਾਲੀਏ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧੇ ਸਬੰਧੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਉਰਜਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬਚਨਵੱਧ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਬੱਝ ਨਾ ਬਣੇ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਹਿੱਤ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਡਿਸਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਖਰਚ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ

ਅਤੇ ਗੁਣਾਤਮਕ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪਬਲਿਕ ਖਰਚਾ ਸੁਧਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸੰਮੇਸ਼ਿਆ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਬਚਨਵੱਧ ਹੈ।

1.30 ਰਾਜ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਫਸਲ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੇ ਅਨਾਜ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਵਰਨਣਯੋਗ ਪ੍ਰਗਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਕਣਕ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੇ ਕੁਮਵਾਰ 155.51 ਲੱਖ ਟਨ ਅਤੇ 91.54 ਲੱਖ ਟਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਪੁਲ ਵਿਚ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦਾ 106 ਲੱਖ ਟਨ ਅਤੇ 67 ਲੱਖ ਟਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੁਮਵਾਰ 51 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 47 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦਾ ਫਸਲੀ ਚਕਰ ਜਮੀਨੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਥੱਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਤਰ ਤੇ ਉਲਟ ਅਸਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪੁਰਜ਼ਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਝੋਨੇ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਘਟਾ ਕੇ ਮੱਕੀ, ਗੰਨਾ, ਕਪਾਹ, ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਅਤੇ ਦਾਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

1.31 ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਈ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਦੂਸਰਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਖਰੀਦ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਲ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2001-2002 (31.10.2001 ਤੱਕ) ਦੌਰਾਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ 10.42 ਲੱਖ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਕਣਕ ਅਤੇ 6.20 ਲੱਖ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ, 2001 ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ/ਸਾਂਝੇ ਸਹਾਇਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 434.07 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 32 ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਗਾਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 50.83 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਆਪਣੀ ਹਿੱਸਾ ਪੂੰਜੀ ਵੱਜੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਤੋਂ 5700 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ 12000 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਵਾਈਟਲ ਵੀਟ ਗਲੂਟਨ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੈਂਡੀ ਡਰਾਇਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਮਿਲਕ ਰੀਪਲੇਸਰ, ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਲਿਗਿਊਨਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਇਨਟੈਗ੍ਰੇਟਿਡ ਕੋਟਨ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ 5 ਐਮ.ਓ.ਯੂਜ਼ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ। ਸਾਲ 2001-2002 ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਐਸ.ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਐਲ.ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ. ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ. ਸਿਸਟਮ, ਐਗਰੋ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਲਟ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਯੂਨਿਟ ਲਗਾਉਣ ਲਈ 2 ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ। ਸਾਲ 2000-01 ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ 2463 ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਕਿਨ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਗਰੇਡਿੰਗ ਅਤੇ ਵੈਕਸਿੰਗ, ਸੈਂਟਰ ਜੋ ਕਿ ਖਿੰਡ ਬਾਦਲ, ਬੱਲੂਆਣਾ ਅਤੇ ਕੰਗਮਈ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹਨ ਤੇ ਗਰੇਡਿੰਗ ਅਤੇ ਸੋਮ ਚੜਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਚਾਲੂ ਸਾਲ 2001-2002 ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ 3000 ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਕਿਨ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਸੋਮ ਚੜਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਅਤੇ 2 ਹੋਰ ਮਕੈਨੀਕਲ ਅਤੇ ਗਰੇਡਿੰਗ ਵੈਕਸਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਪਿੰਡ ਟਾਹਲੀ ਵਾਲਾ ਜੱਟਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਛੋਟੀ ਵਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ 70 ਜੂਸ ਬਾਰ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.32 ਸਾਲ 1999-2000 ਦੌਰਾਨ 5 ਤੋਂ 50 ਦੁਬਾਰੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ 927 ਡੇਅਰੀ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ 2225 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਇਹ ਟੀਚੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 5 ਤੋਂ 50 ਦੁਬਾਰੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ 900 ਡੇਅਰੀ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਿਰੁੱਧ 1100 ਡੇਅਰੀ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ 4383 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2001-2002 ਦੌਰਾਨ 1100 ਹੋਰ ਡੇਅਰੀ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

1.33 ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਠਸਲਕਸੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 31 ਮਾਰਚ, 2001 ਤੱਕ 1362 ਪਸ਼ੂ ਹਸਪਤਾਲ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਫੋਕਲ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਪਸ਼ੂ ਹਸਪਤਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ) ਅਤੇ 1443 ਪਸ਼ੂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੀਮਤੀ ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਰੋਗ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁ ਚਕਿਤਸਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਪਟਿਆਲਾ, ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਵਿਖੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੌਲੀਕਲੀਨਿਕ ਡਿਸਪੈਂਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਾ ਦੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੌਲੀਕਲੀਨਿਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.34 ਨਾਬਾਰਡ ਦੀ ਰੀਫਾਈਨਾਂਸ ਸਪੋਰਟ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਨੇ 30-9-2001 ਤੱਕ 126.68 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 314.76 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

1.35 ਸਾਲ 2001-2002 (ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ) ਦੌਰਾਨ 162 ਮੱਛੀ ਪਾਲਕ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਲ 2000-01 ਦੌਰਾਨ 333 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਨੀਲੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲ 2001-02 ਵਿੱਚ 900 ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਟੀਚੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 814.88 ਹੈਕਟੇਅਰ ਦਾ ਵਾਧੂ ਰਕਬਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2001-02 (ਮਹੀਨਾ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ) ਦੌਰਾਨ 850 ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 555.77 ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬਾ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

1.36 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਾਗਬਾਨੀ ਧਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ 31 ਮਾਰਚ, 2001 ਤੱਕ 174500 ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬਾ ਬਾਗਬਾਨੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2001-02 ਦੌਰਾਨ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਵਾਧੂ ਰਕਬਾ ਕੁਮਵਾਰ 4000 ਹੈਕਟੇਅਰ ਅਤੇ 10,000 ਹੈਕਟੇਅਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਪਰਲਿਟ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸ਼ੋਧੀ ਤਕਨੀਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੁਰਸਿੰਗ, ਗਾਰਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਜਬਰੀਲਿਕ ਏਸਿਡ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਆਦਿ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ 200 ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬਾ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗੂਰ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ 7.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਰਸਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ 8.85 ਲੱਖ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਨਵੇਂ ਬਾਗ ਲਗਵਾਉਣ ਲਈ ਪੀ.ਏ.ਡੀ.ਬੀ. ਅਤੇ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਬੈਂਕਾਂ ਰਾਹੀਂ 112 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 10 ਸਰਕਾਰੀ ਸਬਜ਼ੀ ਬੀਜ ਫਾਰਮਾਂ ਵਲੋਂ 21250 ਕੁਇੰਟਲ ਆਲੂ ਅਤੇ 525 ਕੁਇੰਟਲ ਦੁਜੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ।

1.37 ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੂੰ 13780 ਸਬਜ਼ੀ ਬੀਜਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨੀ ਕਿੱਟਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। 39271 ਖੁੰਭ ਬੀਜ ਬੋਤਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਘਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਅਧੀਨ 360 ਅਪਣਾਏ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ 15000 ਪਰਿਵਾਰ ਕਵਰ ਕਰਕੇ ਖੁੰਭ ਬੀਜ ਬੋਤਲਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਵਿਭਾਗੀ ਪੈਸਚੁਰਾਈਜ਼ਡ ਖਾਦ ਯੂਨਿਟ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਰਾਹੀਂ 800 ਕੁਇੰਟਲ ਬਣੀ ਬਣਾਈ ਖਾਦ ਰਿਆਇਤੀ ਦਰਾਂ ਤੇ ਉਪਲਬੱਧ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਕੀੜੇ ਪਾਲਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਨੀਮ ਪਹਾੜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਰੋਪੜ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ 30000 ਕੰਕਨੂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ 1.37 ਲੱਖ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਪੌਦੇ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੇ ਗਏ।

1.38 ਨਵੀਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ 1996 ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਰਮ ਅਤੇ ਮਿਤਰਤਾ ਪੂਰਣ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹ ਮਿਲ ਸਕੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਉਣ ਪੱਖੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ

ਕਿ 450 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਾ ਸਹਿਣ ਯੋਗ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਬਸਿਡੀ ਅਤੇ ਉਤਸਾਹ ਪੱਖੋਂ ਛੁਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੇਵਲ ਹਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਬਲਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਉਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਅਤੇ ਵੰਗਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਵੈ ਚਾਲਿਤ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਾਧੂ ਉਦਯੋਗ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਖਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਿ ਆਮ ਮੰਦਾ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਦ ਉਨਤੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਗਿਰਾਵਟ, ਹੁਨਰਵੰਦ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਇਨਫਰਾਸਟਰਕਚਰ ਵਿੱਚ ਉਨਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁ ਪੱਖੀ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬੀਮਾਰ ਪਈਆ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕੇ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਾਰਾ ਦੇ ਸਕੇ। ਨਿਜੀ ਨਿਵੇਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨੀਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਲੱਗ ਅੱਲਗ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਹਿਹੋਂਦ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਲਾਈਟ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ, ਸੂਤੀ, ਰਸਾਇਨਿਕ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਸਬੰਧੀ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਚਮੜਾ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

1.39 ਪੰਜਾਬ ਲਘੂ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਨਿਗਮ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 26 ਉਦਯੋਗਿਕ ਫੇਕਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਕੇ 9633 ਉਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਲਾਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਗਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 23 ਹੋਰ ਫੇਕਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 5569 ਏਕੜ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 6786 ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਲਾਟ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਕੇ ਉਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੰਮ ਫੇਕਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮੁਕਤਸਰ, ਅਬੋਹਰ ਅਤੇ ਟਾਂਡਾ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਵਿਕਾਸ ਕੇਂਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਫੇਕਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮਲੋਟ, ਮਾਨਸਾ ਅਤੇ ਰਾਏਕੋਟ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮਲੋਟ ਤੇ ਰਾਏਕੋਟ ਵਿਖੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.40 ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ) ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਵਲੋਂ 9 ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 96.90 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 855 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 7 ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉਸਾਰੀ ਹੋਣ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲਾਗਤ 92.44 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨਾਲ 1042 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

1.41 ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਿਗਮ (ਈ.ਸੀ.ਪੀ.) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਨਫਰਾਸਟਰਕਚਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਅਦਾਰਾ ਹੈ। ਨਿਗਮ ਨੇ 315 ਏਕੜ ਦੇ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਟਾਊਨਸ਼ਿਟ ਫੇਜ਼-8 ਅਤੇ 9 ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਈ.ਸੀ.ਪੀ. ਵਲੋਂ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤ੍ਰਾਲਯ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਦਾਰੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਸੈਟਲਾਈਟ ਅਰਥ ਸਟੇਸ਼ਨ

1.42 ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨਿਰਯਾਤਕ ਯੂਨਿਟਾਂ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਕੰਮਿਊਨਿਕੇਸ਼ਨ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰ.ਬੰਦ ਸੈਟਲਾਈਟ ਅਰਥ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਪਾਰਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਕੇਂਦਰ)

1.43 ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਨਿਰਯਾਤਕ ਯੂਨਿਟਾਂ ਨੂੰ ਰੇਗੂਲੇਟਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਅਕਤੂਬਰ, 1998 ਤੋਂ ਚਾਲੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (ਸੀ.ਈ.ਡੀ.ਈ.)

1.44 ਸੀ.ਈ.ਡੀ.ਈ. ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਰੱਖ ਰਖਾਵ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ, ਸਨਅਤਾਂ ਵਿਖੇ ਕੰਸਪਿਊਟਰੀਕਰਣ, ਸਨਅਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਪਾਦਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਉਦਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸੈਂਟਰ (ਈ.ਈ.ਡੀ.ਸੀ.)

1.45 ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਏਨਾਉਣ ਲਈ ਅਧੀਨ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਈ. ਨਿਵੇਸ਼

1.46 ਈ.ਸੀ.ਪੀ. ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਈ.ਟੀ. ਪੜਾਵ ਬਣਾ ਕੇ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਈ.ਸੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਨਅਤ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੋਹਾਲੀ/ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਈ.ਟੀ.ਟਿਕਾਣਾ (ਡੈਸਟੀਨੇਸ਼ਨ) ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਇੰਟਰ-ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਫੋਸਿਸ, ਜੈਨਸਰ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ, ਟਾਟਾ ਇੰਟਰ ਐਕਟਿਵ ਸਿਸਟਮ, ਕੁਆਰਕ ਮੀਡੀਆ ਹਾਊਸ ਲਿਮ., ਵਿਕਰਜ ਬਾਲਾਸ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਲਿਮ. (ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਟੈਲੀਕਾਮ), ਐਨ.ਵਾਈ. ਐਕਸ. ਸਾਫਟ ਵੇਅਰ (ਡੈਟਰੋਇਟ ਯੂ.ਐਸ.ਏ.), ਸਿਗਮਾ ਇੰਟਰਐਕਟਿਵ ਤਕਨਾਲੋਜੀ (ਅਲਾਬਾਮਾ ਯੂ.ਐਸ.ਏ.), ਫਿਊਚਰ ਕੰਸਪਿਊਟਿੰਗ ਸਕੂਲ (ਔਰੇਜ ਕੰਟੀ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ.), ਐਪਟੀਸੋਸ (ਵਰਜੀਨਿਆ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ.) ਆਦਿ ਨੇ ਇਥੇ ਕੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲਗਭਗ 140 ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਚਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।

ਮਹਿੰਦਰਾ ਨੋਲਜ਼ ਪਾਰਕ, ਮੋਹਾਲੀ

1.47 ਨਿਗਮ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ 15 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਇਨਵਰਮੇਸ਼ਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਪਾਰਕ ਲਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹਿੰਦਰਾ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿ 1.3 ਮਿਲੀਅਨ ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਵਾਤਾਕੁਲਨ ਜਗ੍ਹਾ 2002 ਦੇ ਮੱਧ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੱਥੇ ਮਹਿੰਦਰਾ ਨੋਲਜ਼ ਪਾਰਕ ਲੱਗਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣੀ ਬਣਾਈ ਥਾਂ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹੋਰ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਟਾਵਰ, ਕਮਰਸ਼ਿਅਲ ਸੈਂਟਰ, ਸਰਵਿਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਰੀਕਰੀਏਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਆਦਿ ਵੀ ਹੋਣਗੇ।

ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਇਨਵਰਮੇਸ਼ਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ

1.48 ਆਈ.ਟੀ. ਦੀ ਵੱਧਦੀ ਹੋਈ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਹਾਈ ਟੈਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਈ.ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਈ.ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ 15 ਏਕੜ ਦੇ ਰਕਬੇ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰਾ ਐਂਡ ਮਹਿੰਦਰਾ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਕੋਲਾਬੋਰੇਟਰ ਹਨ, ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਮਹਿੰਦਰਾ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਇੰਡੀਅਨ ਐਂਡ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਪੂੰਜੀ ਢੰਡ

1.49 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਆਈ.ਟੀ. ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਪੂੰਜੀ ਢੰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਢੰਡ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ., ਈ.ਸੀ.ਪੀ., ਪੀ.ਐਫ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ਡੀ.ਬੀ. ਆਈ ਚੱਲ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

1.50 ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੇਲਾਨ ਵਧਾਉਣ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

i) ਨਿਪੁੰਨ ਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਪੁਲ

- ੳ) ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਆਈ.ਟੀ.ਈ.ਐਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਈ.ਟੀ.ਈ.ਐਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ।
- ਅ) ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਟੀ.ਈ.ਐਸ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਨਿਜੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕਰਨਾ।
- ੲ) ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਕਰੀਕੂਲਮ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਮੁਲਅੰਕਣ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ।
- ੳ) ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਮੁਦਲੇ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਪੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਈ.ਈ.ਈ.ਐਸ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਾ।

ii) ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਢਾਂਚਾ

- ੳ) ਨਾਮੀ ਨਿਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਲਟੀ ਆਪਸ਼ਨ, ਉੱਚ ਕੁਆਲਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕਰਨਾ।
- ਅ) ਮਲਟੀ-ਆਪਸ਼ਨ ਟੈਲਕਮ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇਣ।
- ੲ) ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾਮੀ ਭੋਜਨ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਪਰਚੂਣ ਵਿਕਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕਰਨਾ।
- ੳ) ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ।
- ੲ) ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ ਜਾਣਵਾਸਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਕੋਮੀ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਉਣਾ।

iii) ਹਮਾਇਤੀ ਸ਼ਰਕਾਰ

- ੳ) ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ।

ਅ) ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਯੋਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗੀ।

iv) ਅਸਾਨ ਪਹੁੰਚ

ਉਤਮ ਸੁਣੀ ਦੀ ਰੋਲ, ਸੜਕ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਨਵੇਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਉਣਾ।

1.51 ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਐਚ.ਪੀ.ਸੀ. ਐਲ ਵੱਲੋਂ 16,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਡੇਲ ਸਕੇਡ ਕਾਰਖਾਨਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਦਯੋਗਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

1.52 ਮਈ, 1998 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਖਿੜਕੀ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 16662 ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਢੰਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਅਸਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ-ਵੈਬ-ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਠਹੀ ਏ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਮੰਡੀਕਰਨ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਵੱਧਾ ਅਤੇ ਅਪ-ਗਰੇਡ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

1.53 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵੰਡਾਰੀ ਕਲਾਂ, ਫ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ 175 ਏਕੜ ਦੇ ਚਕਬੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਯਾਤ ਵਧਾਉ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਾਰਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ 1430 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਪਾਰਕ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ 31-3-2001 ਤੱਕ 1023.16 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਰਯਾਤ ਨੂੰ ਵਾਧਾ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। 1998-99 ਅਤੇ 1999-2000 ਦਰਮਿਆਨ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੁਲਵਾਰ 3699.13 ਕਰੋੜ ਅਤੇ 4062.62 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚੋਂ 4391 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਨਿਰਯਾਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਦਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਜੇ ਤਕ ਅਪੂਰੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਵਪਾਰ ਦੇ ਉਦਾਰੀਕਰਣ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਖੇਤਰਵਾਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੈਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਕੀਮਤਾਂ (1993-94) ਤੇ 25.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ 56.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

1.2 ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇਵਲ 1.53 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਕਬੇ ਨਾਲ 2.36 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਧੂ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਭਾਰ ਕਾਰਣ ਕੁੱਲ ਵਾਹੀਯੋਗ ਰਕਬਾ 4321 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ 4264 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬਾ ਵਾਹੀ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਸ਼ਤਯੋਗ ਰਕਬੇ ਦਾ 98.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਵਾਹੀ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਘੱਟ ਹੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਉਪਜ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਸਿਰਫ ਫਸਲੀ ਘਣਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ, ਫਸਲੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸੁਤਬਦੀਲੀ, ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਪੋਸਟ ਹਾਰਵੇਸਟ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਆਦਿ ਵਸੀਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੀਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ

1.3 ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 1970-71 ਵਿੱਚ ਵਾਹੀ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ 4053 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 4264 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 5.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਫਸਲੀ ਘਣਤਾ ਜੋ ਕਿ ਕੁੱਲ ਬੀਜੇ ਰਕਬੇ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਬੀਜੇ ਰਕਬੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸਾਲ 1970-71 ਵਿੱਚ 140 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 186 ਹੋ ਗਈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਦਾ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਭਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਖਾਰਜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੰਸ਼ਿਅਾਂ ਦਾ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਹਰਜ਼ਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਣਕ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਬੀਜਿਆ ਰਕਬਾ ਕੁੱਲ ਵਾਹੀਯੋਗ ਰਕਬੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ ਸਾਲ 1990-91 ਦੌਰਾਨ ਕੇਵਲ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 76 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਸਾਲ 1970-71 ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ ਕੇਵਲ 47 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵੇਰ ਬਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਨੂੰ ਰੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਸਾਲ 1999-2000 ਦੌਰਾਨ ਕਣਕ ਅਧੀਨ 33.88 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਅਧੀਨ 26.04 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਰਕਬਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 34.08 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਅਤੇ 26.12 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 2.1)।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ

1.4 ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਧਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਨਾਜ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ

1970-71 ਦੌਰਾਨ 73.05 ਲੱਖ ਟਨ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਵੱਧ ਕੇ 253.18 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਾਧੇ ਦਾ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਾਲ 1990-91 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 192.18 ਲੱਖ ਟਨ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਦੌਰਾਨ 253.18 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1990-91 ਦੌਰਾਨ ਝੋਨੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 65.06 ਲੱਖ ਟਨ ਸੀ ਜੋ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਦੌਰਾਨ 91.57 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 41 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਣਕ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1990-91 ਵਿੱਚ 121.59 ਲੱਖ ਟਨ ਸੀ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਦੌਰਾਨ 155.51 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹ ਵਾਧਾ 28 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 2.2)।

1.5 ਗੰਨੇ (ਗੁੜ) ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 1990-91 ਵਿੱਚ 6.01 ਲੱਖ ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਵਿੱਚ 7.77 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 29 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 1.04 ਲੱਖ ਟਨ ਸੀ, ਘਾਟੇ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਵਿੱਚ 0.88 ਲੱਖ ਟਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਮੂੰਗਫਲੀ, ਸੂਰਜਮੁੱਖੀ ਅਤੇ ਸਰਸੋਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਰਾਈ ਅਧੀਨ ਰਕਬੇ ਦੇ ਘਟਣ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਮੱਕੀ, ਬਾਜਰਾ, ਜੌਂ, ਛੋਲੇ ਅਤੇ ਦਾਲਾਂ ਹਨ। ਕੁੱਲ ਅਨਾਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 2000-2001 ਵਿੱਚ 2.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਹਾ। ਸਾਲ 1999-2000 ਦੌਰਾਨ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਕਪਾਹ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 950 ਹਜ਼ਾਰ ਗੰਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਵਿੱਚ 1197 ਹਜ਼ਾਰ ਗੰਦਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 26 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਧਾ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਝਾੜ ਦੇ ਵੱਧਣ ਕਾਰਨ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 2.2)।

1.6 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਸੂਚਕ (ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਨਸਾਂ) ਸਾਲ 1990-91 ਵਿੱਚ 269.55 ਸੀ ਜੋ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਦੌਰਾਨ 332.59 ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 23.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 2.3)।

1.7 ਅਨਾਜ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਖਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ 253.18 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2001-2002 (ਟੀ) ਵਿੱਚ 253.70 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਧ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਦੌਰਾਨ ਦਾਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 0.39 ਲੱਖ ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2001-2002 ਵਿੱਚ 1.00 ਲੱਖ ਟਨ (ਟੀ) ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 2.2)।

ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਝਾੜ ਦੀ ਦਰ

1.8 ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਝਾੜ ਕਣਕ 4563, ਝੋਨਾ 3506, ਮੱਕੀ 2793, ਛੋਲੇ 953, ਗੰਨਾਂ (ਗੁੜ) 6425, ਅਮਰੀਕਨ ਕਪਾਹ 437, ਦੇਸੀ ਕਪਾਹ 408, ਤੋਰੀਆ ਅਤੇ ਸਰਸੋਂ 1218, ਮੂੰਗਫਲੀ 879 ਅਤੇ ਸੂਰਜਮੁੱਖੀ 1154 ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 2.4)।

ਵੱਧ ਝਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

1.9 ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਕਣਕ ਦਾ 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਚਾਵਲ ਦਾ 96 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਮੱਕੀ ਦਾ 94 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਬਾਜਰੇ ਦਾ 83 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਕਬਾ ਵੱਧ ਝਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ (ਸਾਰਣੀ 2.5)

ਕਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ

1.10 ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 34 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬਾ ਫੁਲਾਂ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਉਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਲ ਕਿੰਨੂ, ਸੰਤਰਾ, ਮਾਲਟਾ, ਨਿੰਬੂ, ਅਮਰੂਦ, ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ, ਅੰਬ ਅਤੇ ਅੰਗੂਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਲਾਂ ਦੀ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਲ ਪੈਦਾਵਾਰ 4.80 ਲੱਖ ਟਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ।

1.11 ਸਾਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ 0.11 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਘਾਟਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 1.23 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 1.10 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਆਲੂ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 0.64 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਹੈ। ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਭੱਠਾ ਬੰਬ ਕਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਕਿਰਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧੇਰੀ ਸਗੋਂ ਭਾਜ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਵੱਧਣਗੇ।

ਸਿੰਚਾਈ

1.12 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਟਿਊਬਵੇਲਾਂ ਦਾ ਵਧਿਆ ਜਾਣ ਸਿੰਚਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਘਣਤਾ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 190 ਰਹੀ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਨਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਟਿਊਬਵੇਲ ਹਨ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਰੋਲ ਸਿੰਜਿਆ ਚਕਬਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1990-91 ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਬੀਜੇ ਰਕਬੇ ਦਾ 94 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਬੀਜੇ ਰਕਬੇ ਦਾ 92.7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਸਿੰਚਾਈ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਕੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 96.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 94.3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ (ਸਾਰਣੀ 2.5)।

ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਖਪਤ

1.13 ਖਾਦਾਂ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਵੱਧ ਝਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਚਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਐਨ.ਪੀ.ਕੇ. ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਖਪਤ ਸਾਲ 1990-91 ਵਿੱਚ 1220 ਹਜ਼ਾਰ ਟਿਊਟਰੀਐਂਟ ਟਨ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 1314 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲ 1990-91 ਦੌਰਾਨ ਚਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ (ਐਨ.ਪੀ.ਕੇ.) ਦੀ ਕੁੱਲ ਬੀਜੇ ਰਕਬੇ ਪਿਛੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਖਪਤ 163 ਕਿਲੋ ਗਰਾਮ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 166 ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੋ ਗਈ (ਸਾਰਣੀ 2.5)।

ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ

1.14 ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦਾ 57.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦਾ 36.3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਕਣਕ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਯੋਗਦਾਨ ਸਾਲ 1990-91 ਦੇ 115.6 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਵਿੱਚ 163.6 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 94.2 ਲੱਖ ਟਨ ਅਤੇ ਚਾਵਲ 69.4 ਲੱਖ ਟਨ ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 2.6)।

ਮੰਡੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਸਮਰੱਥਾ

1.15 ਮੰਡੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਫਸਲ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 31 ਮਾਰਚ 2001 ਨੂੰ 144 ਨਿਯਮਤ ਮੰਡੀਆਂ ਅਤੇ 519 ਖਰੀਦ ਕੇਂਦਰ ਸਨ।

ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਮੰਡੀ ਧਿਛੇ ਔਸਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 86 ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਰਕਬਾ 350 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸੀ। ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਸਮੱਰਥਾ 198.53 ਲੱਖ ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 251.59 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 113.11 ਲੱਖ ਟਨ ਢੱਕੀ ਹੋਈ ਅਤੇ 138.48 ਲੱਖ ਟਨ ਖੁੱਲੀ ਸਮੱਰਥਾ ਬਾਮਲ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 2.7)।

ਪਸ਼ੂਧਨ ਅਤੇ ਮੁਰਗੀਪਾਲਣ

1.16 ਪਸ਼ੂਧਨ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਕੀਮਤਾਂ (1993-94) ਤੇ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ 12.26 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (ਕੁਰੰਤ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ 870 ਗਰਾਮ ਦੁੱਧ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ 43 ਮਿਲਕ ਪਲਾਂਟ ਅਤੇ ਚਿਲਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਚਾਲੂ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਅੰਡਿਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 2782 ਮਿਲਿਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 2964 ਮਿਲਿਅਨ ਹੋ ਗਿਆ।

2. ਉਰਜਾ

ਆਰਥਿਕ ਉਨਤੀ ਲਈ ਉਰਜਾ ਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਬਾਰਾ ਵਰਤਣਯੋਗ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਵਰਤਣਯੋਗ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਪਣ-ਸ਼ਕਤੀ, ਲਕੜੀ ਦਾ ਬਾਲਣ, ਬਾਯੋ-ਗੈਸ, ਸੂਰਜ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਵਾ ਸ਼ਕਤੀ, ਕੂ-ਥਰਮਲ, ਜੌਰ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਰਜਾ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤਣ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਇਲਾ, ਤੇਲ ਅਤੇ ਗੈਸ ਉਰਜਾ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਵਰਤਣ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਇਲੇ ਦੀਆਂ ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੇ ਖੂਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਕੂ-ਥਰਮਲ ਅਤੇ ਜੌਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਥਰਮਲ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਕੋਇਲਾ ਦੂਰ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਵਾ ਦੀ ਧੀਮੀ ਗਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਖੇਤਰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਬਾਇਊ ਗੈਸ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਣ ਬਿਜਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਉਰਜਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਬਾਰਾਮਾਸੀ ਦਰਿਆ ਵਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਝਰਨਿਆਂ ਸਹਿਤ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਿਜਲੀ

ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਸਮਰੱਥਾ

2.2 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਸਮਰੱਥਾ 1999-2000 ਵਿੱਚ 3973 ਮੈਗਾਵਾਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 2000-2001 ਵਿੱਚ 4443 ਮੈਗਾਵਾਟ ਹੋ ਗਈ। ਵਿਸਥਾਰ ਸਾਰਣੀ 3.1 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਪਲਾਂਟ ਲੋਡ ਫੈਕਟਰ :

2.3 ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੇ 77.85 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (14458 ਮਿ.ਕਿ. ਘੰਟੇ) ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2001-2002 ਦੌਰਾਨ 77.67 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (14425 ਮਿ.ਕਿ. ਘੰਟੇ) ਪਲਾਂਟ ਲੋਡ ਫੈਕਟਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਸੀ। ਵਿਸਥਾਰ ਸਾਰਣੀ 3.2 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਉਰਜਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ :

2.4 ਸਾਲ 2001-2002 ਦੌਰਾਨ ਹਾਈਡਰੋ ਅਤੇ ਸਟੀਮ ਪਲਾਂਟਾਂ ਦਾ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 6967 ਅਤੇ 13198 ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਲੋਵਾਟ ਘੰਟੇ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2001-2002 ਵਿੱਚ 6830 ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਲੋਵਾਟ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਉਰਜਾ 26995 ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਲੋਵਾਟ ਘੰਟੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। (ਸਾਰਣੀ 3.3)

2.5 ਉਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪਣ ਬਿਜਲੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੱਤ ਛੋਟੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹਨ ਬਲਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵੀ ਹਨ। ਥਰਮਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕੋਇਲਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਲਾਗਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਪਲਾਂਟ ਹਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ

ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਣ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਨਹਿਰਾਂ ਤੇ ਝਰਨੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਾ ਮਾਤਰ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਰੋਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੈਰ-ਰਵਾਇਤੀ ਉਰਜਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦਾ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਰ ਰਵਾਇਤੀ ਉਰਜਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਚੋਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨਹਿਰਾਂ ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਛੋਟੇ ਝਰਨਿਆਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਾਧਨ ਦੀ ਚੰਗੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਰਜਾ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਲਿਜ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਆਮਦਨ

2.6 ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਲ ਵੇਚੀ ਹੋਈ ਬਿਜਲੀ ਵਿੱਚੋਂ 67 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖਪਤ ਹੋਈ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਔਸਤ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :-

ਸਾਲ	ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਔਸਤ ਆਮਦਨ (ਰੁ:)	ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਔਸਤ ਲਾਗਤ (ਰੁ:)
1991-92	0.60	0.88
1992-93	0.70	1.10
1993-94	0.89	1.32
1994-95	1.08	1.48
1995-96	1.25	1.59
1996-97	1.36	1.68
1997-98	1.48	1.96
1998-99	1.57	2.07
1999-2000	1.62	2.36
2000-2001	2.07	2.93

2.7 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਔਸਤ ਆਮਦਨ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿਚ 1.62 ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 2.07 ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਔਸਤ ਆਮਦਨ 3.47 ਰੁਪਏ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਖਪਤ ਤੋਂ 3.99 ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ 2001-2002 ਵਿਚ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਟਿੰਗ ਤੋਂ 3.61 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਖਪਤ ਤੋਂ 4.13 ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 3.4)।

ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਟਿਊਬਵੈਲ :

2.8 ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਰੋਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣ ਖਾਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਸਿੰਜਾਈ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਧ ਰਹੀ ਮੰਗ ਨਵੇਂ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ/ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਾਲ 2000-2001 (ਆਰਜੀ) ਦੌਰਾਨ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ 23342 ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 794475 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦਾ ਸਾਲਵਾਰ ਵਿਸਥਾਰ ਸਾਰਫ਼ੀ 3.5 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਨੁਕਸਾਨ :

2.9 ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸਾਲ 1999-2000 (ਆਰਜੀ) ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 15.07 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੁਕਸਾਨ ਸੀ। ਸਾਲ 1998-99 ਦੌਰਾਨ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਘਾਟਾ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 35.33, 49.71, 26.11, 47.64, 30.23 ਅਤੇ 29.53 ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਘਾਟਾ 18.11 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਸਾਲਵਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਾਰ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਘਾਟਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ

ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਂ	1994-95	1996-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000
ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	17.95	19.34	33.19	32.14	34.02	36.99
ਆਸਾਮ	24.18	26.91	25.97	27.32	38.72	38.02
ਬਿਹਾਰ	19.76	15.91	25.31	16.26	24.80	27.84
ਦਿੱਲੀ	—	—	49.08	47.91	43.71	47.52
ਗੁਜਰਾਤ	20.02	20.08	17.14	21.57	20.82	22.07
ਹਰਿਆਣਾ	30.80	32.39	32.77	34.04	35.33	37.29
ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	18.21	16.09	18.02	20.13	26.11	20.95
ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ	48.74	47.52	48.27	49.95	47.64	47.02
ਕਰਨਾਟਕ	19.41	19.06	18.73	19.31	30.46	38.00
ਕੇਰਲਾ	20.05	21.12	20.59	18.73	17.18	17.41
ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	19.61	17.84	19.24	19.58	19.67	31.94

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ	16.83	16.94	18.55	18.75	18.41	32.17
ਮੇਘਾਲਿਆ	18.47	12.55	19.75	12.28	19.66	24.15
ਉੜੀਸਾ	23.03	24.17	50.15	50.10	36.72	4.42
ਪੰਜਾਬ	16.70	18.49	19.10	18.94	18.11	15.07
ਰਾਜਸਥਾਨ	24.78	29.27	26.28	26.41	29.53	30.70
ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ	17.11	16.19	17.65	17.29	17.22	16.75
ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	21.69	21.84	24.84	20.18	30.23	42.17
ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ	21.51	19.26	18.01	19.67	23.73	29.74

ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਖਪਤ

2.10 ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਪੈਟਰੋਲ ਦੀ ਖਪਤ 597130 ਕਿ.ਲਿ. ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 6.36 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੱਧ ਸੀ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਹਾਈ-ਸਪੀਡ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਖਪਤ 2508498 ਕਿਲੋ ਲੀਟਰ ਹੋ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 8.36 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘੱਟ ਸੀ। 2000-2001 ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਖਪਤ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 4.00 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘੱਟ ਰਈ। ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਕਨੋਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1999-2000 (31 ਮਾਰਚ ਖੇਰ) ਵਿਚ 16.61 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 22.53 ਲੱਖ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਕਿ 35.64 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵਰਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ. ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਨਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿਚ 5.15 ਲੱਖ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨੌਢੇ ਸਾਟਣੀ 3.6 ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਰੋਬਰ ਰੈਸ ਪਲਾਂਟ

2.11 ਰੋਬਰ ਰੈਸ ਪਲਾਂਟ ਵਿਹਾਤੀ ਵਿਠਾਰੇ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੇ ਵਰਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਬਲਕਿ ਫਸਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਸਤਿਕਿਕ ਖਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧੀਆ ਖਾਦ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੇ ਦੌਰਾਨ 1912 ਟਨ ਰੋਬਰ ਰੈਸ ਪਲਾਂਟ ਨਰਾਏ ਰਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਲ 2001-02 ਦੌਰਾਨ 30 ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤਕ 384 ਰੋਬਰ ਰੈਸ ਪਲਾਂਟ ਨਰਾਏ ਰਈ। ਸਾਲਵਾਰ ਸੂਝਨਾ ਸਾਰਣੀ 3.7 ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ

2.12 ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਸੌਲਰ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਾਪਮਾਨਾਂ ਤੇ ਤਾਪ ਊਰਜਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਸੌਲਰ ਥਰਮਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਊਰਜਾ ਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪੂਰਕ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ ਘਰੇਲੂ ਸੌਲਰ ਵਾਟਰ ਹੀਟਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ 1 ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੌਲਰ ਵਾਟਰ ਹੀਟਰ ਨਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ 2000-2001 ਤੱਕ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 699 ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ 813 ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੌਲਰ ਵਾਟਰ ਹੀਟਰ ਹੋ ਚੁਕੇ (ਸਾਰਣੀ 3.8)।

3 ਉਦਯੋਗ

ਸਾਲ 1996 ਦੀ ਨਵੀਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਕਵਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ, ਪੂੰਜੀ ਰਿਆਇਤਾਂ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਆਧੁਨੀਕਰਨ, ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਉਦਯੋਗੀਕਰਣ ਲਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਉਦਯੋਗ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਈਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ, ਟੈਕਸਟਾਈਲ, ਰਸਾਇਣ ਅਤੇ ਫਾਰਮਾਸੀਟੀਕਲ ਅਤੇ ਚਮੜਾ ਉਦਯੋਗ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਨੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੇ 450.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ।

3.2 ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਐਂਡਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਧਾਰਿਤ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇਕ ਨੋਡਲ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ 10.64 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੋ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ 100 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2001-2002 ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 49.67 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਚਾਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ 320 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

3.3 ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟਡ (ਈ.ਸੀ.ਪੀ) ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਿੱਚ ਰੁਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਫੇਬ-8 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ 315 ਏਕੜ ਏਰੀਏ ਦਾ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ (ਈ.ਐਲ.ਈ.ਓ.ਪੀ.) ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 52.19 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਆਈ.ਟੀ. ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਯਾਤ ਲਈ ਸੋਫਟਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 500 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

3.4 ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਪੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ) ਨੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਪੈਸਾਨੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਦਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 96.90 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 9 ਉਦਯੋਗਿਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ 855 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 92.44 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨਾਲ 7 ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 1042 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਘੂ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਨਿਗਮ ਨੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ 26 ਉਦਯੋਗਿਕ ਫੋਕਲ ਪ੍ਰਾਇੰਟ ਜਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 2 ਗਰੇਬ ਸੈਂਟਰ ਇਕ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਇਕ ਖਠਾਨਕੋਟ ਅਤੇ

ਇੱਕ ਮਿੰਨੀ ਗਰੇਬ ਸੈਂਟਰ ਟਾਂਡਾ ਵਿਖੇ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ। 23 ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਡੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਾਈਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੁਲ 9633 ਪਲਾਟ ਡਾਚਪੋਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 31.12.2000 ਤੱਕ 8198 ਪਲਾਟ ਅਠਾਏ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ 1430 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਵੰਡਾਰੀ ਕਲਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਨਿਰਯਾਤ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪਾਰਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 175 ਏਕੜ ਏਰੀਏ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਰਕ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ 31 ਮਾਰਚ, 2001 ਤੱਕ 1023.16 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗਾ। ਰਾਜ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 4062.62 ਕਰੋੜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 4361.06 ਰੁਪਏ (ਪੀ) ਸੀ।

3.5 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ 16000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਤੇਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਦਯੋਗਿਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਸੰਬਰ, 2005 ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

3.6 ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਰਕਿੰਗ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਜਨਰਲ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਸੂਚਕ ਅੰਕ (ਆਈ. ਆਈ. ਪੀ.) ਸਾਲ 1999-2000 (ਆਧਾਰ ਸਾਲ 1993-94) ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 4.15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧਿਆ। ਸਾਲ 1999-2000 ਦੌਰਾਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਿਰਮਾਣ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ 4.03 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ 5.79 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ।

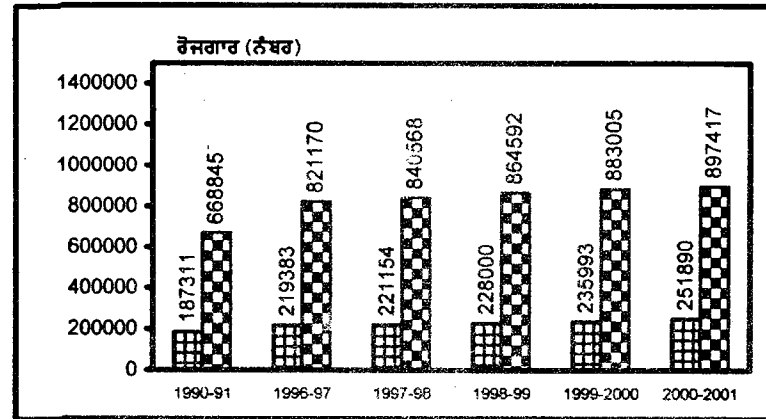
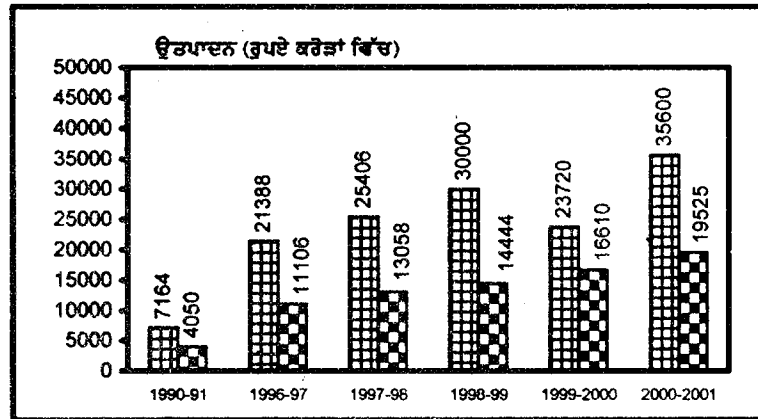
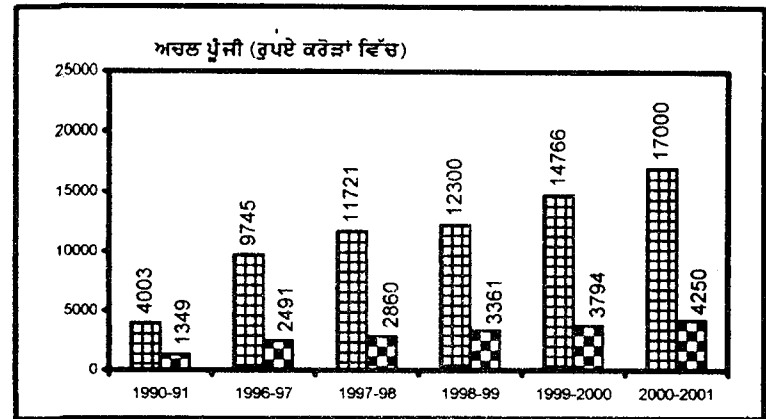
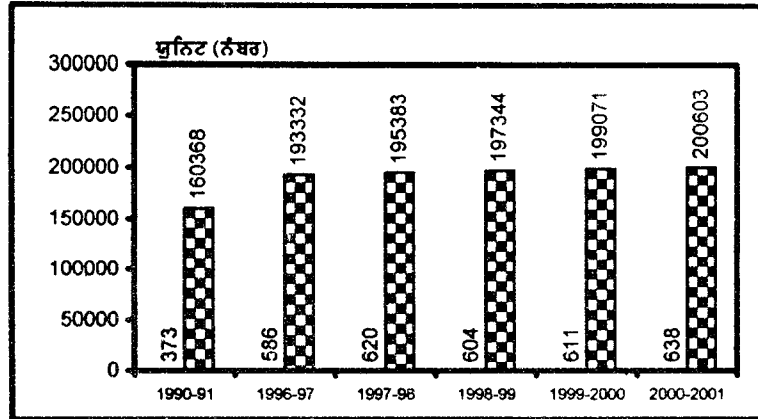
ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ

3.7 ਰਜਿਸਟਰਡ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੌਦਾਂ ਲਈ ਡੋਮਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 1999-2000 ਤੋਂ 1999-2000 ਤੱਕ ਸਾਫ਼ਤੀ ਨੰ: 4.2 ਵਿੱਚ ਚਿੱਠਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਨ ਮੌਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿ ਕੱਚੇ ਕੂੜੇ, ਦੇਸੀ ਘਿਓ, ਦੁੱਧ ਪਾਉਡਰ, ਦੁੱਧ ਸਭ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ, ਇਨਸਟੈਂਟ ਕਾਫੀ, ਚਾਵਲ (ਸਭ ਕਿਸਮਾਂ), ਸਿੱਕੇ ਖੰਡ, ਵਨਸਪਤੀ ਘਿਓ, ਸਰਸੋਂ/ਤਾਰਾਮੀਰਾ ਤੇਲ, ਪਸ਼ੂ ਖੁਰਾਕ, ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ, ਭਾਰਤੀ ਬਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਰਾਬ, ਸਿੱਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੇਸ ਕਾਫੀ, ਗਰਮ ਚੋਕਲੀ, ਸ਼ਾਈਬਲ/ਬਿਕਰਾ ਟਾਇਰ, ਇਨਗੋਟ (ਸਭ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ), ਐਨਗਲ ਚੇਨ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨਜ਼, ਬਿਲਟਸ ਅਤੇ ਸਲੈਬਜ਼, ਫੈਰੀਲਿਥਜ਼, ਪੂਰੀ ਟਰੈਕਟਰਜ਼, ਕੈਬਲ (ਸਾਈਕਲਾਂ ਕਿਸਮਾਂ) ਸਾਈਕਲ ਹੈਂਡਲ, ਅਤੇ ਫੁਟਬਾਲਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਤਪਾਦਨ ਮੌਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿ ਮਾਲਟਿਡ ਕੂੜੇ, ਬੀਅਰ, ਗਰਮ ਚਾਹ, ਸੂਤੀ ਧਾਗਾਂ, ਸੂਤੀ ਕੱਪੜੇ, ਯੂਰੀਆ ਐਨ ਥਿਓਟੋਏ, ਕਲੋਰੀਨ ਅਮੋਨੀਆ ਨਾਈਟਰੇਟ ਕੰਨੈਟ, ਸਾਈਕਲ ਦਿਊਬ, ਸਰੀਆ ਅਤੇ ਲੋੜੇ ਦੇ ਛੜੇ, ਜੋਇਸਟ ਅਤੇ ਰੋਲਜ਼, ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟ (ਰੰਗੀਨ), ਪਿਕਚਰ ਟਿਊਬ ਰੰਗੀਨ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲ ਸਭ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ ਘਾਟਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ।

ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ

3.8 ਸਾਲ 1999-2000 ਦੌਰਾਨ 611 ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ 14700 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅੰਗਲ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ 2.36 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ 23730 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 636 ਹੋ ਗਈ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 17000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ 2.52 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ 35600 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (ਪੀ) ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2001-2002 (ਪੀ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਰਚ 668 ਅਤੇ 17400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ 2.56 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ 37500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਤੀ

 ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ

 ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ

ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ

3.9 ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਰਾਜ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹਨ। ਇਹ ਛੋਟੀ ਸੂਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 1.99 ਲੱਖ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 2.01 ਲੱਖ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 8.83 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਵਿੱਚ 8.97 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਚੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 3794 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਵਿੱਚ 4250 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 16610 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਸਾਲ 2000-2001 (ਪੀ) ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 19525 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਸਾਲ 2001-2002 (ਟੀ) ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 2.03 ਲੱਖ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 4650 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ 9.17 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ 21500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ।

ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿੱਤ

3.10 ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਪੀ. ਐਫ. ਸੀ.) ਛੋਟੇ, ਦਰਮਿਆਨੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਅਚੱਲ ਅਸੈਟਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਬਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਮਿਆਨੇ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ ਮੰਜੂਰ ਕੀਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ 74.63 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 41.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਹੀ। ਵੱਡੇ ਗਰੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ 54.84 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 39.65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਹੀ। ਮਨਜ਼ੂਰ/ਵੰਡੇ ਗਏ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਘਾਟੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਮੰਜੂਰ/ਵੰਡਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2001-2002 ਲਈ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਮਾਨਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ 75 ਕਰੋੜ ਰੁ: ਫਿਕਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

4. ਰੋਜ਼ਗਾਰ

ਬੇ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ/ਬੋਰਡਾਂ/ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਕੀਮਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਮੂਹ ਬੇ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲ 2001-2002 ਦੌਰਾਨ 518.17 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੰਡੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ 148685 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

4.2 ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ (ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ) ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ 786434 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 847247 ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਲ ਸੰਗਠਿਤ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ 586164 (69.18 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 261083 (30.82 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਕਰਮਚਾਰੀ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ (ਸਾਰਣੀ 5.1)।

4.3 ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਗੰਭੀਰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਚਾਲੂ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਲ (ਖੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਾਰਚ, 2000 ਨੂੰ 5.38 ਲੱਖ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਮਾਰਚ, 2001 ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੇ 5.32 ਲੱਖ ਰਹਿ ਗਈ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਨੂੰ ਵੱਧਕੇ 5.49 ਲੱਖ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਲ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਾਰਚ, 2000 ਨੂੰ 3.96 ਲੱਖ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਮਾਰਚ, 2001 ਨੂੰ ਵੱਧਕੇ 3.98 ਲੱਖ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਨੂੰ 4.17 ਲੱਖ ਹੋ ਗਈ। ਸਤੰਬਰ, 2001 ਨੂੰ ਕੁਲ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਚੌਥਾਈ (77.63 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਗੈਰ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 22.37 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤਕਨੀਕੀ ਸਨ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਘਾਟਾ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਾਰਚ, 2000 ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿਅਕਤੀ 1.42 ਲੱਖ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਮਾਰਚ, 2001 ਨੂੰ ਘੱਟਕੇ 1.34 ਲੱਖ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ 2001 ਨੂੰ ਹੋਰ ਘੱਟਕੇ 1.32 ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਰਹਿ ਗਏ (ਸਾਰਣੀ 5.2)।

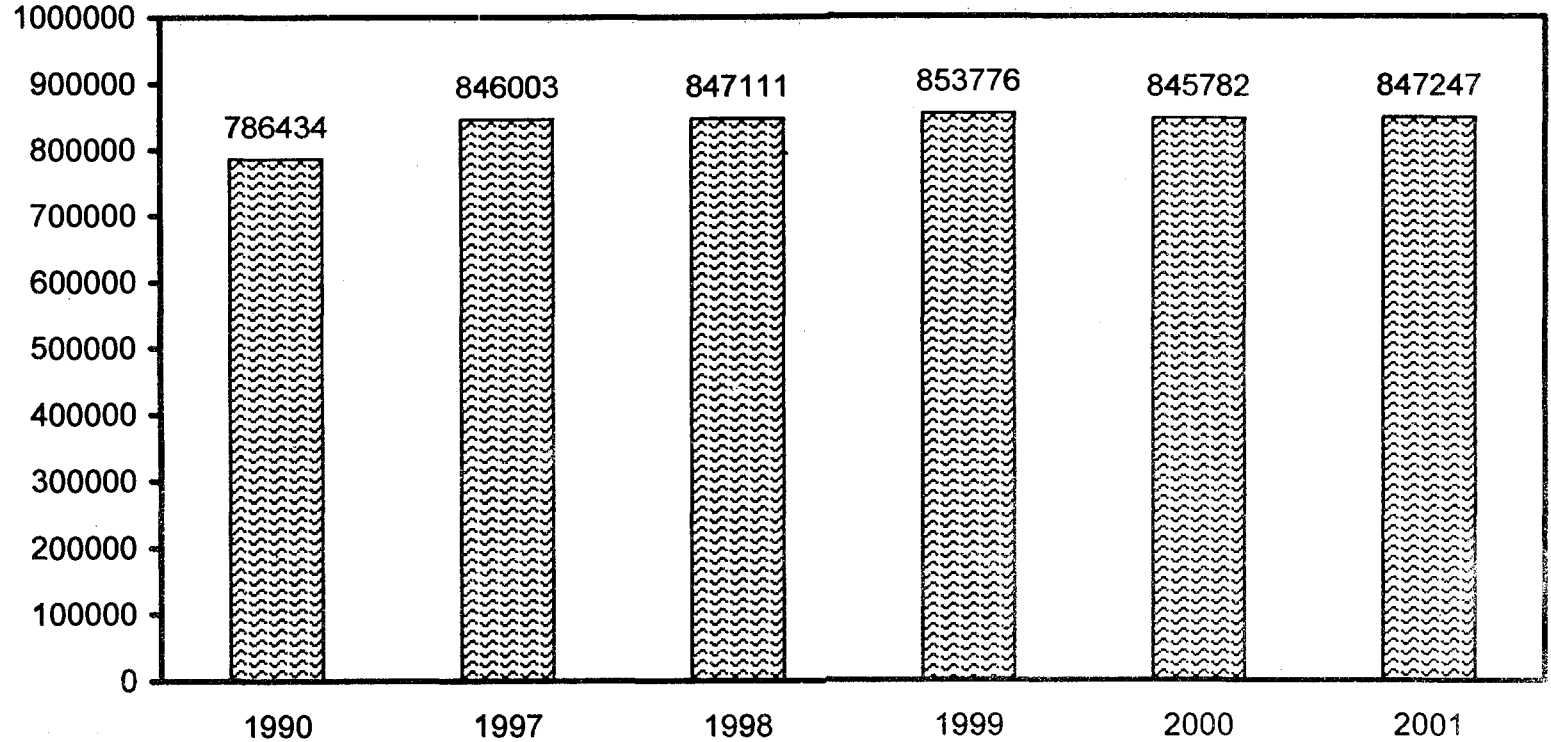
4.4 ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸੈਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੈਲ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵੈਬ-ਸਾਈਟ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਣਗੇ। ਅਗਸਤ, 2001 ਤੱਕ ਇਸ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ 48 ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣੇ ਗਏ।

4.5 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ 9000 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਟੀਚੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 10114 ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 9031 ਨੂੰ ਕਰਜਾ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਇਸ ਨਾਲ 10713 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਂਡੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਫੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਤੇ ਮੇਲੇ ਸੰਗਠਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

4.6 ਬੇ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇ-ਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 7057 ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੇ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ (ਦਸਵੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ) ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤੇ ਵੱਜੋਂ 65.70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵੰਡੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

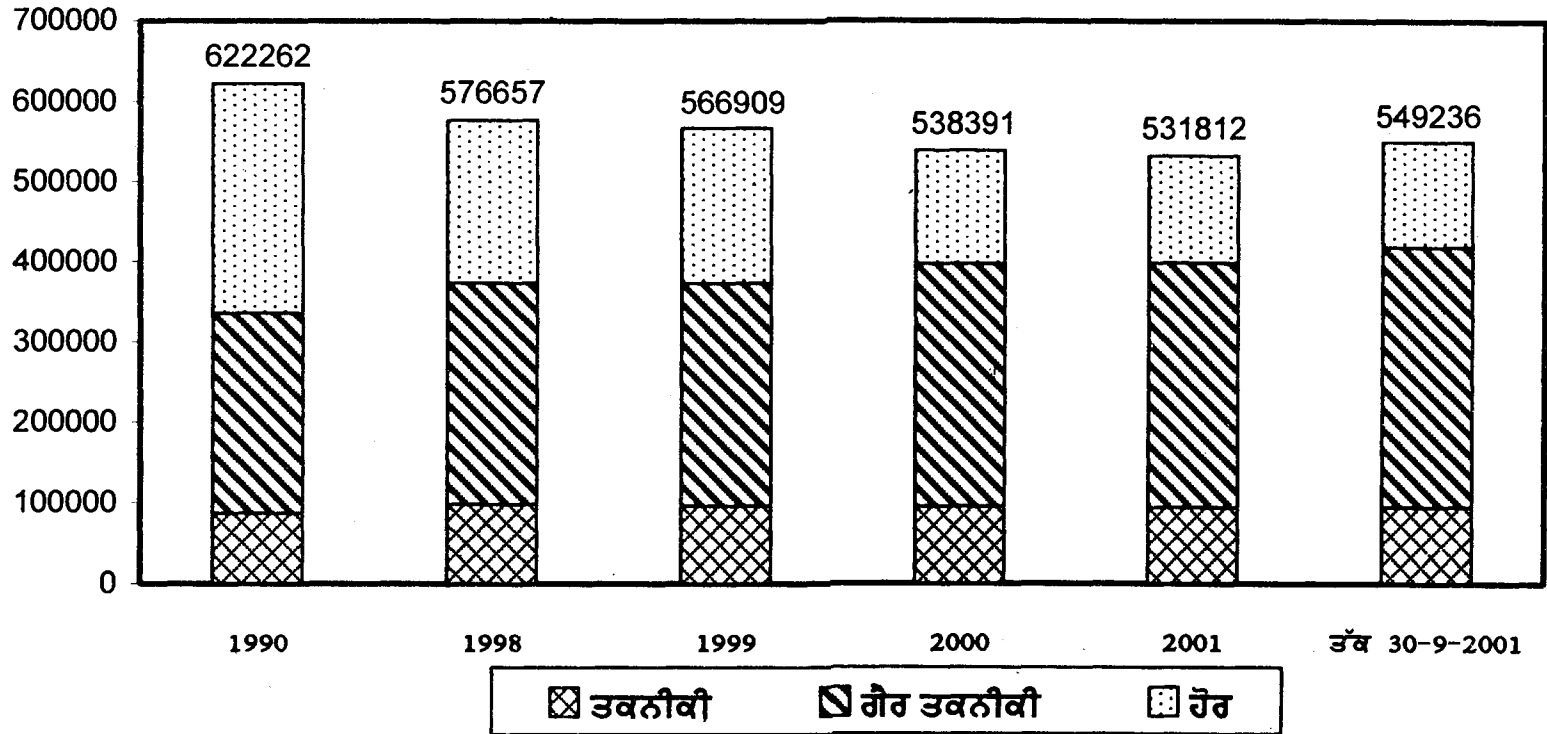
ਸੰਗਠਤ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰੋਜਗਾਰ

31 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਚਾਲੂ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰ

31 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

5. ਵਿੱਤ, ਬੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਰਿਣ

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿੱਤ ਨੂੰ ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਨਤੀ ਦੀ ਰਾਹ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਿਤੀ 15.9.1999 ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਇੱਕ ਸਬ ਕੈਬਨਿਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਲਏ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ 3947.47 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 5156.30 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਕਿ 30.62 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੇਲੋੜੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪਬਲਿਕ ਖਰਚਾ ਸੁਧਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਾਲ ਲੇਖਾ

ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

5.2 ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1990-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ 7467.86 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਨ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 10288.83 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸਾਲ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 11299.30 ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 37.77 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਸਾਲ 2001-2002 ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 9.82 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਰਾਜ ਦੇ ਬਜਟ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਭਾਗ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਸਾਲ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਸਾਲ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਅਤੇ ਸਾਲ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 84.48, 80.03 ਅਤੇ 83.24 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਨ। ਮਾਲ ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ 15.52 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, 19.97 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 16.73 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿੱਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਦਾਨ (ਗਰਾਟਾਂ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਸਾਰਣੀ 6.1)।

ਖਰਚ

5.3 ਮਾਲ ਖਰਚ ਜਿਹੜਾ ਕਿ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ 10194.98 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 12861.74 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਲ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 13956.23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 26.16 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਅਤੇ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 8.51 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 6.2)।

ਪੂੰਜੀਗਤ ਖਾਤਾ

ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

5.4 ਪੂੰਜੀ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਖੜਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਲ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ 3208.90 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2000-2001

(ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 4528.21 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕੇ 4357.01 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਨਿਰੋਲ ਕਰਜ਼ੇ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ (-)41.21 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਸਾਲ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 472.70 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਲ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 107.65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 6.3)।

ਖਰਚ

5.5 ਪੂੰਜੀ ਖਰਚਾ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਦੌਰਾਨ 575.97 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 2012.83 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਲ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕੇ 1866.36 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 6.4)।

ਵਿਆਪਕ ਬਜਟ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

5.6 ਬਜਟ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਸਾਲ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ 38.44 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2000-2001 (ਲੇਖੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 95.97 ਕਰੋੜ ਵੱਧ ਘਾਟਾ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਘਾਟਾ ਵੱਧ ਕੇ 262.25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਾਲ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਘਾਟੇ ਦਾ ਆਕਾਰ ਸਾਲ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ 2727.12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 2572.91 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰੰਤੂ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੱਧ ਕੇ 2656.93 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂੰਜੀ ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਵਾਧਾ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਦੌਰਾਨ 2632.93 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ, ਸਾਲ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕੇ 2515.38 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਘੱਟ ਕੇ 2490.65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 6.5)।

ਨਿਰੋਲ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ

5.7 ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ (ੳ) ਕੇਂਦਰੀ ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ (ਅ) ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਗੈਰ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਦਾਨ ਅਤੇ (ੲ) ਯੋਜਨਾ ਤੇ ਗੈਰ ਯੋਜਨਾ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਮੂਹ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਮੁੜ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਵਧਾਉ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਲ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਨਿਰੋਲ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ 1127.16 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕੇ 1105.09 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਰੰਤੂ ਸਾਲ 2001-2002 (ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਘੱਟ ਕੇ 350.52 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 6.6)।

ਕਰ ਅਨੁਪਾਤ

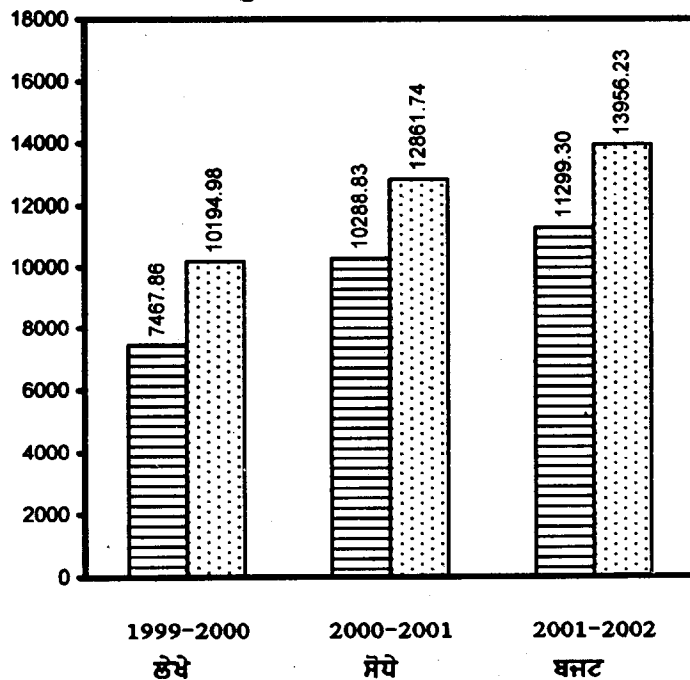
5.8 ਸਾਲ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਕਰ ਅਤੇ ਚਾਲੂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਮਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਰ ਅਨੁਪਾਤ 1998-99 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ 6.00 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 1999-2000 (ਲੇਖੇ) ਵਿੱਚ 6.34 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ ਸਾਲ 2000-2001 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਮਾਨ) ਵਿੱਚ 7.53 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ। (ਸਾਰਣੀ 6.7)

ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

5.9 ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਜਟਾਉਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਚਲਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਕਾਰਨ ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ

ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖਰਚੇ

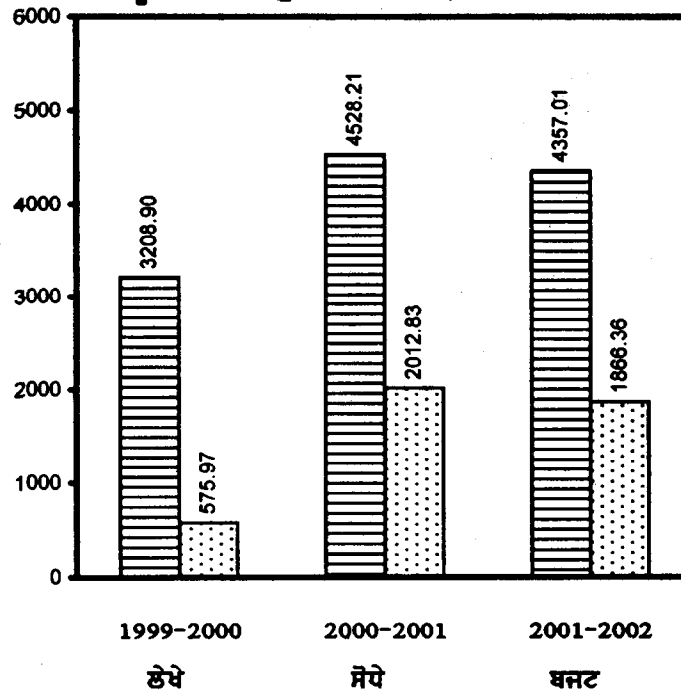
ਮਾਲ ਡੇਖਾ (ਰੁਪਏ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚ)

□ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

□ ਖਰਚੇ

ਪੂੰਜੀਗਤ ਡੇਖਾ (ਰੁਪਏ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚ)

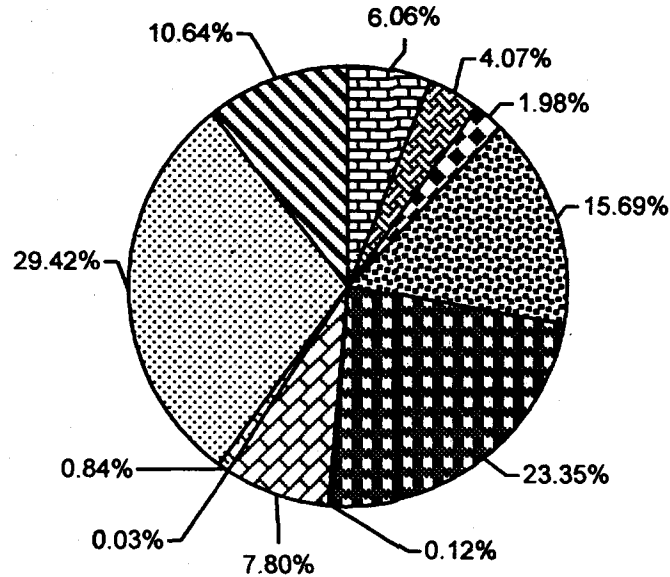

□ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

□ ਖਰਚੇ

ਯੋਜਨਾ ਲਾਗਤ (2001-2002)

ਰੁਪਏ 3025.00 ਕਰੋੜ

☐ ਖੇਤੀਬਾੜੀ	☒ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ	☑ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
☒ ਸਿੱਚਾਈ ਅਤੇ ਹੱਥ ਕੰਟਰੋਲ	☑ ਸ਼ਕਤੀ	☐ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ
☒ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ	☐ ਸਾਇੰਸ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ	☒ ਆਮ ਆਰਥਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ
☒ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ	☑ ਆਮ ਸੇਵਾਵਾਂ	

ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਨਿਰੋਲ ਰਾਸ਼ੀ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 2096.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 2412.18 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 6.8)।

ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਰਿਣ

5.10 ਰਾਜ ਵਿੱਚ 31 ਦਸੰਬਰ, 2000 ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕੁੱਲ ਭਾਰਤੀ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2581 ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੇਵਲ 1 ਹੈ। ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਸੰਬਰ, 2000 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ 885 ਸੀ। ਮੁੱਢਲੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਸੰਬਰ, 2000 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ 86 ਸੀ। ਡਾਕਘਰ ਬਚਤ ਬੈਂਕਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਨ ਜਟਾਉਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਸੰਬਰ, 2000 ਦੇ ਤੱਕ 3956 ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 6.9)।

5.11 ਰਿਣ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ ਸਰਵ ਭਾਰਤੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁਝ ਘੱਟ ਹੈ। ਦਸੰਬਰ, 2000 ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਨੁਪਾਤ 40.66 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤ 58.46 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 6.10)।

5.12 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੈਕਟਰ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਰਚ, 2000 ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਸੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ 3169.54 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 6.11)।

ਸਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾ

5.13 ਸਾਲ 2001-2002 ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾ 3025.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਾਲੋਂ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚੇ ਦਾ 29.42 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਰਜਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 23.35 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 15.69, 10.64, 7.80 ਅਤੇ 6.06 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ, ਆਮ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੈਕਟਰਵਾਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਖਰਚੇ ਦੀ ਵੰਡ ਸਾਰਣੀ 6.12 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

6. ਕੀਮਤਾਂ

ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮੁਦਰਾ ਸਬੰਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੋਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ, ਕਾਲਾ ਬਜ਼ਾਰੀ, ਜਮ੍ਹਾਂਖੋਰੀ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ਾਖੋਰੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਥੋਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

6.2 ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਦਾ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੂਚਕ ਅੰਕ 21 ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਮੁਢਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਸਤਾਂ ਹਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੂਚਕ ਅੰਕ (ਆਧਾਰ 1979-80 ਤੋਂ 1981-82=100) ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿਚ ਹੋਏ 1.8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 1.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਮੁਢਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਸਤਾਂ ਹਨ, ਦਾ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੂਚਕ ਅੰਕ (ਆਧਾਰ 1993-94=100) ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ 1.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 2.8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧਿਆ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 7.1)।

ਉਪਭੋਗਤਾ ਭਾਅ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

6.3 ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਔਸਤ ਉਪਭੋਗਤਾ ਭਾਅ ਸੂਚਕ ਅੰਕ (ਆਧਾਰ 1987=100) ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿਚ ਹੋਏ 6.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿਚ 6.8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਭਾਅ ਸੂਚਕ ਅੰਕ (ਆਧਾਰ 1982=100) ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 3.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2000-2001 ਵਿਚ 3.7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2001-2002 ਦੇ ਪਹਿਲੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਉਪਭੋਗਤਾ ਭਾਅ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਭਾਅ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਹੋਏ 3.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 4.7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 7.2)।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚੂਨ ਕੀਮਤਾਂ

6.4 ਸਾਲ 2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2001 ਵਿੱਚ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚੂਨ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਜੁਲਿਆ ਰੁਝਾਨ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2001 ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਲੂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ 4.20 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵਧ ਕੇ ਸਾਲ 2001 ਵਿੱਚ 8.38 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਪਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ 2.81 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ 2.77 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਰਹੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਲ 2001 ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਿਆਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਤਰ ਘਟਿਆ ਹੈ।

6.5 ਸਾਲ 2001 ਦੌਰਾਨ ਆਲੂ, ਪਿਆਜ਼, ਛੋਲੇ (ਕਾਲੇ) ਅਤੇ ਨਮਕ ਦੀਆਂ ਸਲਾਨਾਂ ਔਸਤ ਪ੍ਰਚੁਨ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 78.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 24.0 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, 24.12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 8.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਣਕ (ਆਟਾ) ਅਤੇ ਚੀਨੀ (ਖੁੱਲ੍ਹੀ) ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 3.3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 2.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 7.3)।

ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਜਰਤਾਂ

6.6 ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਜਰਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲ 2000 ਵਿਚ ਹੋਏ 5.16 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ 14.16 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਰੀਗਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਜਰਤਾਂ ਸਾਲ 2000 ਵਿਚ 3.56 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ 24.32 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਜਰਤਾਂ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਾਰਣੀ 7.4 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

7. ਲੋਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

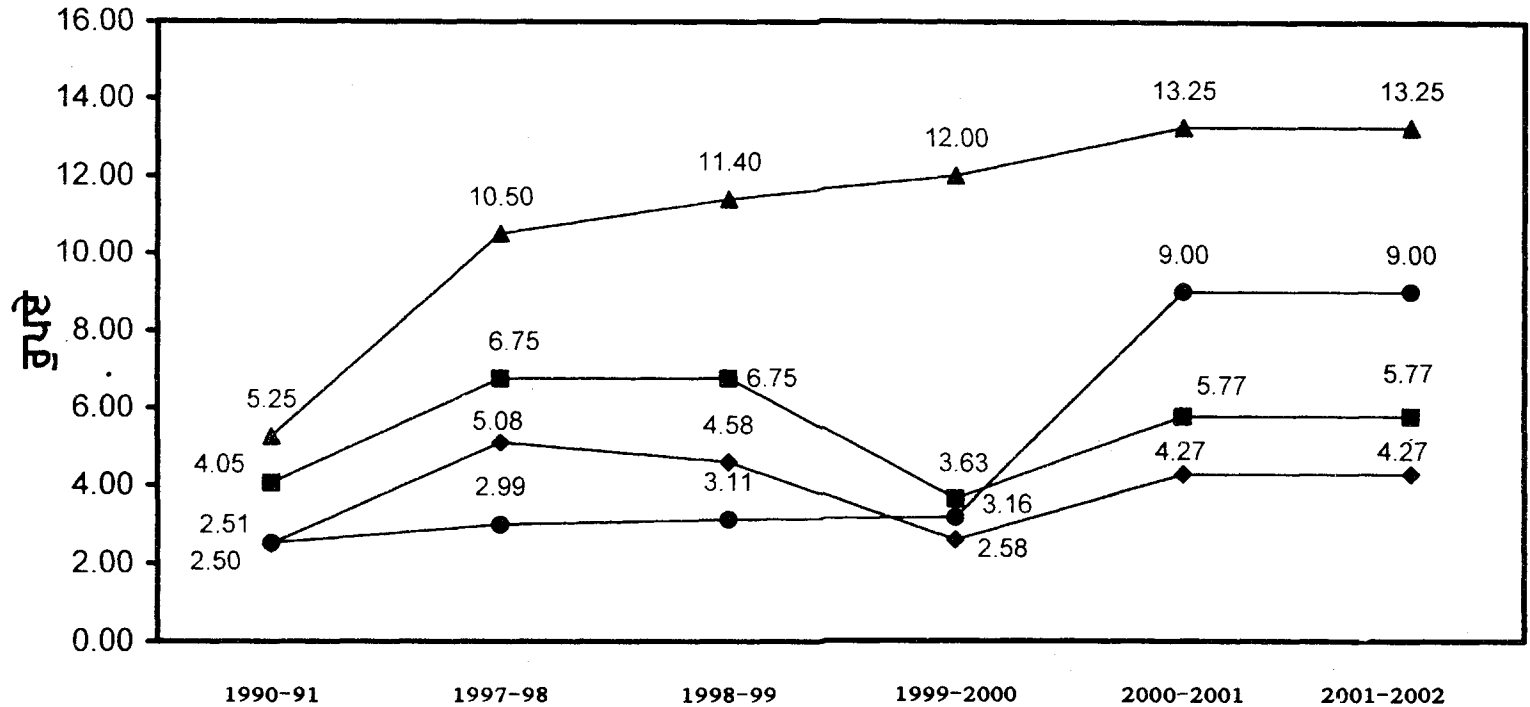
ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਰਖਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰੇ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ "ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੈੱਲ" ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਮਾਖੋਰੀ, ਮੁਨਾਫਾਖੋਰੀ, ਚੋਰ ਬਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਸੱਟੇ ਬਾਜੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਠੱਲ ਪਾਈ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ/ਸਬ ਡਵੀਜ਼ਨ/ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਿਗਰਾਨ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ "ਪਨਸਪ" ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਲੋਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਧੀਆਂ ਸੰਗਠਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਰਚ, 2001 ਤਕ 14787 ਉਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

7.2 ਟੀਚੇ ਮਿੱਥੀ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਟੀ.ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ.) ਅਧੀਨ ਗਰੀਬੀ ਰੋਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰਾਂ (ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ.) ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੀਵਾਰ 20 ਕਿਲੋ ਅਨਾਜ (17 ਕਿਲੋ ਕਣਕ+3 ਕਿਲੋ ਚਾਵਲ) ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਨੂੰ ਕਣਕ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦਾ ਭਾਅ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 4.27 ਰੁਪਏ ਅਤੇ 5.77 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਸਤੰਬਰ, 2001 ਨੂੰ ਲੋਵੀ ਖੰਡ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੋਲ ਦਾ ਭਾਅ ਨਵੰਬਰ, 2000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਰੰਤ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 13.25 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਅਤੇ 9.00 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ ਨੰ: 8.1)। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਦ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਗਰੀਬੀ ਰੋਖਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਮੁਤਾਬਕ 1 ਜੁਲਾਈ, 2000 ਤੋਂ ਖੰਡ ਦਾ ਕੋਟਾ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

7.3 ਅੰਨਤੋਂਦਿਆਂ ਅੰਨ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ 25 ਕਿਲੋ ਕਣਕ ਦੇ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੰਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਰਾਜ ਵਿਚ 71700 ਅੰਨਤੋਂਦਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਐਂਕ੍ਰਾ ਪੂਰਨਾਂ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸਨ ਲਈ ਯੋਗ ਫ਼ਿਅਕਤੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸਨ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 25 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਆਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਅਨਾਜ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਔਕੜਾਂ ਆਉਣ ਕਾਰਣ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

7.4 ਸਾਲ 2001-2002 (30 ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤਕ) ਦੌਰਾਨ 125385 ਕੁਇੰਟਲ ਕਣਕ 1980 ਕੁਇੰਟਲ ਚਾਵਲ, 50147 ਕੁਇੰਟਲ ਲੋਵੀ ਖੰਡ ਅਤੇ 128000 ਕਿਲੋ ਲਿਟਰ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੋਲ ਉਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। (ਸਾਰਣੀ 8.2)

ਕੀਮਤ ਰੁਪਿਆਂ ਵਿੱਚ

(ਤੱਕ 30-9-2001)

◆ ਕਟਕ ਆਟਾ, ਕਟਕ ■ ਚਾਵਲ ▲ ਲੋਵੀ ਖੰਡ ● ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੋਲ

8. ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਆਬਾਦੀ

ਅਮਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਵਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਘੁੰਮਣਯੋਗੀ ਵਾਂਗ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੈ। 2001 ਦੀ ਮਰਦਮ-ਸ਼ੁਮਾਰੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 2.43 ਕਰੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ 1.82 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਰਸ਼ਿਕ ਦਰ ਨਾਲ ਵਧੀ ਹੈ। 1991 ਅਤੇ 2001 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਖੇਤਰ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਜਾਤੀਵਾਰ ਸਾਰਣੀ ਨੰ: 9.1 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

8.2 ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਦੋ ਤਿਹਾਈ (66.1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਹਿੱਸਾ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ (33.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਡੈਮੋਗਰਾਫੀ (ਜਨ-ਅੰਕਣ) ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਮਾੜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। 2001 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ 1000 ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਪਿੱਛੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 933 ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 874 ਔਰਤਾਂ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਤਬਦੀਲੀ ਮੁੱਖ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਮਾਦਾ ਭਰੁਣ-ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸੂ ਹੱਤਿਆ ਕਾਰਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਕਲੰਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। 1901 ਤੋਂ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :-

ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਔਰਤ

ਸਾਲ	ਪੰਜਾਬ	ਭਾਰਤ
1901	832	972
1911	780	963
1921	799	956
1931	815	950
1941	836	945
1951	844	947
1961	854	941
1971	865	930
1981	879	934
1991	882	929
2001	874	933

8.3 ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ 1901 ਤੋਂ 1991 ਤੱਕ ਸੁਧਰਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ 2001 ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ।

ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ

8.4 ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਸਾਖਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। 1991 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੱਲ ਜਨ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ 58.51 ਸੀ ਜੋ ਕਿ 2001 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧ ਕੇ 69.95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲ 2001 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 79.13 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰ 65.16 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਲਿੰਗਵਾਰ ਸਾਖਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ (63.55 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਨਾਲੋਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ (75.63 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਵੱਧ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਖੇਤਰਵਾਰ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 1991 ਅਤੇ 2001 ਦੀਆਂ ਜਨਗਣਨਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰਣੀ 9.2 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਪੂਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਿਆ

8.5 ਸਾਲ 1998 ਦੌਰਾਨ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 18,485 ਸੀ ਜੋ 1999 ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਕੇ 18887 ਅਤੇ 2000, ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੱਧ ਕੇ 18,998 ਹੋ ਗਈ (ਸਾਰਣੀ 9.3)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 16,461 (86.65 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਸਕੂਲ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਸਾਲ 2000 ਦੌਰਾਨ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ 1.1 ਕਿ.ਮੀ. ਦੇ ਅਰਧ ਵਿਆਸ ਪਿੰਡੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਸੀ ਜਦਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ 0.7 ਕਿ.ਮੀ. ਪਿੰਡੇ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ 2.6 ਕਿ.ਮੀ. ਦੇ ਅਰਧ ਵਿਆਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ 1.7 ਕਿ.ਮੀ. ਦੇ ਅਰਧ ਵਿਆਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਸੀ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ 2.5 ਕਿ.ਮੀ. ਦੇ ਅਰਧ ਵਿਆਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ 0.8 ਕਿ.ਮੀ. ਅਰਧ ਵਿਆਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 9.4)।

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ

ਦਾਖਲਾ

8.6 ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਸਾਲ 1998 ਵਿੱਚ 39.67 ਲੱਖ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 39.61 ਲੱਖ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ 2000 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਘੱਟ ਕੇ 39.48 ਲੱਖ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਹ ਘਾਟਾ ਸਾਲ 2000 ਦੌਰਾਨ ਦੋਨੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 11-14 ਅਤੇ 14-18 ਦੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚ ਲਗਾ-ਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 6-11 ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਟਿਆ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 9.5)।

8.5 ਸਾਲ 2000 ਦੌਰਾਨ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਦਾਖਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 46.78 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਣਦੀ ਸੀ ਜਦਕਿ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 46.83 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਸਾਲ 2000 ਦੇ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 6-11 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ 46.97 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, 11-14 ਸਾਲ ਲਈ 47.33 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 14-18 ਸਾਲ ਲਈ 45.68 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦਾ ਭੁਕਾਅ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 11-14 ਤੇ 14-18 ਸਾਲ ਵਧੇ ਵੱਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 6-11 ਵਿੱਚ ਇਹ ਘੱਟਿਆ ਹੈ। ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 6-11, 11-14 ਅਤੇ 14-18 ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਦਾਖਲ ਹੋਈਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਦਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 43.97 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 2000 ਵਿੱਚ 44.15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 31.55 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ 32.62 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 20.05 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ 20.72 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ

8.8 ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲਿੰਗਵਾਰ ਦਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਖਿਤਾਫ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਲ 1995-96 ਅਤੇ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਲਿੰਗਵਾਰ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਹੇਠ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਮਿਡਲ ਅਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ

(ਸਥਿਤੀ 30 ਸਤੰਬਰ ਦੀ)

ਕਲਾਸ	1995-96			2000-2001		
	ਲੜਕੇ	ਲੜਕੀਆਂ	ਕੁੱਲ	ਲੜਕੇ	ਲੜਕੀਆਂ	ਕੁੱਲ
I-V	22.69	22.74	22.71	21.96	18.53	20.36
I-VIII	38.16	43.58	40.67	36.86	37.42	37.13
I-X	51.03	54.29	52.54	40.39	38.84	39.67

(ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਸੀ.ਐਸ.ਓ., ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਵੇਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਅੰਕੜੇ ਭਾਰਤ, 1998 ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਏ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ)

ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹਰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਮਿਡਲ ਅਤੇ ਹਾਈ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1995-96

ਵਿੱਚ 22.71 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ 2000-2001 ਵਿੱਚ 20.36 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, 1995-96 ਵਿੱਚ 40.67 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ 2000-2001 ਵਿੱਚ 37.13 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 1995-96 ਵਿੱਚ 52.54 ਤੋਂ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 39.67 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਘਾਟਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੁਧਾਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ।

ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

8.9 ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 265 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ 287 ਹੋ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 192 ਕਾਲਜ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 95 ਕਾਲਜ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਵਰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਰਣੀ 9.6 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ

8.10 ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 2.47 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ 2.62 ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡ ਆਰਟਸ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਕਾਲਜ 69.25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਅਧਿਆਪਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜ 1.49 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ 2.92 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਕਾਲਜ 0.46 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ 5.29 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਪਸ਼ੂ ਚਕਿਤਸਾ ਕਾਲਜ 0.25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕਾਲਜ 0.27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਓਰੀਐਂਟਲ ਕਾਲਜ 0.07 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 9.7)।

8.11 ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਦਾਖਲਾ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ 25,360 ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 13,330 ਲੜਕੇ ਅਤੇ 12,030 ਲੜਕੀਆਂ ਸਨ (ਸਾਰਣੀ 9.8)। ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਆਰਟਸ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ 86.27 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਅਧਿਆਪਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ 2.93 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ 4.30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਾਲਜ 0.54 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ 5.03 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ।

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ

8.12 ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਟੇਜ ਤੇ 42:1, ਮਿਡਲ ਸਟੇਜ ਤੇ 26:1 ਅਤੇ ਹਾਈ/ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਟੇਜ ਤੇ 24:1 ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਹ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 42:1, 37:1, 35:1 ਸੀ।

ਸਿਹਤ

ਜਨਮ ਦਰ, ਮੌਤ ਦਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ੂ ਮੌਤ ਦਰ

8.13 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਬਾਦੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਦੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਦੀ ਜਨਮ ਦਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰ 1998 ਵਿੱਚ 22.4 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 1999 ਵਿੱਚ 21.5 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਰਹਿ ਗਈ। ਇਹ ਦਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 1998 ਵਿੱਚ 18.5 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 18.6 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ 23.7 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ 22.5 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਰਹਿ ਗਈ। ਮੌਤ ਦਰ ਵੀ ਸਾਲ 1998 ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ 6.3 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 6.1 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਰਹਿ ਗਈ। ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਦਰ 1998 ਦੌਰਾਨ 8.2 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 7.9 (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਰਹਿ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ

ਜੀਵਤ ਜਨਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਿਸ਼ੂ ਦਰ ਵੀ ਘਟੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਸ਼ੂ ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਲ 1998 ਵਿੱਚ 40.0 ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ 39.0 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ 9.10)।

ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ

8.14 ਰਾਜ ਵਿੱਚ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2001 ਨੂੰ 2229 ਮੈਡੀਕਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 207 ਹਸਪਤਾਲ, 13 ਹਸਪਤਾਲ-ਕਮ-ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ, 60 ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ, 44 ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸਿਹਤ-ਕਮ-ਮੁੱਢਲੇ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ, 440 ਮੁੱਢਲੇ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ 1465 ਸਬਸਿਡੀਅਰੀ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ/ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ/ਕਲੀਨਿਕ ਹਨ (ਸਾਰਣੀ 9.11)। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੈੱਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 25354 ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 9.12)। ਪ੍ਰਾੀ ਸੰਸਥਾ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਆਬਾਦੀ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ 10787 ਚੈੱਡਾਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ 10896 ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾੀ ਸੰਸਥਾ ਪਿੱਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤਾ ਅਰਧ ਵਿਆਸ ਖੇਤਰ 2.7 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 9.13)। ਸਾਲ 2000 ਦੌਰਾਨ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ ਦਾਖਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਆਉਟ ਡੋਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 4,42,000 ਅਤੇ 1,12,01,000 ਸੀ (ਸਾਰਣੀ 9.14)।

ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੰਤਰਨ

8.15 ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 1,14,198 (1,899 ਨਸਬੰਦੀ ਅਤੇ 1,12,799 ਨਲਬੰਦੀ) ਉਪਰੋਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 1,20,061 ਉਪਰੋਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ (ਸਾਰਣੀ 9.15)।

ਜੀਵਨ ਆਸ਼ੁ

8.16 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਾਰਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਆਦਿ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਵੱਜੋਂ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਜੀਵਨ ਅਵਧੀ 1991-96 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 1996-2001 ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਧੀ ਹੈ। ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਅਵਧੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ 1991-96 ਦੇ 66.8 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 1996-2001 ਵਿੱਚ 68.4 ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰ 1991-96 ਦੇ 66.6 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 1996-2001 ਵਿੱਚ 71.4 ਸਾਲ ਹੈ। ਸਾਲ 1976-80 ਤੋਂ 1996-2001 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਅਵਧੀ ਦਾ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਅਵਧੀ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

9. ਗਰੀਬੀ ਨਿਵਾਰਣ

ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ, ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਕਾਸ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅਹਿਮ ਵੰਗਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੰਗਾਰ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸਕੀਮਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ/ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਪੱਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ।

9.2 ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵਕਫੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 1973-74 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 28.08 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਕੇ 1999-2000 ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕੇ 6.16 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਏ, ਇਹ ਚਾਰ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਾਲ 1973-74 ਵਿੱਚ ਲੱਗਭੱਗ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਨਸੰਖਿਆ (54.93 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਕਿ 1999-2000 ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਕੇ 26.10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਠੀਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਸਾਰਣੀ ਨੰ: 10.1)।

9.3 ਪਲੈਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 1999-2000 ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 10.20 ਲੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ 4.29 ਲੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੀਮਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਧੀਨ ਹਨ।

9.4 ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸੰਗਠਿਤ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਗਰੀਬੀ ਨਿਵਾਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਪੀਲੇ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1999 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਈ.ਆਰ.ਡੀ.ਪੀ., ਟਰਾਈਜ਼ਮ, ਦਵਾਰਕਾ, ਸੁੱਧਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਐਚਾਰ, ਜੀ.ਕੇ.ਵਾਈ. ਅਤੇ ਐਮ.ਫ਼ਬਲਿਊ.ਐਸ. ਸਕੀਮ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਸਵਰਨ ਜੈਯੰਤੀ ਗਰਾਮ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾ (ਐਸ.ਜੀ.ਐਸ.ਵਾਈ.) ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਯੂਨਿਟ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਿਤ ਸਕੀਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ 75:25 ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 11,990 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 3648.21 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਕਰਜ਼ਾ+ਸਬਸਿਡੀ) ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 2530 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 744.04 ਲੱਖ ਰੁਪਏ (ਕਰਜ਼ਾ+ਸਬਸਿਡੀ) ਵੱਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਰਿੰਦੇ ਬਾਕੀ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਫ਼ਾਵ ਮਾਰਚ, 2002

ਠੱਕ ਵੱਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 7028 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 1982.18 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 1368 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 326.34 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

9.5 ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਲੂ ਨਹਿਰੂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਸਵਰਨ ਜਯੰਤੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਿ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ (ੳ) ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਅ) ਸ਼ਹਿਰੀ ਵੇਤਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ (ੲ) ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 933.98 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਬਸਿਡੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 1930 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ। ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 348.17 ਲੱਖ ਰੁਪਏ 718 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 957 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 375.15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 361 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 158.17 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਵੇਤਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 313.76 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ 0.79 ਲੱਖ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 84.59 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ 0.30 ਲੱਖ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਉਪਰ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 2.50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 10 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕੁੱਲ 10 ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਅਨੁ-ਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ 1.25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਗਏ।

9.6 ਪੰਜਾਬ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਭੋਂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਨਿਗਮ (ਬੈਕਫਿਨਕੋ) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਭੋਂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਨਿਗਮ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਸਕੀਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕਰਜ਼ੇ ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਹਾਂ ਨਿਗਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦੋਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਰੋਕਾ ਤੋਂ ਹੇਠ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਬੈਂਕ ਟਾਈ-ਅਪ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਕਫਿਨਕੋ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 1707 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 867.19 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਚਾਲੂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 386 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 207.29 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਭੋਂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੌਰਾਨ 2839 ਲਾਭ-ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 706.81 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਚਾਲੂ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ 621 ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 177.26 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵੰਡੀ ਗਈ (ਸਾਰਣੀ 10.2)।

REVIEW OF ECONOMY

PUNJAB ECONOMY-AN OVERVIEW, PROBLEMS AND PROSPECTS

With key parameters of the economy as brought out in the White Paper on the state's finances providing an index of a paralysed state economy and the State Govt. inheriting the uphill task of bringing back the economy on rails, it would require a radical approach to chalk out the strategy for future growth. The Punjab State Planning Board which never held a single meeting since, 1996 has been reconstituted and strengthened to provide direction to the otherwise neglected State economy.

1.2 Due to financial constraints, the plan programmes have suffered substantially with no real increase in plan expenditure during the previous years. The plan expenditure, for the years 1997-98, 1998-99, 1999-2000 and 2000-2001 was of the order of Rs. 2008.21 crore, Rs. 2007.04 crore, Rs. 1748.86 crore and Rs. 2045.25 crore respectively. The state has been relying upon borrowed funds to finance most of the plan programmes as a result of which the interest liability which was Rs. 1634.44 crore in 1996-97 increased to Rs. 2733.04 crore in 2000-01. The debt servicing charges account for about 33 percent of the revenue receipts of the state.

1.3 The overall economic scenario is very dismal with all round poor performance. The economy of Punjab has exhibited overall deceleration in growth during 2000-2001. The Gross State Domestic Product (GSDP) at constant (1993-94) prices has risen to Rs. 42385(Q) crores from Rs. 40451 (P) crores in 1999-2000 showing a growth rate of 4.78 percent in 2000-2001 as compared to 6.99 percent in 1999-2000. This was mainly due to sizeable decrease in the growth rate in the agriculture sector (including livestock) and also lower growth rates recorded in manufacturing and pertaining sectors, during the year 2000-2001.

1.4 The GSDP from the primary sector which comprises of agriculture and allied sectors has increased from Rs. 16055 (P) crores in 1999-2000 to Rs. 16387(Q) crores during 2000-2001 registering a meager growth rate of 2.07 percent at constant (1993-94) prices during this period as compared to a growth rate of 7.02 percent last year. It was due to substantially decrease in the growth rate of the agriculture sector (including livestock) as compared to growth observed last year.

1.5 The GSDP from the Secondary sector which covers the manufacturing, construction and power sector has also increased from Rs. 9981 (P) crores in 1999-2000 to Rs. 10553 (Q) crores in 2000-2001 showing a lower growth rate of 5.73 percent at constant (1993-94) prices.

1.6 The tertiary sector which comprises of trade, transport, banking & Insurance, public administration etc. recorded a growth rate of 7.14 (Q) percent during 2000-2001 against a growth rate of 7.74 (P) percent during 1999-2000. This meager decrease in the growth rate of tertiary sector was mainly due to the decrease growth of trade and public administration sector.

1.7 The per capita income at constant (1993-94) prices has been estimated at Rs. 15390(Q) during 2000-2001 as against Rs. 14980(P) during 1999-2000 registering an increase of only 2.74 percent. The per capita income at current prices is also estimated at Rs. 25048 (Q) in 2000-2001 as against Rs. 23254(P) for 1999-2000 showing an increase of 7.71 percent.

1.8 The structural composition of the State's economy has witnessed only marginal changes since 1993-94. The share of agricultural sector has declined from 33.06 percent in 1993-94 to 25.90 (Q) percent in 2000-2001. The contribution from the livestock sector has decreased from 12.74 percent in 1993-94 to 12.26 (Q) percent in 2000-2001. The share of the primary sector, which includes agriculture and livestock, has come down from 46.13 percent in 1993-94 to 38.66 (Q) percent in 2000-2001. The share of the secondary sector has increased from 21.77 percent in 1993-94 to 24.90 (Q) percent in 2000-2001. The share of the tertiary sector, which comprises of services sectors, has increased from 32.10 percent in 1993-94 to 36.44 (Q) percent in 2000-2001.

1.9 The estimates of Capital Formation provide an indicator of the magnitude and growth of productive potential of the economy. The estimates of Capital Formation are of importance in the context of planning and economic development, as these highlight the addition to capital base of the economy and consequent change in the modes and capacity of production. In Punjab, the total Gross State Domestic Capital Formation (G.S.D.C.F.) at current prices during the year 1993-94 to 1999-2000 is estimated at Rs. 6950 (R) crores, 8159 (R) crores, 12413 (R) crores, 8773 (R) crores, 9965 (R) crores, 11412 (R) crores and 11415 crores respectively showing an average annual compound growth rate of 8.62 percent far below 12.94 percent at the national level. The estimates of G.S.D.C.F. in Punjab for public and private sectors at current prices are Rs. 4296 crores and Rs. 7119 crores respectively during 1999-2000.

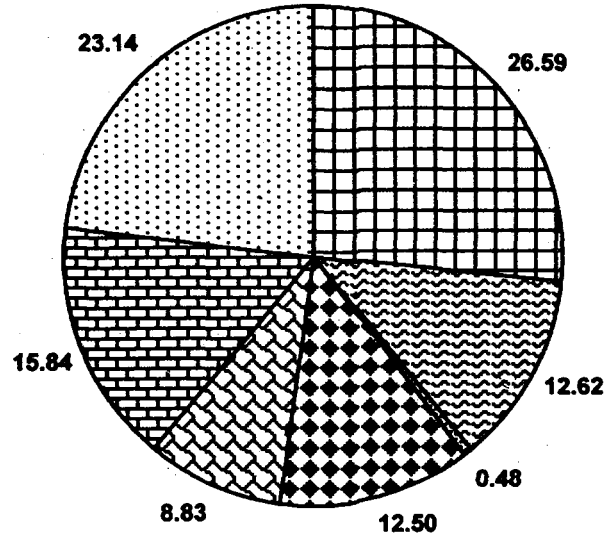
1.10 The total foodgrain production has increased from 252.07 lakh tonnes in 1999-2000 (P) to 253.18 lakh tonnes in 2000-2001 (P) showing an increase of 0.44 percent although gross area sown under different crops has increased from 7847 thousand hectares to 7935 thousand hectares (1.12 percent) during this period. In case of rice there was an increase of 5.06 percent, but wheat has recorded a negative growth rate of 2.26 percent in 2000-2001 over the previous year. The target of food grain production for the year 2001-2002 has been fixed at 253.70 lakh tonnes as against the production of 253.18 lakh tonnes in 2000-2001. The production of pulses is likely to increase from 0.39 lakh tonnes in 2000-2001 (P) to 1.00 lakh tonnes in 2001-2002 (T). The production of cotton (American) has increased from 7.54 lakh bales in 1999-2000 (P) to 9.22 lakh bales in 2000-2001 (P) showing an increase of 22.28 percent during this period. It is evident that agriculture has not witnessed any major shift in cropping pattern necessary to sustain it over a long period for the benefit of the State and the farming community.

1.11 Large and medium industrial units increased from 611 in 1999-2000 to 638 in 2000-2001 with a fixed investment of Rs. 17000 crores. The number of small scale units increased from 1.99 lakh in 1999-2000 to 2.01 lakh in 2000-2001 (P) with the fixed investment of Rs. 4250 crores. The investment thus, made is not sufficient enough to provide adequate employment opportunities to the youth.

1.12 Energy is vital for the economic development of State. During 2001-2002, out of the total plan outlay of Rs. 3025.00 crores, a sum of Rs. 706.36 crores (23.35 percent) has been provided for energy. By the end of 2001-2002 the installed capacity is expected to go up by 0.38 percent i.e. from 4443 MW in 2000-2001 to 4460 MW by the end of 2001-2002.

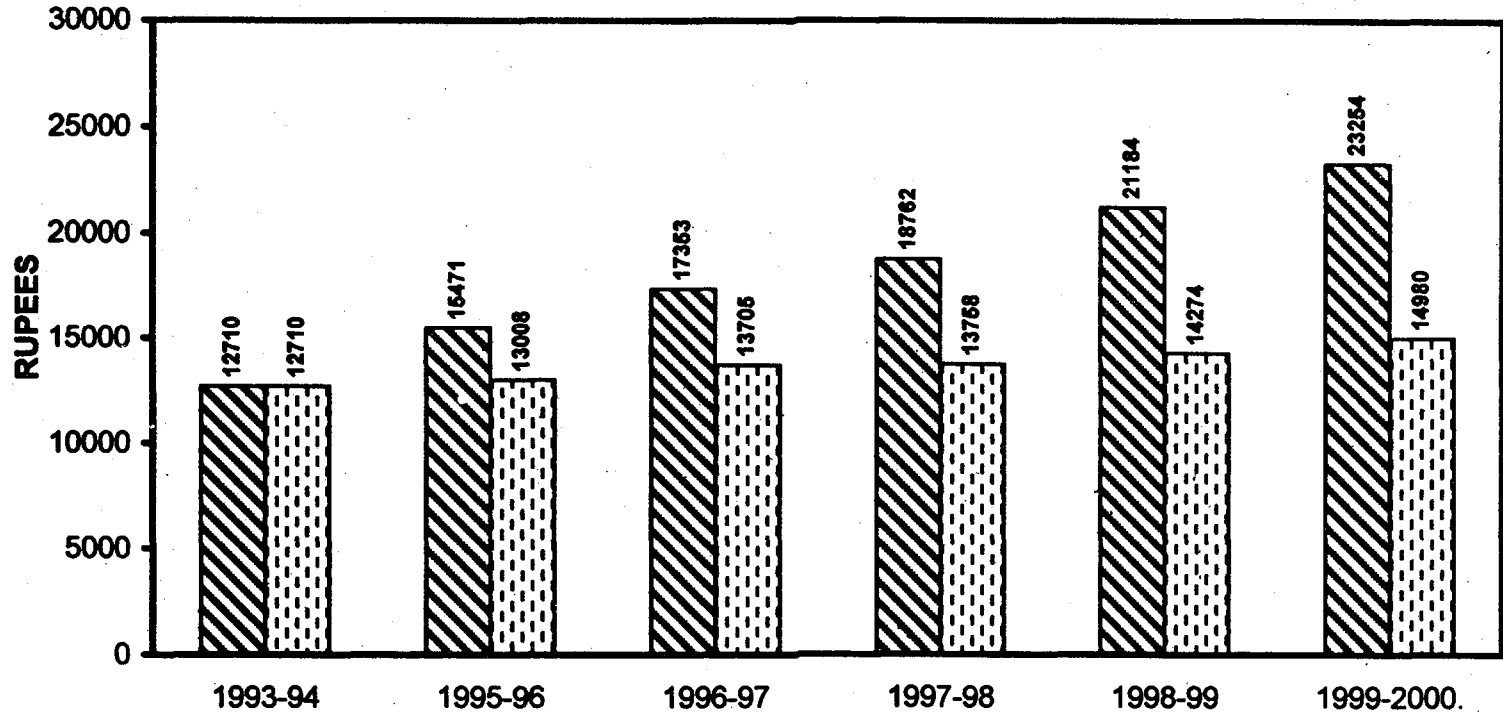
1.13 In Punjab, the wholesale price index of agricultural commodities (base 1979-80 to 1981-82 = 100) recorded a decline of 1.9 percent during 2000-2001 as compared to an increase of 1.8 percent in 1999-2000. The wholesale price index of primary articles prepared by the Government of India (base 1993-94=100), though not comparable with the State Index, increased by 2.8 percent in 2000-2001 as against of 1.2 percent increase during the last year.

GROSS STATE DOMESTIC PRODUCT AT 1993-94 PRICES 1999-2000

☐ Agriculture	☐ Livestock
☐ Forestry, Fishing, Mining & Quarrying	☐ Trade, Hotels & Restaurant
☐ Electricity, Gas, Water supply & Construction	☐ Manufacturing
☐ All other services	

PER CAPITA INCOME

▨ At Current Prices

▤ At Constant Prices

1.14 Unemployment continues to cause serious concern in the State even though the number of job seekers in the employment exchanges has declined from 5.38 lakhs in March, 2000 to 5.32 lakhs in March 2001 exhibiting a decline of 1.12 percent.

1.15 The Revenue Deficit of the State, which was Rs. 480.87 crore in 1991-92 increased to Rs. 1357.06 crore in 1996-97. It further rose to 2727.12 crore in 1999-2000. The abrupt increase in Revenue Deficit was mainly on account of implementation of the recommendations of the Fourth Punjab Pay Commission. The Revenue Deficit came down to Rs. 2572.91 crore in 2000-01 on account of implementation of the one time growth in Tax Receipts and revenue deficit grant of Rs. 241.58 crore given to the State under the Eleventh Finance Commission. But in the fiscal 2001-2002 (BE) the Revenue Deficit will be Rs. 2656.93 crore. The slide in Revenue Deficit is a dangerous sign and needs to be stemmed immediately. The State's total borrowings which were Rs. 6869.98 crore on 31st March, 1991 increased to 15249.55 crore on 31st March, 1997 and further increased to Rs. 27830.33 crore on 31st March, 2001. The increase during the year 2001-02 was likely to be Rs. 5323 crore. The debt of the State, which at present stands above 40 percent of the GSDP, is very high, unsustainable and needs to be capped.

PROBLEMS AND PROSPECTS

1.16 The State of Punjab has not made any significant achievement in boosting the prospects of development and creating a healthy atmosphere for people's progress. The problems and prospects are detailed below :-

PROBLEMS

1.17 Agricultural production has reached a plateau. The soil health in the State has been deteriorating with the adoption of rice-wheat rotation. The higher yield realization per unit area is also responsible for reduction of nutrients in the soil. The organic carbon content in the soil has decreased from 0.5 percent to 0.2 percent. To improve soil health it is necessary to add organic matter in the form of farm yard manure, green manuring and incorporation of crop residual. A scheme for the green manuring could be implemented in the State as there is a sufficient time for raising of green manuring crop i. e. Dhaincha in between wheat and paddy. Dhaincha seed is not available in the State and has to be imported from other States.

1.18 Wheat and paddy crop rotation in the State has created many problems. There is a need to shift some areas from these crops to other crops i.e. Maize, Barley, Sugarcane, Cotton, Oilseeds, Pulses. Area under these crops can be increased by providing minimum support price for these crops and necessary arrangement for the procurement of their produce at minimum support price shall have to be made.

1.19 Durum wheat and Basmati rice have the potential for export. wheat can successfully be grown in the State. Basmati rice is being successfully grown in Amritsar, Gurdaspur and Hoshiarpur districts in the State. Steps for the export of the Durum crops need to be taken. These steps will help in bringing diversification in the existing cropping pattern in the State and help in raising the income of the farmers. Besides, stress on horticulture, value addition, agro-based industry, genetic research and bio-tech development will amply help in a meliorating the problems of farmers. Though efforts have been made to break the dominance of wheat-paddy rotation, however tangible achievement is yet to be made so far.

1.20 Problems of Agriculture have further compounded with the economic liberalisation and W.T.O. becoming a reality. The role of W.T.O. and its consequences are highly contested. An Experts Committee to study the impact of W.T.O. on agriculture and Industry constituted by the State Govt. is yet to submit its report. But it has become imperative that any strategy for agricultural development-infrastructure, diversification, marketing etc. which is to be formulated/ followed will have to consider the implications of W.T.O. if the long term interests of the farming community are to be protected.

1.21 Soil health and water resources are getting over strained. The water table is going down at a varying rate of about 10 cms. to 40 cms. per annum. Due to this, the farmers tend to replace the existing shallow tubewells with submersible pump sets, which are more costly and further add to the cost of production. The prospects of providing adequate water for irrigation largely depend upon avoiding wastage and conserving existing water resources.

1.22 Agriculture still plays a dominant role in the economy of Punjab. The composition of state income shows that the relative share of Primary Sector which

constitute major portion of agriculture sector in the Gross State Domestic Product at constant (1993-94) prices is 38.66 percent as compared to 24.90 percent of Secondary and 36.44 percent of Tertiary sector in the year 2000-2001(Q). In terms of area the farm sector has been developed optimally as almost 85 percent of the total area is being cultivated, leaving hardly any scope for increasing net area sown further.

1.23 The average employment per unit in the small scale industrial sector works out to be 4.5 persons as compared to 390 persons in the large and medium industrial sector in the State as on September, 2001. Recently there has been greater emphasis on technical and professional education and every year a large number of such professionals are joining the skilled work force. Large and medium units have more potential to absorb a large number of technically trained and skilled labour force. In view of the greater turn out of technically and professionally skilled manpower, there must be a strong linkage between educational institutions and the industrial sector.

1.24 During the period from August, 1991 to 31.3.2001, total 1992 Industrial entrepreneurs memorandum (IEM) proposals were received having an investment of Rs. 37256 crores which could provide employment to 467217 persons. During the year 2001-2002 (upto October, 2001) 55 IEM proposals involving an investment of Rs. 510.00 crores having an employment potential for 5707 persons were received from Govt. of India. During the period from August 1991 to October, 2001, 127 Export Oriented Unit proposals had been received in the State.

1.25 The credit-deposit ratio of commercial banks in Punjab is found skewed in comparison with that of the All India level. During the calendar year 2000, it was 40.66 percent as against 58.46 percent of national level. Credit-deposit ratios of Tamil Nadu (90.41 percent), Maharashtra (86.46 percent), Andhra Pradesh (68.92 percent) and Karnataka (60.96 percent) were significantly higher than Punjab. To improve the credit deposit ratio in the State certain specific policy measures need to be adopted.

1.26 PSEB is serving 5210917 consumers with a connected load of 14578 MW upto ending March, 2001. The total installed generation capacity is 5683 MW, out of which 3129 MW from its own power houses, 1315 MW from common pool projects (i.e. under BBMB) and 6MW from PEDA and 1233 MW is Punjab's share from Central power projects. The demand of power in the State is steadily rising on account of rapidly increasing use of electrical energy for agricultural operations, progressive industrialization and intensive rural electrification programme in the State. There are 4.19 lakh pending applications ending March, 2001 with the PSEB, out of which 100148 were for domestic, 20965 for commercial, 2233 for industrial and 296168 for agricultural sector. For ensuring qualitative power supply to consumers, PSEB has laid a vast network of transmission lines and Sub-stations. There are 537 Grid Sub-stations with 12748 circuit Km. of transmission lines at the end of March, 2001, out of which 38 sub-stations are of 220 KV, 69 sub-stations are of 132 KV, 326 sub-stations are of 66 KV and 104 sub-stations are of 33 KV in the State.

1.27 Unemployment continues to be a cause of serious concern in Punjab even though the number of registered job seekers both educated and un-educated has declined from 5.38 lakhs as on 31st March, 2000 to 5.32 lakhs as on 31st March, 2001. The number of educated job seekers increased from 3.96 lakhs as on 31st March, 2000 to 3.98 lakhs as on 31st March, 2001. Educated job seekers constituted 74.77 percent of the total job seekers registered with employment exchanges as on 31st March, 2001. The Problem of educated unemployment demands immediate attention and effective intervention of the State Government. The pattern of Industrialisation must be planned in such a way that it should create

adequate employment/self-employment opportunities in the State. Besides rural development programme and agriculture needs to be so oriented that it checks migration to urban areas.

PROSPECTS

1.28 The State Government, like many other States in the country, is facing a difficult financial position. The factors, which have been adversely affecting the State's fiscal position for the last decade and a half, are the ever increasing salaries and wage bill of the employees, a mounting debt burden, heavily subsidised social and economic services and loss making Public Sector Undertakings. The resource crunch faced by the State is the cumulative effect of these historical factors compounded by Government of India's decision to order a generous hike in the pay and allowances of the employees based on the recommendations of the Fifth Central Pay Commission. The State Government was left with no alternative but to follow suit.

1.29 The State Government constituted a Cabinet Sub-Committee on 15.9.1999 under the Chairmanship of Chief Minister, for taking various decisions to restore financial health to the State and to put the State back on the high growth path. The Sub-Committee took a slew of decisions for improving the finances of the State. The State Government has already implemented uniform Sales Tax rates based on the national consensus for better buoyancy in Sales Tax revenue. The State Government is committed to make reforms in the power sector, to ensure that it does not become a drag on the State's finances. The State Government has constituted the Public Sector Disinvestment Commission to finalise a comprehensive disinvestment programme. On the expenditure side, the State Government has constituted a Public Expenditure Reforms Commission both for Compressing Government expenditure and improving its quality. The State Government is seized of the problem and is fully committed to restore the financial health of the State.

1.30 The State Economy mainly depends upon crop-husbandry. The State has made considerable progress in foodgrain production. Wheat and rice production achieved a record of 155.51 lakh tonnes and 91.54 lakh tonnes respectively in 2000-2001. The State has contributed wheat & rice to the central pool to the tune of 106 lakh tonnes and 67 lakh tonnes respectively which constitutes 51 percent and 47 percent respectively during 2000-2001. However, the wheat-paddy crop rotation is affecting both the soil health and the ground water table. In this context a shift in cropping pattern is necessary. In this regard all out efforts are being made to divert area from paddy to maize, sugarcane, cotton, and oilseeds pulses.

1.31 The activities of Punjab Agro Industries Corporation have been enhanced by appointing it as procurement agency for foodgrains in eleven districts, namely Patiala, Sangrur, Amritsar, Jalandhar, Fatehgarh Sahib, Gurdaspur, Kapurthala, Ferozpur, Bathinda, Ludhiana and Mansa. The Corporation has procured 10.42 lakh MTs of wheat and 6.20 lakh MTs of paddy during the year 2001-2002 (upto 31.10.2001). The Corporation has implemented 32 projects in public/joint/assisted sectors at the capital cost of Rs. 434.07 crores upto October, 2001. The Corporation has invested Rs. 50.83 crores towards the equity in these 32 projects. Direct employment generated from these projects is 5700 persons whereas indirect employment is 12000 persons. During 2000-2001 Corporation has signed 5 MOUs for processing of fruits & vegetables, vital wheat gluten, setting up of demo paddy dryer, milk replacers, processing of cereals, legumes, and integrated cotton processing units during the year 2001-2002, the Corporation has signed 2 MOUs for setting up of Multi Channel & Multi Directional distribution Service (MMDS) and Local Channel & Multi Directional Distribution Service (LMDS) wireless cable TV system for Agro TV Channel and Malt Extract Unit. During 2000-2001, Corporation has done grading and waxing of 2463 M.T. kinows at mechanical grading and waxing centres— Badal, Balwana and Kangra. During the current

year 2001-2002, it is proposed to wax 3000 M.T. kinows and additional two mechanical grading and waxing centres have been set up at Tahli Wala Jatan, district Ferozpur and Chhami Wala, district Hoshiarpur. The Corporation has opened 70 Juice bars to provide employment to unemployed youths.

1.32 927 dairy units with herd size of 5 to 50 milch animals providing direct and indirect employment to 2225 persons were set up during the year 1999-2000. Due to financial constraints, the targets could not be fully achieved. It was proposed to set up 900 dairy units with herd size of 5 to 50 milch animals during the year 2000-2001, against which the department has set up 1100 dairy units providing direct and indirect employment to 4383 persons under the self-employment programme. Further, it was proposed to establish 1100 dairy units during the year 2001-2002.

1.33 In order to provide efficient and effective scientific breeding services, the Animal Husbandry Department has set up a net work of 1362 veterinary hospitals (including New Focal Point veterinary Hospitals) and 1443 veterinary dispensaries upto 31.3.2001. Besides, specialized multi-disciplinary veterinary services to the ailing live stock veterinary poly-clinics at Hoshiarpur, Gurdaspur, Faridkot, Patiala, Sangrur and Ropar have already been made functional. The buildings of veterinary poly-clinics at Ferozpur, Bathinda and Mansa have been completed which have been made functional with the existing staff.

1.34 Under the refinance support of NABARD, the Punjab State Co-operative Agricultural Development Bank was able to advance loans amounting to Rs. 126.68 crores as on 30-9-2001 as compared to Rs. 314.76 crores during the year 2000-2001.

1.35 During the year 2001-2002 (upto September, 2001) loans for fish culture have been given to 162 beneficiaries whereas during the year 2000-2001, 333 beneficiaries were covered under this scheme. To encourage the process of blue revolution, an additional area of 814.88 hectares was brought under fish culture against the target of 900 hectares during the year 2000-2001. During the year 2001-2002, (upto September, 2001), 555.77 hectares have been brought under fish culture against the target of 850 hectares.

1.36 Under the horticulture programme in the State, an area of 174500 hectares have been brought under horticulture crops upto 31st March, 2001. An additional area of 4000 hectares under fruits and 10,000 hectares under vegetables was targetted during 2001-2002. To improve the quality of the perlette variety of grapes by applying an improved technique like brushing, girdling and gevalic acid treatment etc., an area of 200 hectares was covered under this technique and financial help to the tune of Rs. 7.00 lakh was given to grape growers. Further 8.85 lakh good quality nursery fruit plants were distributed from the Government as well as private registered nurseries in the State. To establish new orchards, an amount of Rs. 112.00 lakh was disbursed through PADB and the other commercial banks in the form of institutional loans. 21250 Qtls. of potato seeds and 525 Qtls. of other vegetable seeds were produced in the ten Government vegetable seed farms during 2000-2001.

1.37 For the promotion of vegetables 13780 mini kits of seed were distributed to the growers. 39271 spawn bottles were produced and supplied to 15000 families in 360 adopted villages under door-to-door cultivation of mushroom campaign. The departmental pasteurised compost unit, Hoshiarpur made available 800 Qtls. of ready-made compost on subsidised rates. Under sericulture scheme 30000 cocoons were produced and 1.37 lakh mulberry plants were supplied to the silk worm rearers in the sub-mountain districts of Ropar, Hoshiarpur and Gurdaspur during 2000-2001.

1.38 New Industrial Policy '96 which aimed at creating a congenial and industrial friendly environment in the State for attracting investment both from

within the country and from abroad has miserably failed to enthuse dynamism in the industrial sector rather it has resulted in an unbearable huge burden of about Rs. 450 crore of subsidies and incentives. The State therefore, needs a new industrial policy which could not only take cognizance of the problems and challenges thrown by the WTO regime but also ensure an automatic and self sustaining growth of the industrial sector. The industry in Punjab particularly the small scale sector is faced with stiff competition, general recession, problems of upgradation of obsolete technologies, industrial sickness, lack of skilled manpower and infrastructure development etc. Thus, a multi-proged strategy with long term perspective with the objectives of reviving sick units and sustaining the existing units and creating a congenial atmosphere for attracting private investment from within and outside the country has to be chalked out clearly taking advantage of inter-linkages of various sectors viz agriculture, Industries services etc. of the economy. Thrust areas for the speedy industrialisation of the State are agro based industries, light engineering, textile, chemical & pharmaceutical and leather industries.

1.39 The Punjab Small Industries and Export Corporation has so far developed 26 Industrial Focal Points wherein 9633 industrial plots have been given to entrepreneurs. In the next 5 years, 23 more Industrial Focal Points would be developed in an area of 5569 acres where 6786 industrial plots would be carved out. Development work of focal points at Muktsar, Abohar and Tanda Mini Growth Centres has already been completed. During the year 2000-2001 land for development of focal points at Malout, Mansa, Raikot was acquired and development work at Malout, Raikot was undertaken.

1.40 The Punjab State Industrial Development Corporation Limited (PSIDC) a prime institute of the State Government for the promotion of Large and Medium scale industries continues to play an active role. During 2000-2001, 9 industrial projects were commissioned with a capital outlay of Rs. 96.90 crores having direct employment potential for 855 persons. During this period another 7 projects were taken-up with a capital out-lay of Rs. 92.44 crores having employment potential for 1042 persons.

1.41 Punjab State Electronics Development & Production Corporation (ECP) is a State Government undertaking engaged in the promotion of Information Technology and Electronics Industry in the State of Punjab. ECP has developed an area of 315 acres as an Electronics Township (ELTOP) in Phase VIII & IX Mohali. ECP has facilitated setting up of the following important projects in collaboration with the Ministry of Information Technology, Govt. of India.

Satellite Earth Station.

1.42 A Ku-band satellite Earth Station has been established at Mohali to provide data communication facilities to Software Export units.

Software Technology park of India (STPI Centre)

1.43 A centre of software Technology Park of India is also operational since October, 1998 at Mohali to provide regulatory services to the Software Export Units.

Centre for Electronics Design & Technology (CEDT)

1.44 CEDT has been set up to train human resource in the specialized areas of electronic product design and technology, maintenance engineering, computer applications in industry, production techniques and entrepreneurship development.

Electronics Test & Development Centre (ETDC)

1.45 The Centre provides sophisticated testing facilities for improvement in quality of electronic products manufactured by small and medium scale industry.

I.T. Investment in the State

1.46 ECP has been actively interacting with leading software companies both in India and abroad to market Punjab as an important IT destination and has succeeded in attracting giant Information Technology Industries in Mohali. It has emerged as an important IT destination and a number of National and International companies like Infosys, Zensar Technologies, Tata Interactive Systems, Quark Media House Ltd, Vickers Ballas Technologies Ltd. (Singapore Telecom), NYX Software (Detroit USA), Sigma Interactive Technologies (Alabama USA), Future computing Solutions (Orange County, USA), optimos (Virginia, USA), etc. have already started their operations. These companies have chosen Mohali-Chandigarh as their exclusive North India hub for Software development. Over 140 companies have registered themselves under STP scheme to operate from Mohali.

Mahindra Knowledge Park, Mohali

1.47 ECP has formalised an agreement with Mahindra & Mahindra to develop an Information Technology Park in Mohali on a plot of 15 acres where 1.3 million Sq. ft. of built up air-conditioned space is expected to be ready by mid 2002. The Mahindra Knowledge Park would house software companies in a self contained infrastructure including Software Tower, Commercial Centre, Service Apartments, Recreation Centres etc.

Indian Institute of Information Technology

1.48 To provide high-tech specialised short term and long term training facility to meet the increasing need of I.T. manpower of the industry in the region, I.I.I.T. is being set up in an area of about 15 acres in Mohali. Mahindra & Mahindra are the Principal Collaborators and they are likely to start the activities of Mahindra Institute of Software Engineering & Management (MISEM) within a period of 4 months.

Venture Capital Fund

1.49 The State has launched a Venture Capital Fund dedicated to I.T. Industry with a corpus of Rs. 20.00 crores. This has been funded jointly by PSIDC, ECP, PFC and SIDBI.

1.50 Since Information Technology is becoming an essential part of development process in all the spheres, it is imperative to pay special attention to make it more effective and wide spread. The State Government, has already initiated the steps on the following lines for the promotion of Information Technology in the State :—

(i) Large and sustainable pool of highly skilled manpower :

- a) Instituting mechanisms to provide large scale ITES specific training in association with industry and world renowned universities. This is perhaps the first time that any country or state has developed a world class ITES-specific training programme.
- b) Attracting private sector ITES training providers to our State.
- c) Improving the English curriculum, teaching and evaluation methodology at the school and college level.

d) Working to support ITES industry through training infrastructure and training support.

(ii) High quality infrastructure :

a) Attracting leading private sector developers to develop multi-option, high quality office and residential space.

b) Providing multi-option telecom connectivity.

c) Attracting [leading food, entertainment and-retailing companies to the State.

d) Provide reliable, economically priced power with adequate built-in redundancy.

e) Ensure reliable public and private transport for rapid movement of employees.

(iii) Supportive Government :

a) Modifying the existing laws to suit the needs of this growing industry.

b) Setting up an Empowered Committee that will support the IT and IT enabled services for obtaining all the State Government approvals from a single source.

(iv) Easy accessibility :

Provide world-class rail, road and air accessibility and ensuring completion of the new international airport at Amritsar and Chandigarh.

1.51 With the setting up of the oil refinery at Bathinda by HPCL with an investment of Rs. 16000 crores, a rapid transformation in the Industrial Scenario is expected.

1.52 Since the introduction of the Single Window System in May, 1998, 16662 industrial connections have been released till September, 2001. The procedures have further been simplified by constituting a Committee for site approval under the Factories Act and Environmental Clearance for industrial projects. Information regarding State Government policies have been displayed on the Internet web-site of State Government. The web-site needs to enlarge and upgraded to provide the required site service to the entrepreneurs for promotion of marketing of industrial products.

1.53 The State Government with the help of Government of India is also setting up an Export Promotion Industrial Park spread over an area of 175 acres at Dhandari Kalan in District Ludhiana with an approved outlay of Rs. 1430 lakhs. An expenditure of Rs. 1023.16 lakhs has been incurred upto 31 March, 2001 for the development of this park. The park is expected to give a boost to exports from Punjab. The value of commodities exported during the year 1998-99 and 1999-2000 was Rs. 3629.13 crores and 4062.62 crores respectively. During the year 2000-2001 exports from Punjab is expected to be Rs. 4391 crores. Due to non utilisation full aid from Govt. of India the project still remains incomplete which is absolutely necessary in the present scenario of trade liberalisation.

SECTORAL ANALYSIS

1. AGRICULTURE

Agriculture, the backbone of the State economy, is the most important sector, contributing as much as 25.9 percent of Gross State Domestic Product at constant prices (1993-94) during 2000-2001. Around 56.9 percent of the total labour force of the State is employed in this sector.

1.2 Punjab State with 1.53 percent of total country's area support 2.36 percent of India's population. Such high population pressure has forced it to plough 4264 thousand hectares out of its entire 4321 thousand hectares Cultivable area. Therefore, in terms of area, Agriculture has reached saturation level as 98.6 percent of cultivable land is under cultivation. Thus there is a little scope to bring more area under cultivation. The agriculture production can only be increased through enhanced cropping intensity, change in cropping pattern, improvement in seeds of high yielding varieties and with the availability of better post harvest technology etc.. The State Govt. is trying to reorient agriculture in this direction through various policy measures.

Area under Crops

1.3 The total area under crops has increased considerably in the Post Green Revolution period. During the year 1970-71 there was 4053 thousand hectares area under cultivation, which increased to 4264 thousand hectares in 2000-2001 thus showing a significant increase of 5.2 percent. Cropping intensity, which reveals percentage of gross area to net area sown, has also been enhanced from 140 in 1970-71 to 186 during 2000-2001. The present agriculture crop pattern in the State is dominated by the wheat-paddy rotation causing degradation in soil fertility and fall in the underground water level. Wheat and rice crops cover the major portion of the cultivated area. Area under these two crops was 70 percent during 1990-91, which increased to 76 percent in 2000-2001, while during 1970-71 only 47 percent area was under these two crops. Though efforts have been made to break the dominance of wheat-paddy rotation, yet no tangible achievement has been made in this regard. The area under wheat and rice was 33.88 lakh hectares and 26.04 lakh hectares during 1999-2000 and 34.08 lakh hectares and 26.12 lakh hectares respectively during 2000-2001 (Table 2.1).

Agricultural Production

1.4 The total foodgrain production in Punjab has increased significantly over the last few decades, especially in the post Green Revolution period. In 1970-71 production of foodgrain was 73.05 lakh tonnes, which increased to 253.18 lakh tonnes in 2000-2001(P) registering more than a three fold increase. This upward trend is still continuing. At the beginning of the decade (1990-91) production of food grains was 192.18 lakh tonnes which increased to 253.18 lakh tonnes in 2000-2001(P). Wheat and rice played a major role in pushing up the agricultural production. The production of rice, which was 65.06 lakh tonnes in 1990-91, increased to 91.57 lakh tonnes in 2000-2001(P) showing an increase of 41 percent. Similarly the production of wheat which was 121.59 lakh tonnes in 1990-91 rose to 155.51 lakh tonnes during 2000-2001 (P) registering an increase of 28 percent (Table 2.2).

1.5 The production of sugarcane (Gur) rose from 6.01 lakh tonnes in 1990-91 to 7.77 lakh tonnes in 2000-2001 (P) showing an increase of 29 percent. However the production of oil seeds has shown a declining trend from 1.04 lakh tonnes in 1999-2000 to 0.88 lakh tonnes in 2000-2001 (P). The decline in the production of oil seeds is mainly due to decrease in area under groundnut, sun flower and rape and mustard. The other food crops in the State are maize, bajra, barley, gram and pulses. The share of these crops in total food grains is 2.4 percent in 2000-2001. The production of cotton (cleaned) rose from 950 thousand bales in 1999-2000 to 1197 thousand bales in 2000-2001 (P) showing an increase of 26 percent. The increase in production is due to rise in its yield per hectare. (Table 2.2).

1.6 The Index of Agricultural Production (all commodities) rose from 269.55 in 1990-91 to 332.59 during 2000-2001 (P) showing an increase of 23.4 percent (Table 2.3).

1.7 The production of food grains is expected to be around 253.70 lakh tonnes in 2001-2002 (T) as against 253.18 lakh tonnes in the previous year. Favourable weather conditions may further brighten the prospects of rabi crops and the production of food grains may well exceed the target. The production of pulses is likely to increase from 0.39 lakh tonnes in 2000-2001 (P) to 1.00 lakh tonnes in 2001-2002 (T) (Table 2.2).

Yield Rates of Principal Crops

1.8 Yield rates per hectare in Kgs. of various crops during 2000-2001(P) were as follows : wheat 4563, rice 3506, maize 2793, gram 953, sugarcane (Gur) 6425, cotton American 437, cotton desi 408, rape seed and mustard 1218, groundnut 879 and sunflower 1154 (Table 2.4).

High Yielding Varieties

1.9 During 2000-2001, 100 percent area of wheat, 96 percent area of rice, 94 percent area of maize and 83 percent area of bajra was under high yielding varieties (Table 2.5).

Fruits and Vegetables

1.10 34 thousand hectares area was under fruits during the year 2000-2001. Kinnow, orange, malta, lemon, guava, pear, mango and grapes are the main fruits grown in Punjab. Total production under these fruits is reported to be 4.80 lakh tonnes for the year 2000-2001.

1.11 The total area under all vegetable crops declined from 1.23 lakh hectares in 1999-2000 to 1.10 lakh hectares in 2000-2001 showing decrease of 0.11 percent. Potato with an area of 0.64 lakh hectares in 2000-2001 is the major vegetable crop of the state. The integration of fruits and vegetables production with their processing may not only add value to the crops of farmers but may also open up big employment opportunities in the State.

Irrigation

1.12 The State is being served by the excellent net work of irrigation facilities. Irrigation intensity during 2000-2001 was 190 in the State. Canals and tubewells are the main sources of irrigation in the State. The net irrigated area in the State is increasing continuously. 94 percent of the gross sown area and 92.7 percent of net area sown was irrigated in 1990-91, which rose to 96.4 percent and 94.3 percent respectively in 2000-2001 (Table 2.5).

Consumption of Fertilizers

1.13 Fertilizers the most important component of new technology, played a very important role in enhancing the agricultural production in the State. Since the introduction of high yielding varieties, the consumption of chemical fertilizers has been increasing steadily. Total consumption of NPK in Punjab was 1220 thousand nutrient tonnes in 1990-91 which rose to 1314 thousand nutrient tonnes in 2000-2001. Consumption of chemical fertilizers (NPK) per hectare of gross area sown was 163 Kgs. in 1990-91, which rose to 166 Kgs. per hectare in 2000-2001 (Table 2.5).

Contribution to Central Pool

1.14 Punjab has contributed 57.6 percent wheat and 36.3 percent rice in the Central Pool for the year 2000-2001 (P). The total contribution of wheat and rice to the Central pool has increased from 115.6 lakh tonnes in 1990-91 to 163.6 lakh tonnes during 2000-2001 (P) consisting of 94.2 lakh tonnes of wheat and 69.4 lakh tonnes of rice (Table 2.6).

Marketing and Storage Facilities

1.15 Marketing and storage facilities are crucial components of post harvest technology. As on 31st March, 2001 there were 144 regulated markets and 519 sub yards in Punjab. The average number of villages and area served per market was 86 and 350 (sq. kms.) in 2000-2001. The total storage capacity for food grains increased from 198.53 lakh tonnes in 1999-2000 to 251.59 lakh tonnes in 2000-2001 which comprises of 113.11 lakh tonnes of covered and 138.48 lakh tonnes of open capacity (Table 2.7).

Livestock and Poultry

1.16 Livestock is one of the important components of the primary sector of the economy contributing 12.26 percent to the Gross State Domestic Product (GSDP) at constant (1993-94) prices in 2000-2001 (Q). The per capita availability of milk in the State was 870 grams per day in 2000-2001. There are 43 milk plants and chilling centres in running condition in the State. The production of eggs rose from 2782 million in 1999-2000 to 2964 million in 2000-2001.

2. ENERGY

Energy is a vital input for speedy economic growth. Renewable and non-renewable sources of energy are the two constituents of energy. Renewable sources of energy include hydro-power, fuel wood, biogas, solar, wind, geo-thermal and tidal power. Non-renewable sources of energy include coal, oil and gas. However, there are no coal mines or oil wells in Punjab. Geo-thermal and tidal power is also not available in the State. For thermal power, coal has to be transported from distant places. Similarly, the scope for exploiting wind energy is also very limited because of low velocity of winds. The scope for solar energy is wide in the State. Bio-gas can meet the requirements of rural people to a limited extent only. The main source of power in the State all along has been hydro electric power. Three perennial rivers flow through the State and these alongwith falls on the canals are being exploited to generate electricity.

Electricity

Installed Plant Capacity

2.2 The installed plant capacity for electric power generation in the State increased from 3973 MW in 1999-2000 to 4443 MW in 2000-2001. The details are given in Table 3.1.

Annual Plant Load Factor Achieved

2.3 Thermal power plants were expected to generate a plant load factor of 77.67 percent (14,425 million KWH) during 2001-2002 as against 77.85 percent (14,458 million KWH) during 2000-2001. The details are given in Table 3.2.

Electrical Energy Availability

2.4 During 2001-2002 the generation of electricity from hydro and steam plants has been targetted at 6967 million KWH and 13198 million KWH respectively. By including the anticipated purchase of 6830 million KWH, the total energy availability in the State is estimated to be 26995 million KWH during 2001-2002 (Table 3.3).

2.5 Hydel power development constitutes a major thrust area in the energy development programme. In this sector micro hydel power development is not only economical but also the most environment friendly renewable energy programme. To feed the thermal plants, coal has to be transported from long distance adding enormously to the per unit cost of production. Moreover, these plants add to air pollution. The department of Non-Conventional Sources of Energy, Government of India and the World Bank are helping the State to fund non-conventional energy projects. The State is taking advantage of the available mini falls on the canals to tap this source to good effect.

Energy Sales and Revenue Realised per Unit

2.6 Over 67 percent of the total energy sold has been consumed by the industry and agriculture sectors during 2000-2001.

While comparing the cost of generation of electricity per unit with the average revenue per unit, it is evident that the Punjab State Electricity Board is facing per unit losses continuously as per the following table :

Year	Average revenue per unit (Rs.)	Average cost per unit (Rs.)
1991-92	0.60	0.88
1992-93	0.70	1.10
1993-94	0.89	1.32
1994-95	1.08	1.48
1995-96	1.25	1.59
1996-97	1.36	1.68
1997-98	1.48	1.96
1998-99	1.57	2.07
1999-2000	1.62	2.36
2000-2001	2.07	2.93

2.7 The average revenue per unit in Punjab was Rs. 1.62 during 1999-2000 which increased to Rs. 2.07 during 2000-2001. The average revenue per unit in case of public lighting was Rs. 3.47 whereas it was Rs. 3.99 in case of commercial consumption during 2000-2001 and it is estimated to be Rs. 3.61 in case of public lighting and Rs. 4.13 in case of commercial consumption during 2001-2002 (Table 3.4).

Tubewells Energized

2.8 High yielding varieties of seeds and use of chemical fertilizers have placed a great demand on irrigation facilities. The increasing demand can be met by energising more tubewells/pumping sets. As many as 23342 additional tubewells were energised during 2000-2001(P) thus bringing the progressive total of energised tubewells to 794475 in the State. The year-wise tubewells energised is given in Table 3.5.

Transmission and Distribution Losses

2.9 Transmission and distribution is an other Grey area where special attention is needed. The losses in transmission and distribution were 15.07 percent in Punjab during 1999-2000 (P). During 1998-99 transmission and distribution losses in neighbouring States, Haryana, Delhi, Himachal Pradesh, Jammu & Kashmir, Uttar Pradesh & Rajasthan were 35.33 percent, 43.71 percent, 26.11 percent, 47.64 percent 30.23 percent & 29.53 percent respectively as compared to 18.11 percent in Punjab. Year-

wise and State-wise transmission and distribution losses are given in the following table :

Name of the State	Percentage of losses in transmission and distribution					
	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000(P)
Andhra Pradesh	17.95	19.34	33.19	32.14	34.09	36.90
Assam	24.18	26.91	25.97	27.32	38.72	38.02
Bihar	19.76	15.91	25.31	16.26	24.80	27.84
Delhi	—	—	49.08	47.91	43.71	47.32
Gujarat	20.02	20.08	17.14	21.57	20.83	22.07
Haryana	30.80	32.39	32.77	34.04	35.33	37.29
Himachal Pradesh	18.21	16.09	18.02	20.13	26.11	20.95
Jammu & Kashmir	48.74	47.52	48.27	49.95	47.64	47.02
Karnataka	19.41	19.06	18.73	19.31	30.45	38.00
Kerala	20.05	21.12	20.59	18.73	17.18	17.41
Madhya Pradesh	19.61	17.84	19.24	19.58	19.87	31.94
Maharashtra	16.33	16.94	16.55	18.75	18.41	32.17
Meghalaya	18.47	12.55	19.75	12.28	19.66	24.15
Orissa	23.03	24.17	50.15	50.10	36.72	4.42
Punjab	16.70	18.49	19.10	18.94	18.11	15.07
Rajasthan	24.78	29.27	26.28	26.41	29.53	30.70
Tamil Nadu	17.11	16.19	17.65	17.29	17.22	16.75
Uttar Pradesh	21.69	21.84	24.84	26.18	30.23	42.17
West Bengal	21.51	19.26	18.01	19.67	23.73	29.74

Consumption of Petroleum Products

2.10 The consumption of petrol in 2000-2001 was 597130 kilo litres which was 6.36 percent higher than that of 1999-2000. The consumption of high speed diesel in 2000-2001 was 2508438 Kilo litres which was 8.36 percent lower than that of 1999-2000. The consumption of kerosene oil also decreased in 2000-2001 by 4.00 percent as compared to previous year. The number of LPG connections as on 31st March increased from 16.61 lakhs in 1999-2000 to 22.53 lakhs in 2000-2001 reflecting an

increase of 35.64 percent. There was no pending application for LPG connections during 2000-2001 as against 5.15 lakhs during 1999-2000. The data in respect of principal petroleum products is given in Table 3.6.

Gobar Gas Plants

2.11 Gobar Gas Plants not only provide energy in a clean and unpolluted form in rural areas but also produce enriched manure to supplement the use of chemical fertilizers for increasing crop production. In 2000-2001, an additional 1912 gobar gas plants were installed whereas 384 gobar gas plants have been installed during 2001-2002 (upto 30th Sept., 2001). The year-wise information is given in Table 3.7.

Solar Thermal System

2.12 Solar Energy Programme is aimed at supplementing thermal energy requirements by harnessing solar energy by directly converting it into heat energy. No domestic solar water heater and only one industrial solar water heater was installed during the year 2000-2001, thus bringing the cumulative total to 699 domestic solar water heaters and 813 industrial solar water heaters in the State (Table 3.8).

3. INDUSTRY

The new industrial policy 1996 aimed at creating a congenial industrial environment in the State for attracting investment both within and outside the country. Under this policy incentives such as capital subsidy, modernization and technology upgradation, special package of incentives for projects of special significance, electronic industries, tourism industry and export oriented units etc. have been extended for the overall growth of industries in the State. Thrust areas for the speedier industrialization of the State are agro based industries, light engineering, textile, chemical & pharmaceuticals and leather industries. But the Industrial Policy has not brought about any significant change in the industrial scenario rather it has burdened the State Govt. with a liability of about Rs. 450.00 Crores.

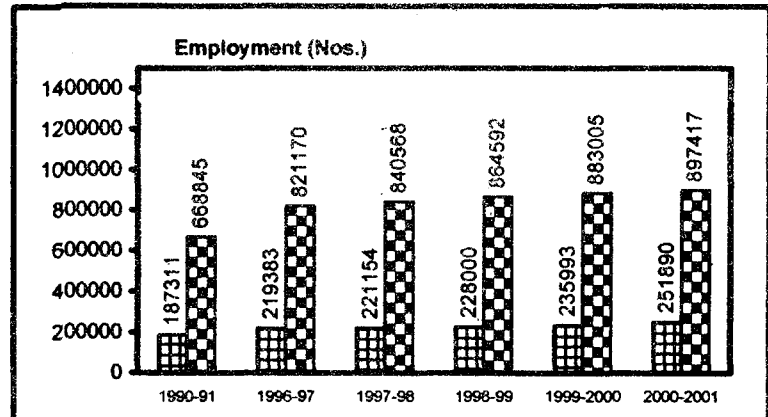
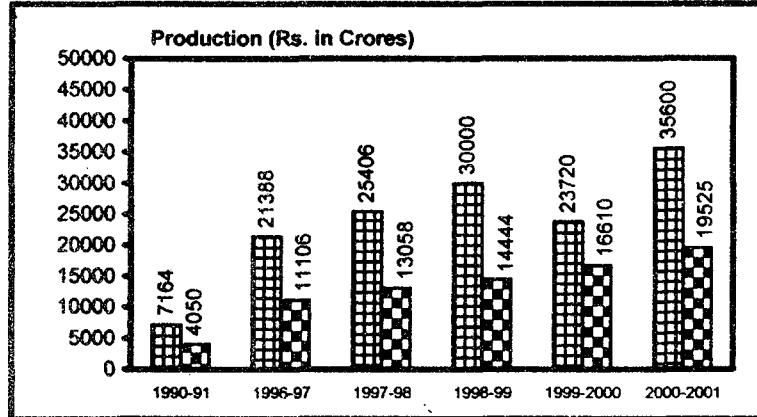
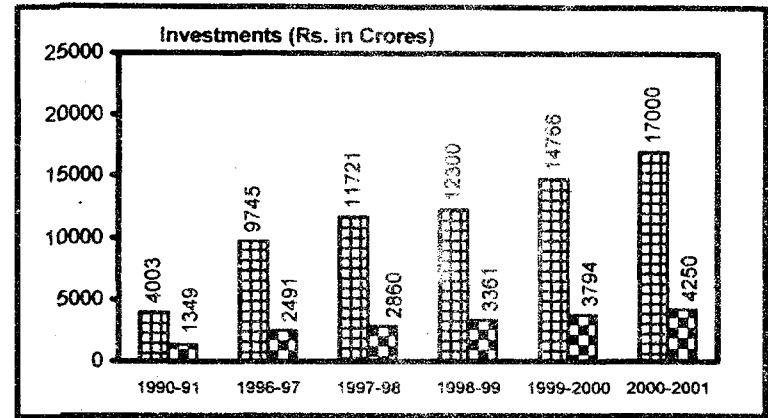
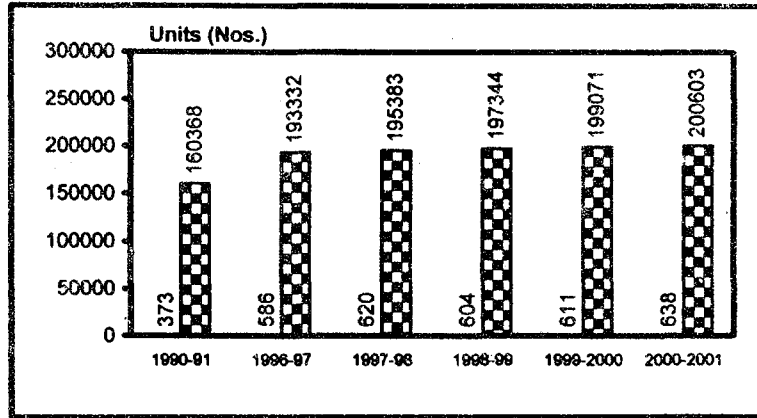
3.2 The Punjab State Agro-Industries Corporation is a nodal agency for developing agro-based industries in the State. The Corporation has commissioned two projects based on agriculture and allied activities with an investment of Rs. 10.64 crores providing employment to 100 persons in 2000-2001. Four more projects in this field were taken up by the Corporation in 2001-2002 with cost of Rs. 49.67 crores which will provide employment to 320 persons.

3.3 The Punjab State Electronic Development and Production Corporation Ltd. (ECP) is engaged in the promotion of information technology and electronic industries in the State. It has developed an area of 315 acres as an electronic township (ELTOP) in phase VIII and IX at Mohali. The Corporation commissioned software production for export made by I.T. companies in the field of electronics during 2000-2001 which produced goods worth Rs. 52.19 crores generating employment for 500 persons.

3.4 Punjab State Industrial Development Corporation (PSIDC), a prime institution of the State Government for promotion of large and medium industries, continued to play an active role. The Corporation commissioned nine industrial projects with a capital outlay of Rs 96.90 crores having employment potential for 855 persons during 2000-2001. Besides this, another seven projects were taken up for the construction with a capital outlay of Rs. 92.44 crores having employment potential for 1042 persons during the same period. For the development of industrial infrastructure in the State, Punjab Small Industries and Export Corporation has so far developed 26 industrial focal points including two growth centers one each at Bhatinda and Pathankot and a mini growth centre at Tanda. Another 23 new focal points have already been approved by the Government. A total number of 9633 plots have been developed by the Corporation, out of which 8198 plots have been allotted up to 31.12.2000. The State Government with the help of Govt. of India is also setting up an Export Promotion Industrial Park spread over an area of 175 acres at Dhandari Kalan in district Ludhiana, with an approved out lay of Rs. 1430 lakhs. An expenditure of Rs. 1023.16 lakhs has been incurred upto 31st March, 2001 for the development of this park. The park is expected to give a boost to exports from Punjab. The exports from the State was to the tune of Rs. 4391.00 crores in 2000-2001 (P) as against Rs. 4062.62 crores in 1999-2000.

3.5 With the setting up of the prestigious project of Bathinda oil refinery with an investment of Rs. 16000 crores by Hindustan Petroleum Corporation Ltd., a rapid

DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL SECTOR

 L/M

 SSI

transformation in the industrial scenario is expected. It is hoped that the refinery will go on stream as scheduled in December, 2005.

3.6 The General Index of Industrial Production (IIP) of the State for the year 1999-2000 (base 1993-94) for registered working factories revealed an increase of 4.15 percent over the previous year. The manufacturing group recorded an increase of 4.03 percent whereas electricity group showed an increase of 5.79 percent during 1999-2000 over the previous year.

Industrial Production

3.7 The physical production of registered industrial units for selected items for the years 1993-94 to 1999-2000 is given in the Table 4.2. The production of items such as baby food, desi ghee, milk powder, milk all kind, instant coffee, rice (all kinds), biscuits, sugar, vanaspati ghee, mustard/rape seed oil, cattle feed, country wine, Indian made foreign liquor, ginned and pressed kapas, woolen hosiery, cycle/ rickshaw tyres, ingot (all kinds), angle channel and sections, billets and slabs, forging, complete tractors, cable (all kinds) cycle handles and footballs showed an increase in 1999-2000 over the previous year. However, production of items viz. malted food, beer, cotton yarn, woolen yarn, cotton cloth, urea 'n' content, chlorine ammonium nitrate content, cycle tubes, bar & rods, joist & rolls, TV sets (coloured), picture tubes (coloured) and cycle all kinds recorded a fall during 1999-2000 over the previous year.

Large and Medium Scale units

3.8 There were 611 large and medium working units with a fixed investment of Rs. 14766 crores employing 2.36 lakh persons which have produced goods to the value of Rs. 23720 crores during 1999-2000. This number increased to 638 in 2000-2001 with a fixed investment of Rs. 17000 crores providing employment to 2.52 lakh persons with a turn-over of Rs. 35600 crores (P). The number of these units are likely to be 668 in 2001-2002 (P) with a fixed investment of Rs. 17400 crores generating employment for 2.56 lakh persons with an output of Rs. 37500 crores.

Small Scale Units

3.9 Small scale units are the back bone of the industrial structure in the State. These units manufacture a variety of goods ranging from tiny needles to sophisticated electronic goods. The number of small scale working units increased from 1.99 lakh in 1999-2000 to 2.01 lakh in 2000-2001(P). The employment in this sector increased from 8.83 lakh persons in 1999-2000 to 8.97 lakh persons in 2000-2001(P). The fixed investment in these units rose from Rs. 3794 crores in 1999-2000 to Rs. 4250 crores in 2000-2001(P) and corresponding value of production increased from Rs. 16610 crores in 1999-2000 to Rs. 19525 crores in 2000-2001(P). The number of such units were expected to increase to 2.03 lakh in 2001-2002 with a fixed investment of Rs. 4650 crores providing employment to 9.17 lakh persons with a turn over of Rs. 21500 crores.

Industrial Finance

3.10 The Punjab Financial Corporation (PFC) assists small, medium and large scale units in the creation of fixed assets. It provides medium and long term loans to the entrepreneurs. The Corporation sanctioned loans amounting to Rs. 41.50 crores during 2000-2001 against Rs. 74.63 crores during 1999-2000. An amount of Rs. 39.65 crores have been disbursed during 2000-2001 as compared to Rs. 54.84 crores during 1999-2000. The decrease in sanctioned/disbursed amount in the year 2000-2001 is attributed mainly due to sanction/disbursement of loans to the small scale industrial units instead of large and medium units. The target for disbursement of loans amounting to Rs. 75 crores was fixed for the year 2001-2002.

4. EMPLOYMENT

In order to increase the employment opportunities to the unemployed youth number of self-employment schemes are being implemented by the various Departments/Boards and Corporations as the Government is not in a position to provide employment to all the unemployed youth in public sector. An outlay of Rs. 518.17 crores had been allocated to implement various employment generating schemes which are expected to provide employment to 1,48,685 persons during 2001-2002.

4.2 Employment in the organised sector (public and private) shows that the number of employees in the organised sector increased from 786434 to 847247 during the last decade. Out of the total organised employment, 586164 (69.18 percent) employees are in public sector and rest of the 261083 (30.82 percent) employees are in private sector during the year 2000-2001 (Table 5.1).

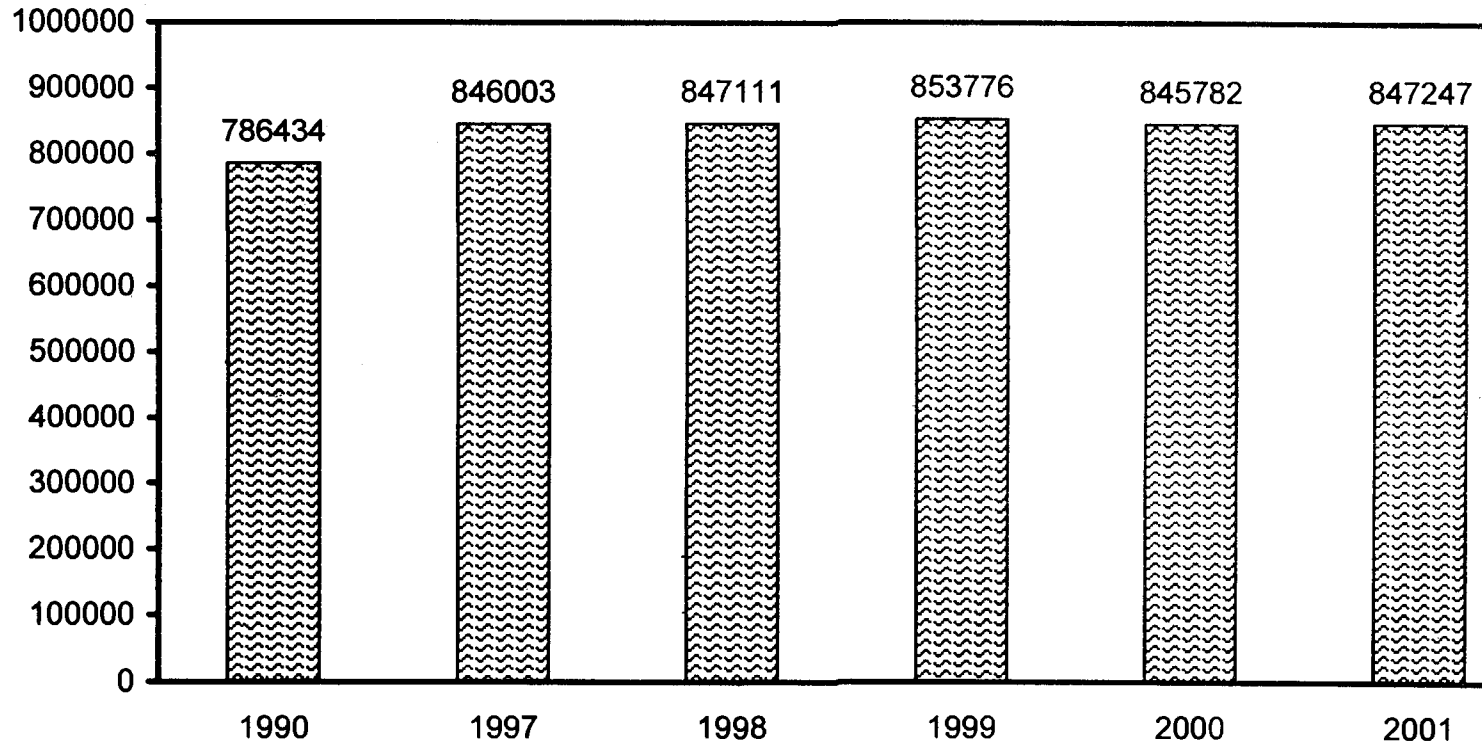
4.3 The magnitude of unemployment in Punjab continues to be a cause of serious concern. The number of job seekers on the live register of employment exchanges shows that total number of job seekers (both educated and uneducated) was 5.38 lakhs in March 2000 which decreased marginally to 5.32 lakhs in March 2001, it again increased to 5.49 lakhs in September 2001. The total number of educated unemployed persons was 3.96 lakhs in March 2000 which increased to 3.98 lakhs in March 2001 and it further increased to 4.17 lakhs in September 2001. Out of the total educated job seekers three fourth (77.63 percent) belonged to non-technical category and the remaining 22.37 percent had professional qualifications in September 2001. As far as the uneducated unemployment is concerned it is observed that it has shown a slight declining trend. The number of uneducated unemployed persons was 1.42 lakhs in March 2000 which decreased to 1.34 lakhs in March 2001 and it further decreased to 1.32 lakhs in September 2001 (Table 5.2).

4.4 To find out the employment opportunities in the International job market for suitable candidates, the Department of Employment, Punjab has set up an internet based overseas employment cell which registers willing and eligible candidates desirous of seeking employment abroad. The registered candidates are placed on the department's website, which is open to employers all over the world. Up to August 2001, 48 candidates have been selected by overseas employers through this process.

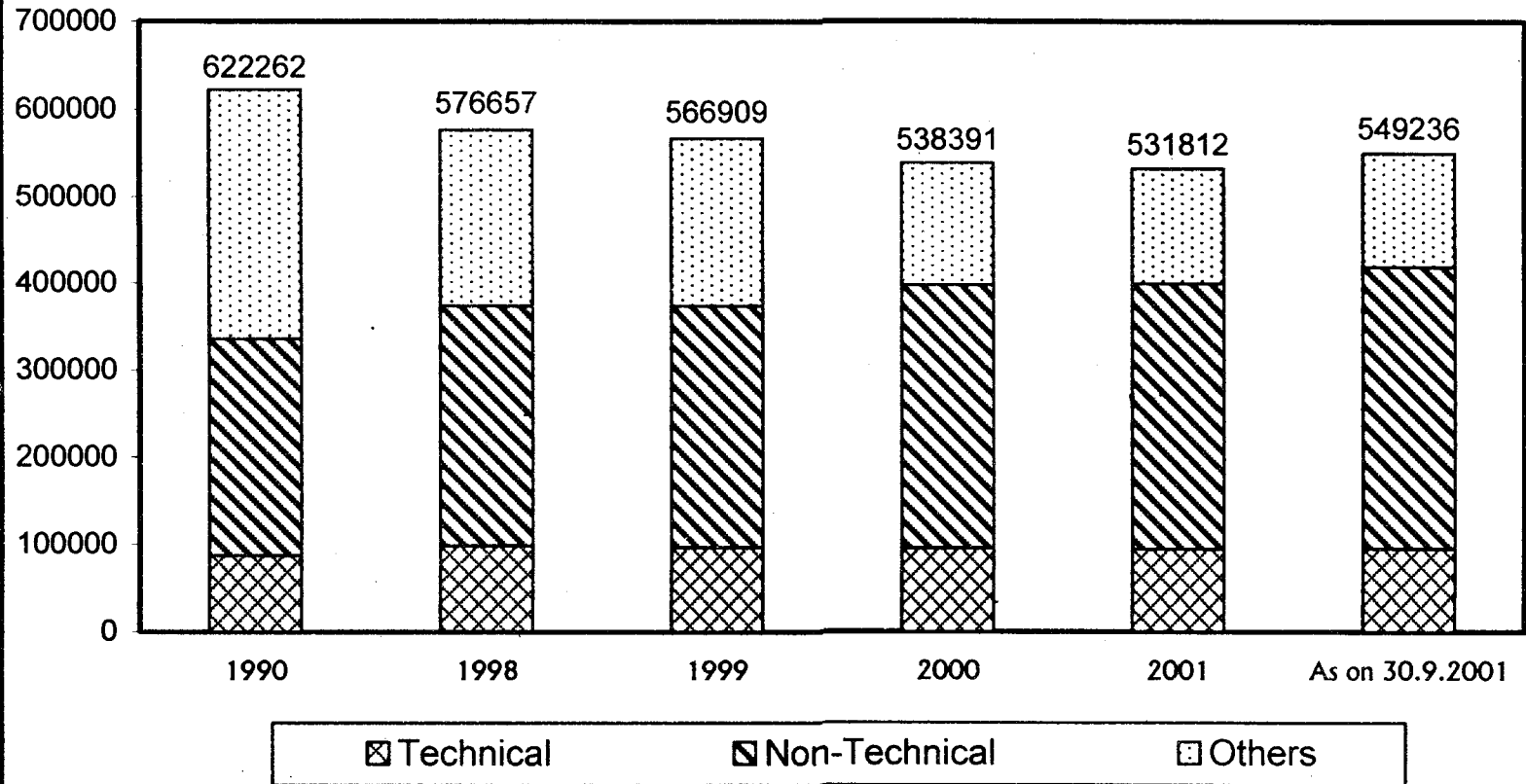
4.5 To generate more employment opportunities for the youth the department has surpassed the target of 9000 persons under Prime Minister Rozgar Yojana (PMRY) as 10114 cases have been sanctioned out of which 9031 cases have been disbursed loan during 2000-2001 providing employment to 10713 persons. To provide information and employment counseling to rural youth, the State Government is organising Rozgar Melas at focal points.

4.6 Unemployment allowance is also provided to the unemployed youth. An amount of Rs. 65.70 lakhs has been distributed to the 7057 educated unemployed persons (Matric and above) as unemployed allowance up to Sept 2001.

EMPLOYMENT IN ORGANISED SECTOR AS ON 31ST MARCH

JOB SEEKERS ON LIVE REGISTER AS ON 31ST MARCH

5. FINANCE, BANKING AND CREDIT

The main task before the State Government is to put finances of the State on sound footing by improving the revenue receipts and controlling the expenditure. The State Government constituted a cabinet sub-committee on 15.9.1999 under the chairmanship of Chief Minister for taking various decisions to improve financial health of the State and to put the State back on the high growth path. The sub-committee took a slew of decisions for improving the finances of the State. As a result of the steps taken by the State Government the State's own tax revenues increased from Rs. 3947.47 crores in 1999-2000 (A) to Rs. 5156.30 crores in 2000-2001 (RE) indicating an increase of 30.62 percent. To control the expenditure the State Government has constituted a public expenditure reform commission both for compressing the expenditure and improving its quality.

REVENUE ACCOUNT

Receipts

5.2 The receipts on revenue account which were Rs. 7467.86 crores in 1999-2000 (A) rose to Rs. 10288.83 crores in 2000-2001 (RE) and this is likely to further increase to Rs. 11299.30 crores in 2001-2002 (BE), thus showing an increase of 37.77 percent in 2000-2001 over 1999-2000 and 9.82 percent in 2001-2002 over 2000-2001. The State's receipt from tax and non tax revenue constitute a dominant component of the budget, which is 84.48 percent, 80.03 percent and 83.24 percent in 1999-2000 (A), 2000-2001 (RE) and 2001-2002 (BE) respectively. Out of the total receipts on revenue account 15.52 percent, 19.97 percent and 16.73 percent were collected by way of transfer of resources from the Centre in the shape of State's share in Central taxes and grants during the above said years (Table 6.1).

Expenditure

5.3 Expenditure on revenue account which was Rs. 10194.98 crores in 1999-2000 (A) increased to Rs. 12861.74 crores in 2000-2001 (RE) and is expected to increase to Rs. 13956.23 crores in 2001-2002 (BE), thus showing an increase of 26.16 percent in 2000-2001 over 1999-2000 and 8.51 percent in 2001-2002 over 2000-2001 (Table 6.2).

Capital Account

Receipts

5.4 Capital account receipts, which play a vital role in creating infrastructure in the State, stood at Rs. 3208.90 crores in 1999-2000 (A) and increased to Rs. 4528.21 crores in 2000-2001 (RE). These receipts are likely to decrease to Rs. 4357.01 crores in 2001-2002 (BE). Net loans from the Centre are Rs. (-)41.21 crores in 1999-2000 (A), Rs. 472.70 crores in 2000-2001 (RE) and Rs. 107.65 crores in 2001-2002 (BE) (Table 6.3).

Expenditure

5.5 The Capital expenditure during 1999-2000 (A) was Rs. 575.97 crores. This increased to Rs. 2012.83 crores in 2000-2001 (RE) and is expected to decrease to Rs. 1866.36 crores in 2001-2002 (BE) (Table 6.4).

Overall Budgetary Position

5.6 The overall budgetary position shows a deficit of Rs. 38.44 crores during 1999-2000 (A) which is estimated to increase to 95.97 crores during 2000-2001 (RE).

It is again likely to deficit to Rs. 262.25 crores during 2001-2002 (BB). On revenue account the magnitude of deficit has decreased from Rs. 2727.12 crores in 1999-2000 (A) to Rs. 2572.91 crores in 2000-2001 (RE) but is likely to increase to Rs. 2656.93 crores in 2001-2002 (BE). The surplus on capital account has decreased from Rs. 2632.93 crores 1999-2000 (A) to Rs. 2515.38 crores in 2000-2001 (RE) but is likely to decrease further to Rs. 2490.65 crores in 2001-2002 (BE) (Table 6.5).

Net Transfer of Resources

5.7 Flow of resources from the Centre to the State in the form of (a) share of central taxes and duties ; (b) plan and non-plan grants ; and (c) plan and non-plan loans. There is a return flow from the state to Centre as interest payments and repayments of accumulated loans from the Centre. In 1999-2000 (A) the net flow of resources from the Centre was of the order of Rs. 1127.16 crores which decreased to Rs. 1105.09 crores in 2000-2001 (RE) and likely to further decrease to Rs. 350.52 crores in 2001-2002 (BE) (Table 6.6).

Tax Ratio

5.8 The State tax ratio in 1999-2000 (A) to gross state domestic product at current prices increased marginally from 6.00 percent in 1998-99 (A) to 6.34 percent in 1999-2000 (A). On the basis of quick estimates of gross state domestic product at current prices this ratio is 7.53 percent during 2000-2001 (RE) (Table 6.7).

Small Savings Collections

5.9 Small savings under various schemes play a vital role in financing the State Annual Plan. With the efforts of the Government, small savings net collection has increased from Rs. 2096.50 crores in 1999-2000 to Rs. 2412.18 crores in 2000-2001 showing an increase of 15 percent (Table 6.8).

Banking and Credit

5.10 The total number of Indian Commercial Banks working in the State as on 31st December, 2000 was 2581 and there is Only one foreign bank. The number of Coperative Banks at the end of the December, 2000 was 885. The primary agriculture development banks were 86 in December, 2000. The post office saving banks which also playing an important role in mobilizing small saving were 3956 at the end of December, 2000 (Table 6.9).

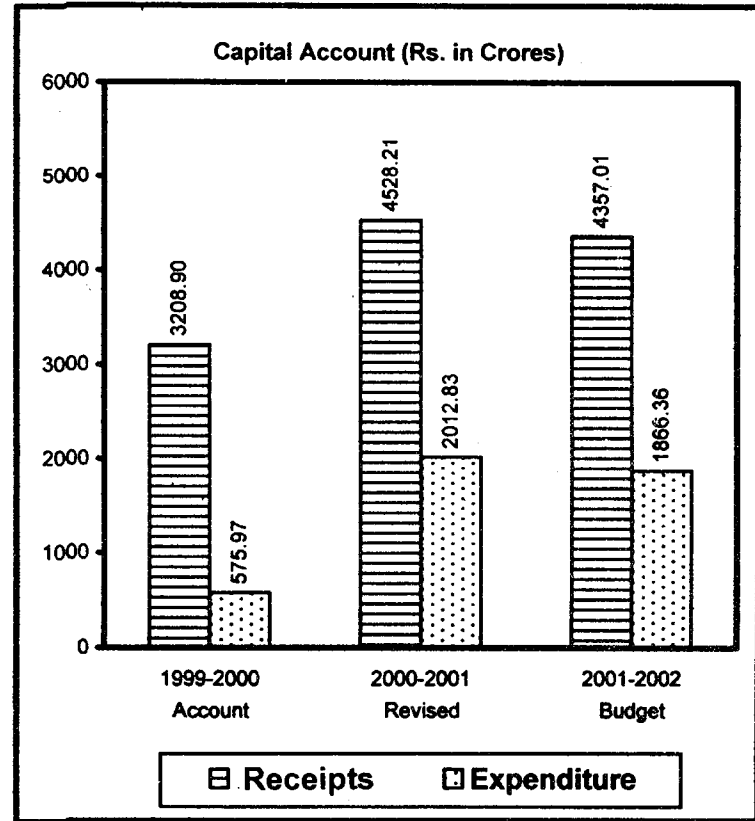
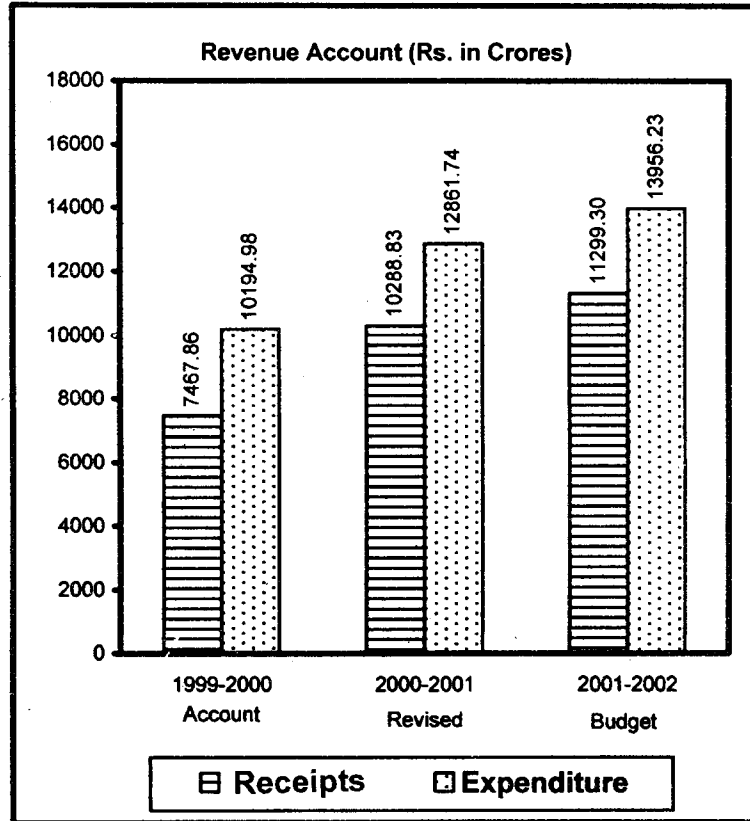
5.11 The credit deposit ratio reveals the economic development of a State. However this ratio in Punjab is quite low when compared to all India level. On the last Friday of December, 2000, it was 40.66 percent for Punjab whereas it was 58.46 percent for the country (Table 6.10).

5.12 Scheduled Commercial Banks are advancing direct and indirect loans to the agricultural sector. The amount of these advances (outstanding) on the last Friday of the March, 2000 was Rs. 3169.54 crores (Table 6.11).

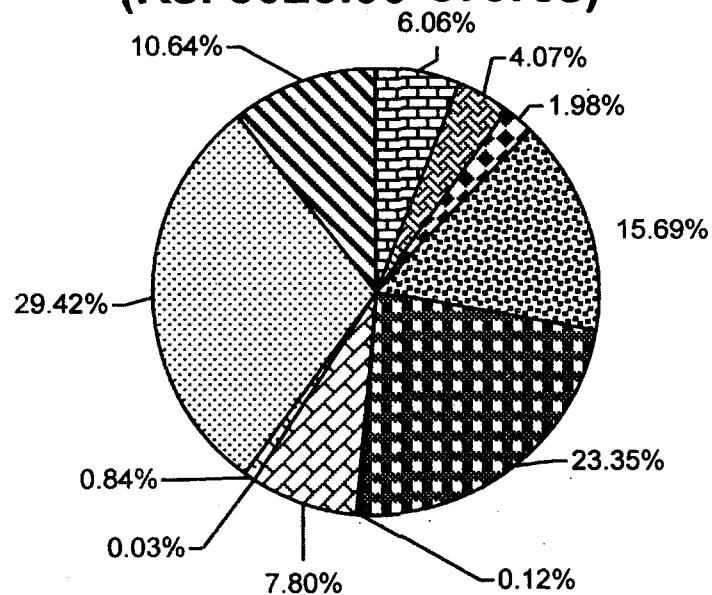
Annual Plan

5.13 For the State's Annual plan, Rs. 3025.00 crores have been approved for 2001-2002 showing an increase of 25 percent over the previous year. The major expenditure of plan is on social services which accounts for 29.42 percent of the total plan outlay followed by the energy 23.35 percent. Out of the total plan outlay 15.69 percent, 10.64 percent, 7.80 percent and 6.06 percent have been approved for irrigation and flood control, general services, transport, agriculture and allied activities respectively. The sector wise approved outlay is given in Table 6.12.

RECEIPTS AND EXPENDITURE

PLAN OUTLAY (2001-2002) (Rs. 3025.00 Crores)

Agriculture & Allied Activities Special Area Programme Energy Transport General Economic Services General Services	Rural Development Irrigation & Flood Control Industry & Minerals Science, Technology & Environment Social Services

6. PRICES

The fiscal and monetary policies, which have an important bearing on the price situation, are exclusively in the domain of Govt. of India. The State Government to a limited extent can also play its role by maintaining an efficient public distribution system and checking black marketing, hoarding and profiteering. To this extent the State Government has been quite successful. The price behaviour of wholesale and retail prices in Punjab vis-a-vis the behaviour at National level is depicted below :—

Wholesale Price Index

6.2 The State level wholesale Price Index based on the price behaviour of 21 agricultural commodities and the National Level Index based on the price behaviour of primary articles which consist of agricultural commodities mainly are not exactly comparable due to variation in the basket of commodities. The wholesale price index in Punjab (Base 1979-80 to 1981-82=100) recorded a decline of 1.9 percent during 2000-2001 as compared to an increase of 1.8 percent in 1999-2000. At the National level the wholesale price index of primary articles consisting of mainly agricultural commodities (Base 1993-94=100) has increased by 2.8 percent in 2000-2001 as against the 1.2 percent increase during the last year (Table 7.1).

Consumer Price Index

6.3 The average Consumer Price Index (CPI) for the working class (Base 1987=100) in Punjab has increased by 6.8 percent in 2000-2001 as compared to 6.4 percent in 1999-2000. At the National level CPI (Base 1982=100) has increased by 3.7 percent in 2000-2001 as compared to 3.4 percent in 1999-2000. During first 6 months of 2001-2002 the CPI in Punjab increased by 4.7 percent as compared to 3.2 percent at the National level (Table 7.2).

Retail Prices of Essential Commodities

6.4 A mixed trend have been observed in the retail prices of essential commodities during 2001 as compared to 2000. There was a sharp variation in the maximum and minimum prices of potatoes in 2001 as against 2000. Its maximum price has been recorded as Rs. 8.38 per Kg. in 2001 as against Rs. 4.20 per kg. in 2000 and the minimum price was Rs. 2.77 per kg. as compared to Rs. 2.81 per kg, in the same period. On the other side this variation has come down in the case of onions during 2001 as compared 2000.

6.5 During 2001, the average price of potatoes, onions, gram (black) and salt by 78.6 percent, 24.0 percent, 24.12 percent and 8.4 percent respectively as compared to previous year. On the other hand the price of wheat (atta) and Sugar (open) has declined by 3.3 percent and 2.4 percent respectively as compared to corresponding prices in 2000 (Table 7.3).

Minimum Wages

6.6 The rise in minimum wages for agricultural labour has been 14.16 percent in 2001 as compared to 5.16 percent in 2000, whereas, the increase for skilled labour has been 24.32 percent in 2001 as compared to 3.56 percent in 2000. The details of wages rates are given in Table 7.4.

7. PUBLIC DISTRIBUTION SYSTEM

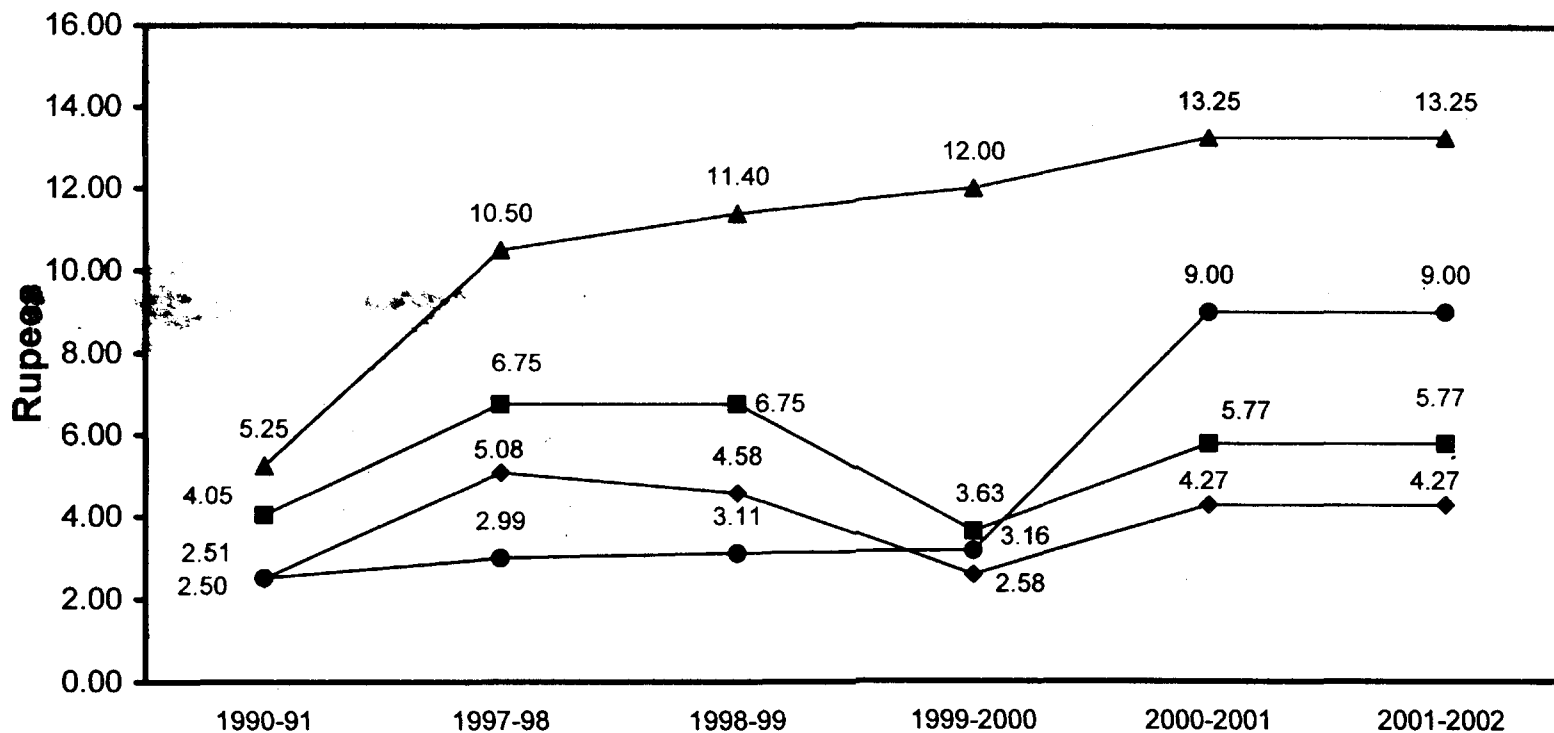
The poor and weaker sections of the society are vulnerable to increases in the prices of essential commodities due to their low purchasing power. The Govt. is expected to protect these sections by controlling prices of essential commodities directly or indirectly. The State Govt. continued its vigil and control over hoarding, profiteering, black marketing and speculation through "Consumer Protection Cell". Nigran committees have also been constituted by the Food & Supplies department at district/sub division/block level to look after and to monitor the Public Distribution System and to protect the interest of the consumers. PUNSUP is also playing an important role in providing these essential commodities. In this way, a well organised Public Distribution System is maintained in the State through a net work of 14787 fair price shops upto March, 2001.

7.2 Under the Targeted Public Distribution System (TPDS) the BPL scheduled castes families are being provided 20kg of food-grains (i.e. 17 kg wheat plus 3 kg rice). The rate of wheat and rice is Rs. 4.27 and Rs. 5.77 per Kg respectively as on September, 2001 and it was the same in the previous year. The price of levy sugar and kerosene have been revised in Nov. 2000 the rates of which are Rs. 13.25 per Kg. and Rs. 9.00 per litre respectively as on Sept., 2001 (Table 8.1). The State Government has already decided to hold in abeyance the distribution of food grains to the families, which are above the poverty line. As per the decision taken by the Government of India, the levy sugar quota is not distributed to the Income Tax Assesses w.e.f. 1.7.2000.

7.3 Under Antyodaya Anna Yojana scheme 25 kg. of wheat @ Rs. 2 per kg. per month is being distributed amongst the poorest of the poor families. As many as 71700 Annatyodaya families have been determined in the State by the Govt. of India. Annapurna an other important Scheme launched by Govt of India under which 25 Kg. of food grains is to be provided to the persons who are eligible for old age pension but are not getting this pension benefit. The State Govt. however could not implement the scheme due to some difficulties faced in identification of beneficiareis.

7.4 During 2001-2002 (upto 30th September 2001), 125385 Qtls of wheat, 1950 Qtls. of rice, 50147 Qtls. of levy sugar and 128000 Kilo litres of kerosene oil have been distributed to the consumers through fair price shops (Table 8.2).

PRICE IN RUPEES

(As on
30-9-2001)

◆ Wheat ■ Rice ▲ Levy Sugar ● Kerosene Oil

8. SOCIAL SERVICES

Population

The burgeoning population has been operating like a vicious circle. The population of Punjab according to 2001 census is 2.43 crores which grew at the rate of 1.82 percent per annum. Table 9.1 gives the population of Punjab by area, sex and caste as per 1991 & 2001 censuses.

8.2 Two thirds (66.1 percent) of the total population resides in rural areas and the remaining one third (33.9 percent) in urban areas. The adverse sex ratio is the main cause of concern in demography. There were 874 females per 1000 of males in Punjab as compared to 933 females at the all India level as per 2001 census. This adverse trend in the sex ratio is attributed to female foeticide and infanticide. It is a social stigma and a violation of human rights. The trend of sex ratio in last century since 1901 is given below --

No. of females per 1000 of males

Year	Punjab	India
1901	832	972
1911	780	963
1921	799	956
1931	815	950
1941	836	945
1951	844	947
1961	854	941
1971	865	930
1981	879	934
1991	882	929
2001	874	933

8.3 The table reveals that although the sex ratio of Punjab State had conventionally been significantly lower than all India throughout the last century yet it had been improving since 1911 to 1991 but it declined in 2001. This is a serious cause of concern for the State and society.

Literacy Rate

8.4 Literacy has improved in the State during last decade. Of the total population, 69.95 percent were literate in 2001 as compared to 58.51 percent in 1991. The literacy rate in urban areas is 79.13 percent as against 65.16 percent in rural

areas according to 2001 census. As far as sex-wise literacy is concerned, males are more literates (75.63 percent) than their females counterpart (63.55 percent). The literacy rate by sex and areas is shown in Table 9.2 for the year 1991 and 2001 censuses. In consonance with the national policy, all efforts are being made to improve the literacy rate in the State.

Education

8.5 The number of schools has increased from 18485 in 1998 to 18887 in 1999 and further to 18998 in 2000, (Table 9.3). Out of these, 16461 (86.65 percent) are located in rural areas. During 2000, on an average, one primary school served a radius of 1.1 Kms. in rural areas as compared to 0.7 Kms. in urban areas. Similarly one middle school served a radius of 2.6 Kms. in rural areas against 1.7 Kms. in urban areas. In the case of secondary education, one school served a radius of 2.5 Kms. in rural areas while it was 0.8 Kms. in urban areas (Table 9.4).

Enrolment and Drop-Out Rate in Schools

Enrolment

8.6 The enrolment of students was 39.67 lakhs in 1998 where as it marginally declined to 39.61 lakhs in 1999 and it further declined to 39.48 lakhs in 2000. The decrease has been seen both in the case of girls and boys during the year 2000. The enrolment of scheduled caste students has shown rising trend in the age groups of 11-14 and 14-18 years, but in the age group of 6-11 it has shown a declining trend (Table 9.5).

8.7 Out of the total enrolment in schools, girls accounted for 46.78 percent in 2000 as compared to 46.83 percent in previous year. Age group-wise composition of girl students enrolled for the year 2000 was 46.97 percent in the age 6-11 years, 47.33 percent in the age 11-14 years and 45.68 percent in the age 14-18 years. The enrolment of scheduled caste girls in the age group 11-14 and 14-18 has shown a rising trend while there is a decrease in the age group of 6-11. The ratio of scheduled caste girls to the total girls enrolled in the age group 6-11, 11-14 and 14-18 has increased from 43.97 percent in 1999 to 44.15 percent in 2000, from 31.55 percent in 1999 to 32.62 percent in 2000 and from 20.05 percent in 1999 to 20.72 percent in 2000 in the respective age group.

Drop-Out Rate

8.8 Drop-out rates reveal the extent of continuation in study by the student at various levels. The gender-wise drop out rates depicts the strength of economic and social taboos working against weaker section of society. The comparative picture of gender-wise drop out rates during 1995-96 and 2000-2001 is given in the following table :—

Drop-out rates at primary, middle and secondary stages
(Position as on 30th Sept.)

Class	1995-96			2000-2001		
	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total
I-V	22.69	22.74	22.71	21.96	18.53	20.36
I-VIII	38.16	43.58	40.67	36.86	37.42	37.13
I-X	51.03	54.29	52.54	40.39	38.84	39.67

(Drop out rates are calculated on the basis of the formula suggested by C.S.O. Govt. of India in Selected Socio Economic Statistics-India 1998)

At all stages of school level, the drop out rates has shown significant decline. At primary, middle and high levels the drop out-rates declined from 22.71 percent in 1995-96 to 20.36 percent in 2000-2001, 40.67 percent in 1995-96 to 37.13 percent in 2000-2001 and 52.54 percent in 1995-96 to 39.67 percent in 2000-2001 respectively. The improvement in drop out rates may be attributed to better environment in schools.

Number of colleges

8.9 The number of colleges in the State has increased from 265 in 1999 to 287 in 2000. Out of these, 192 colleges are located in urban areas and 95 in rural areas. The category-wise number of colleges in rural and urban areas is given in Table 9.6.

Enrolment in colleges

8.10 The enrolment in colleges in the State has increased from 2.47 lakhs in 1999 to 2.62 lakhs in 2000. The distribution of total enrolment in colleges (category-wise) was Arts and Science Colleges 89.25 percent, Teacher Training Colleges 1.49 percent, Medical Colleges 2.92 percent, Agriculture Colleges 0.46 percent, Engineering Colleges 5.29 percent, Veterinary Colleges 0.25 percent, Physical Education Colleges 0.27 percent and Oriental Colleges 0.07 percent during the year 2000 (Table 9.7).

8.11 The total enrolment of scheduled caste students in the colleges in 2000 was 25360, out of which 13330 were boys and 12030 were girls (Table 9.8). Amongst them 86.27 percent were studying in Arts and Science Colleges, 2.93 percent in Teacher Training Institutions, 4.30 percent in Medical Colleges, 0.54 percent in Agriculture and 5.03 percent in Engineering Colleges etc.

Pupil-Teacher Ratio in Schools

8.12 The pupil-teacher ratio at the Primary Stage was 42:1, at Middle level 26:1 and at High/Senior stage 24:1 during 2000 in Punjab as compared to 42:1, 37:1, 35:1 at all India level respectively.

Health

Birth Rate, Death Rate and Infant Mortality Rate

8.13 The State Government endeavors to popularize various methods of family planning to control the birth rate, which has fallen from 22.4 per thousand in 1998 to 21.5 per thousand in 1999. In urban areas it slightly increased from 18.5 per thousand in 1998 to 18.6 per thousand in 1999 and in rural areas declined from 23.7 per thousand to 22.5 per thousand. The death rate has also declined from 6.3 per thousand in 1998 to 6.1 per thousand in 1999 in urban areas and from 8.2 per thousand in 1998 to 7.9 per thousand in 1999 in rural areas. The infant mortality rate per thousand live births in Punjab has also decreased. The decrease in urban areas has been from 40.0 per thousand of live birth in 1998 to 39.0 per thousand of live birth in 1999 (Table 9.10).

Medical Facilities

8.14 There were 2229 medical institutions in the State (as on 1st April, 2001). Out of these there were 207 hospitals, 13 hospitals-cum-community health centres, 60 community health centres, 44 community health centres-cum-primary health centres, 440 primary health centres and 1465 subsidiary health centres/dispensaries/clinics.

(Table 9.11). There were 25354 beds in all the hospitals of Punjab State in 2000-2001 (Table 9.12). The population served per institution increased from 10787 in 1999-2000 to 10896 in 2000-2001. On an average each institution served a radius of 2.7 Kms. during 2000-2001 (Table 9.13). During the year 2000, 442000 indoor and 11201000 outdoor patients were treated (Table 9.14).

Family Planning

8.15 1,14,198 operations (1,399 vasectomy and 1,12,799 tubectomy) were performed during 2000-2001 as against 1,26,061 operations performed during the previous year (Table 9.15).

Expectancy of Life

8.16 With the multiple efforts of the State Government especially in terms of improvements in the standard of living and availability of medical facilities, the expectancy of life at birth in the State has increased during 1996-2001 as compared to earlier estimation during the 1991-96 interval. The life expectancy of male during 1996-2001 was 68.4 years whereas it was 66.6 years during 1991-96. The life expectancy of female was 71.4 years in 1996-2001 as compared to 66.6 years in 1991-96. While comparing the life expectancy of Punjab with all India it is observed that both male and female of Punjab has better life expectancy than in India Since 1976-80 to, 1996-2001

9. POVERTY ALLEVIATION

Eradication of poverty has been a major challenge of economic development since the inception of planning era. A large number of programmes and schemes are in operation both at national and State level to eradicate poverty and generate income and employment. Various Govt. departments/corporations of Punjab are constantly making efforts to improve the living conditions of the weaker and deprived sections of the society.

9.2 The Planning Commission, Govt of India at regular intervals estimates the number of people living below poverty line in each of the State as well as country as a whole. These estimates reveal that Punjab State has been able to tackle the problem of poverty with much greater efficiency as compared to the rest of the country. In the year 1973-74, 28.08 percent population of Punjab State was living below the poverty line which came down to just 6.16 per cent in 1999-2000 showing over four times achievement. At the National level over half of the population (54.93 per cent) was living below poverty line in 1973-74 which was reduced 26.10 per cent. Punjab is thus well of the way to tackle the problem of the poverty (Table 10.1).

9.3 According to Planning Commission, during the year 1999-2000 there were 10.20 lakh families in rural areas and 4.29 lakh families in urban areas living below the poverty line in Punjab. To tackle the problem of poverty, different schemes for rural as well as urban areas are in operation in the State of Punjab.

9.4 As far as rural poverty is concerned the Integrated Rural Development Programme (IRDP) is one of the significant programmes which aims at ameliorating the economic conditions of the rural people living below the poverty line. The District Rural Development Agencies provide financial assistance to yellow card holders in rural areas for setting up their own ventures. Launched on 1st April, 1999, Swaran Jayanti Gram Swarozgar Yojana (SGSY) replaces the earlier self-employment and allied programmes—IRDP, TRYSEM, DWCRA, SITRA, GKY, and MWS, which are no longer in operation. The objective of SGSY is to provide sustainable income to the rural poor. The programme aims at establishing a large number of micro-enterprises in the rural areas. It is envisaged that every family assisted under SGSY will be brought above the poverty line in a period of three years. It is a centrally sponsored scheme and funding is shared by the Centre and State Governments in the ratio of 75:25. During the year 2000-2001, assistance of Rs. 3648.21 lakhs (Subsidy+loan) was provided to 11990 beneficiaries. In the current year (upto Sept., 2001) an assistance of Rs. 744.04 lakhs (Subsidy+loan) has been provided to 2530 beneficiaries. This achievement is likely to increase upto the completion of the rest of the financial year i.e. upto March 2002. During the year 2000-2001, 7028 scheduled caste beneficiaries were provided loan amounting to Rs. 1982.18 lakhs and during the current year (upto Sept., 2001) an amount of Rs. 326.34 lakhs was given to 1368 scheduled caste beneficiaries.

9.5 For urban area, Government of India has now replaced the earlier Nehru Rozgar Yojana with a new scheme Swaran Jayanti Shahri Rozgar Yojana which has three components namely (a) Urban Self-employment Programme (b) Urban Wage Employment Programme and (c) Development of Women and Children in urban area. Under urban self employment, loan and subsidy amounting to Rs. 933.98 lakhs were given to 1930 beneficiaries during the year 2000-2001. In the current

year upto September 2001, an amount of Rs. 348.17 lakhs to 718 beneficiaries have been disbursed. During the year 2000-2001, 957 Scheduled caste beneficiaries were given Rs. 375.15 lakhs and in the current year, upto September, 2001, 361 Scheduled Caste beneficiaries have been provided an amount of Rs. 158.17 lakhs. Under Urban Wage Emploment Programme, 0.79 lakh mandays have been generated with an expenditure of Rs. 313.76 lakhs during the year 2000-2001 and a further 0.30 lakh mandays have been generated with an expenditure of Rs. 84.59 lakhs upto September, 2001. Under the scheme for Development of Women and Children in urban areas, Rs. 2.50 lakhs have been disbursed to 10 beneficiaries as loan and subsidy upto September, 2001. Out of total 10 beneficiaries, 5 scheduled caste beneficiaries were given loan and subsidy amounting to Rs. 1.25 lakhs.

9.6 The Punjab Backward Classes Land Development and Finance Corporation (BACKFINCO) and Punjab Scheduled Castes Land Development and Finance Corporation provide loans and subsidy under different schemes. Besides these, loans for families living below the poverty line both in rural and urban areas are also arranged by these Corporations under the bank tie up scheme. BACKFINCO provided loans amounting to Rs. 867.19 lakhs to 1707 beneficiaries during the year 2000-2001. In the current financial year upto September, 2001, an amount of Rs. 207.29 lakhs has been disbursed to 386 beneficiaries. The Punjab Scheduled Castes Land Development and Finance Corporation provided loans amounting to Rs. 706.81 lakhs to 2839 beneficiaries during the year 2000-2001. In the current financial year upto September 2001, an amount of Rs. 177.26 lakhs has been disbursed to 621 beneficiaries (Table 10.2).

ਅੰਕੜਾ ਸਾਰਣੀਆਂ
STATISTICAL TABLES

ਸਾਰਣੀਆਂ
TABLES

1. ਆਰਥਿਕ ਸਮੀਖਿਆ
Review of the Economy

	ਪੰਨਾ Page
1.1 ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰਚਲਤ ਅਤੇ ਸਥਿਰ (1993-94) ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ Gross State Domestic Product and Net State Domestic Product at Current and Constant (1993-94) Prices	... 83
1.2 ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਜੀਅ ਪ੍ਰਤੀ ਆਮਦਨ ਸਥਿਰ (1993-94) ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ Per Capita Income of Selected States in India at Constant (1993-94) Prices	... 84
1.3 ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ 1993-94 ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ Average Annual Compound Growth Rate of Gross State Domestic Product at 1993-94 Prices	... 85
1.4 ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੰਡ 1993-94 ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ Percentage Distribution of Gross State Domestic Product by Economic Activity at 1993-94 Prices	... 86
2. ਖੇਤੀਬਾੜੀ Agriculture	
2.1 ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ Gross Area under Crops	... 88
2.2 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਉੱਪਜ Production of Principal Crops	... 90
2.3 ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ Index Numbers of Agricultural Production	... 92
2.4 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਝਾੜ Yield of Principal Crops	... 93
2.5 ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖਪਤ ਵਸਤਾਂ Principal Inputs in Agriculture	... 94
2.6 ਕਣਕ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ Contribution of Wheat and Rice to Central Pool	... 97

2.7	ਅਨਾਜ ਲਈ ਸਟੋਰੇਜ ਸਮਰੱਥਾ Storage Capacity for Foodgrains	...	98
3. ਉਰਜਾ			
Energy			
3.1	ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਪਲਾਂਟ ਸਮਰੱਥਾ Installed Plant Capacity for Electricity Supply	...	99
3.2	ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟਾਂ/ਹਾਈਡਲ ਪਲਾਂਟਾਂ/ਸਾਂਝਾ ਪੂਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ [ਸਲਾਨਾ ਪਲਾਂਟ ਲੋਡ ਫੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕੁਲ ਉਰਜਾ ਉਤਪਾਦਨ Annual Plant Load Factor Achieved by Thermal Plants/ Hydel Plants/Common Pool Project and Total Energy Generated	...	101
3.3	ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ Electrical Energy Availability	...	102
3.4	ਉਰਜਾ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਔਸਤ ਆਮਦਨ Electrical Energy Sold and Average Revenue Realised per Unit	...	104
3.5	ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਟਿਯੂਬਵੈਲ Tubewells Energised	...	106
3.6	ਪੈਟਰੋਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਖਪਤ Consumption of Petroleum Products	...	107
3.7	ਲਗਾਏ ਗਏ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ Installation of Gas Plants	...	108
3.8	ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਲਰ ਥਰਮਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ Solar Thermal System Installed	...	109
4. ਉਦਯੋਗ			
Industry			
4.1	ਰਾਜ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ State Comparable Index Numbers of Industrial Production	...	110
4.2	ਚੋਣਵੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਦਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ Industrial Production of Selected Items	...	112
4.3	ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਉਦਯੋਗ Large and Medium Industries	...	115
4.4	ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਅਦਾਰੇ Small Scale Units	...	116
4.5	ਨਵੇਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਏ ਯੂਨਿਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਚੰਗੇਰਾ ਸਾਲ 2001-2002 New Units Registered and Employment Provided during 2001-2002	...	117

5. ਰੋਜ਼ਗਾਰ
Employment

- 5.1 ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ (ਪਬਲਿਕ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ) ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ... 118
Employment in the Organised Sector (Public sector and Private sector)
- 5.2 ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਤੇ ਚਾਲੂ ਰਜਿਸਟਰ ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ... 119

Number of Job seekers on the Live Register of Employment Exchanges

6. ਵਿੱਤ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਰਿਣ

Finance, Banking and Credit

- 6.1 ਰਾਜ ਬਜਟ—ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ... 121
State Budget—Receipts on Revenue Account
- 6.2 ਰਾਜ ਬਜਟ—ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਖਰਚ ... 124
State Budget—Expenditure on Revenue Account
- 6.3 ਰਾਜ ਬਜਟ—ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ... 126
State Budget—Receipts on Capital Account
- 6.4 ਰਾਜ ਬਜਟ—ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ ਖਰਚ ... 128
State Budget—Expenditure on Capital Account
- 6.5 ਰਾਜ ਬਜਟ—ਸਮੁੱਚੇ ਬਜਟ ਦੀ ਸਥਿੱਤੀ ... 130
State Budget—Overall Budgetary Position
- 6.6 ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ... 131
Net Transfer of Resources from Centre to the State
- 6.7 ਰਾਜ ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰੀਮਤਾਂ ਤੇ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ
ਅਨੁਪਾਤ ... 133
Ratio of State Taxes to Gross State Domestic Product at
Current Prices
- 6.8 ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੋਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ... 134
Small Savings Net Collections
- 6.9 ਬੈਂਕ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ... 136
Number of Bank Offices
- 6.10 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ
ਵਿਚਾਲੇ ਨਿਸ਼ਬਤ ... 137
Yearwise Deposits and Advances-Ratio of Scheduled Commercial
Banks in Punjab
- 6.11 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ... 138
Advances to Agriculture by Scheduled Commercial Banks

6.12	ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾ 2001-2002—ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਲਾਗਤ Annual Plan 2001-2002—Approved Outlay	...	139
7. ਕੀਮਤਾਂ Prices			
7.1	ਜਰਾਇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਥੋਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ Index Numbers of Wholesale Prices of Agricultural Commodities	...	140
7.2	ਉਪਭੋਗਤਾ ਡਾਅ ਸੂਚਕ ਅੰਕ Consumer Price Index Numbers	...	141
7.3	ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ 2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਔਸਤ ਪ੍ਰਚੁਨ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਸਲਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ Maximum, Minimum and Average Retail Prices of Essential Commodities and Percentage Charge during 2001 vis-a-vis 2000	...	143
7.4	ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਰਾਇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਜਰਤਾਂ Minimum Wages for Agricultural and Skilled Labour fixed by the State Government	...	144
8. ਲੋਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ Public Distribution System			
8.1	ਉਚਿੱਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚੁਨ ਕੀਮਤਾਂ Retail Rates Charged by Fair Price Shops	...	145
8.2	ਉਚਿੱਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ Distribution of Essential Commodities through Fair Price Shops	...	146
9. ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ Social Services			
9.1	ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲਿੰਗਵਾਰ, ਖੇਤਰਵਾਰ ਅਤੇ ਜਾਤੀਵਾਰ 1991 ਅਤੇ 2001 ਦੀ ਅਬਾਦੀ Population of Punjab Classified by Sex, Area and Castes 1991 and 2001	...	147
9.2	ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿੰਗਵਾਰ ਅਤੇ ਖੇਤਰਵਾਰ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ 1991 ਅਤੇ 2001 Literacy rate in Punjab by Sex and Area 1991 and 2001	...	148
9.3	ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ Number of Schools	...	149
9.4	ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕੂਲ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤਾ ਔਸਤ ਅਰਧ ਵਿਕਾਸ (ਕਿ.ਮੀ.) Average Radius Served Per School (km.) by Rural and Urban Areas	...	150
9.5	ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ Enrolment in Schools	...	151

9.6	ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ Number of Colleges	...	152
9.7	ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ Enrolment in Colleges	...	153
9.8	ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ Enrolment of Students of Scheduled Castes in Colleges	...	154
9.9	ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੇਜਵਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ Stage-wise Pupil-Teacher Ratio in Schools	...	155
9.10	ਜਨਮ ਦਰ, ਮੌਤ ਦਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸੂ ਮੌਤ ਦਰ Birth Rate, Death Rate and Infant Mortality Rate	...	156
9.11	ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ Number of Medical Institutions	...	157
9.12	ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈੱਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ Number of Beds in Medical Institutions	...	158
9.13	ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਸਥਾ, ਬੈੱਡ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਪਿੱਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਬਾਦੀ Population Served Per Institution, Bed and Doctor	...	159
9.14	ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ Number of Patients treated in Medical Institutions	...	160
9.15	ਇਛਾ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਝਪਨ ਉਪਰੇਸ਼ਨ Voluntary Sterilisation Operations	...	161
9.16	ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਲਿੰਗਵਾਰ ਅਨੁਮਾਨਤ ਜੀਵਨ ਆਸ Expectation of Life at Birth by Sex.	...	162

10. ਗਰੀਬੀ ਨਿਵਾਰਣ Poverty Alleviation

10.1	ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਅਬਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਪੰਜਾਬ-ਭਾਰਤ Percentage of population below poverty line in Punjab vs India	...	163
10.2	ਪੀਲੇ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੰਡੀ ਰਕਮ Number of Yellow Card Holder Beneficiaries and Amount Disbursed by Different Agencies	...	164

ਸਾਰਣੀ 1.1—ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰਚਲਤ ਅਤੇ ਸਥਿਰ (1993-94) ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ

Table 1.1—Gross State Domestic Product and Net State Domestic Product at Current and Constant (1993-94) Prices

ਸਾਲ Year	ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ (ਕਰੌੜ ਰੁਪਏ) Gross State Domestic Product (Rs. Crores)		ਨਿਰੋਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ (ਕਰੌੜ ਰੁਪਏ) Net State Domestic Product (Rs. Crores)		ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਨਿਰੋਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ (ਰੁਪਏ) Per Capita Net State Domestic Product (Rs.)	
	ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ At Current Prices	1993-94 ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ At 1993-94 Prices	ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ At Current Prices	1993-94 ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ At 1993-94 Prices	ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ At Current Prices	1993-94 ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ At 1993-94 Prices
0	1	2	3	4	5	6
1993-94(R)	30243.14	30248.14	27067.56	27067.56	12710	12710
1995-96(R)	38614.86	32433.33	34217.82	28770.62	15471	13008
1996-97(R)	44197.68	34818.68	39112.28	30889.50	17353	13705
1997-98(R)	48700.47	35738.91	43096.44	31600.59	18762	13758
1998-99(R)	55771.60	37807.38	49587.91	33412.37	21184	14274
1999-2000(P)	62360.71	40451.32	55470.12	35733.48	23254	14980
2000-2001(Q)	68448.33	42384.88	60890.01	37412.73	25048	15390

ਸਾਧਨ :—ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ ।

Source:—Economic and Statistical Organisation, Punjab.

ਨੋਟ :— ਕੁਝ ਸੈਕਟਰਾਂ ਬਾਰੇ ਨਵਾਂ ਡੇਟਾ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਲ 1993-94 ਤੋਂ 1998-99 ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

Note:— Due to availability of new data in respect of some sectors, the estimates of State Domestic Product from 1993-94 to 1998-99 have been revised.

ਸਾਰਣੀ 1.2—ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਜੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਆਮਦਨ ਸਥਿਰ (1993-94) ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ
 Table 1.2 - Per Capita Income of Selected States in India at Constant (1993-94) Prices

ਰਾਜ/States	1993-94 (R)	1995-96 (R)	1996-97 (R)	1997-98 (R)	1998-99 (R)	1999-2000 (P)
0	1	2	3	4	5	6
1. ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ Andhra Pradesh	7447	8036	8531	8214	9018	9318
2. ਆਸਾਮ Assam	5715	5760	5793	5796	5587	5968
3. ਬਿਹਾਰ Bihar	3100	2837	3445	3274	3820	3768
4. ਦਿੱਲੀ Delhi	18023	18996	20189	22326	22977	24032
5. ਗੋਆ Goa	15602	16180	18320	18122	—	—
6. ਗੁਜਰਾਤ Gujrat	9749	11792	13379	13314	14297	13434
7. ਹਰਿਆਣਾ Haryana	10824	11326	12439	12297	12766	13463
8. ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ Himachal Pradesh	7364	7966	8326	8583	8905	9177
9. ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ Jammu & Kashmir	6543	6732	6978	7128	7296	7435
10. ਕਰਨਾਟਕ Karnataka	7835	8363	8997	9228	10282	10928
11. ਕੇਰਲਾ Kerla	7938	8748	8987	9079	9371	9678
12. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ Madhya Pradesh	6569	6781	7122	7303	7705	7846
13. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ Maharashtra	12290	13406	13784	14114	14312	15410
14. ਉੜੀਸਾ Orissa	4797	5353	4652	5272	5264	5411
15. ਪੰਜਾਬ Punjab	12710	13008	13705	13758	14274	14980
16. ਰਾਜਸਥਾਨ Rajasthan	6192	7209	7851	8641	8735	8272
17. ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ Tamil Nadu	8952	10191	10583	11240	11775	12504
18. ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ Uttar Pradesh	5258	5498	5965	5848	6117	6373
19. ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ West Bengal	6781	7514	7903	8438	8900	9425
ਸਰਬ ਭਾਰਤ All India	7698	8499	9036	9288	9733	10067

ਸਾਰਣੀ 1.3—ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਧੇ ਦੀ ਦਰ 1993-94 ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ
 Table 1.3 —Average Annual Compound Growth Rate of Gross State Domestic Product at 1993-94 Prices

(ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ)
 (Percent per annum)

ਸੈਕਟਰ Sector	ਛੇਵੀਂ ਯੋਜਨਾ	ਸੱਤਵੀਂ ਯੋਜਨਾ	ਅੱਠਵੀਂ ਯੋਜਨਾ	ਨੌਵੀਂ ਯੋਜਨਾ		
	Sixth Plan	Seventh Plan	Eighth Plan	Ninth Plan		
	1980-81 to 1984-85*	1985-86 to 1989-90*	1992-93 to 1996-97 (R)	1998-99 (R)	1999-2000 (P)	2000-2001 (Q)
0	1	2	3	4	5	6
1. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ Primary	5.37	5.24	3.10	3.06	7.02	2.07
(i) ਖੇਤੀਬਾੜੀ (ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਸਮੇਤ) Agriculture (including Live-stock)	5.44	5.29	3.07	2.92	7.00	1.97
2. ਸੈਕੰਡਰੀ Secondary	5.04	8.65	7.12	11.78	5.90	5.73
3. ਟਰਸ਼ਰੀ Tertiary	5.14	5.22	5.79	4.94	7.74	7.14
ਕੁੱਲ ਆਰਥਿਕਤਾ Overall Economy	5.23	5.98	4.83	5.79	6.99	4.78

ਸਾਧਨ:—ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ।
 Source:—Economic and Statistical Organisation, Punjab

*At 1980-81 prices

ਸਾਰਣੀ 1.4—ਆਰਥਿਕ ਗਤੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੰਡ 1993-94 ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ
 Table 1.4—Percentage Distribution of Gross State Domestic Product by Economic Activity at 1993-94 Prices

ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ Economic Activity	(ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) (Percent)						
	1993-94 (R)	1995-96 (R)	1996-97 (R)	1997-98 (R)	1998-99 (R)	1999-2000 (P)	2000-2001 (Q)
0	1	2	3	4	5	6	7
ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਧਨ Agriculture and Livestock	45.80	43.55	43.40	40.30	39.21	39.21	38.16
(i) ਖੇਤੀਬਾੜੀ Agriculture	33.06	30.50	30.51	26.78	26.30	26.59	25.90
(ii) ਪਸ਼ੂ ਧਨ Livestock	12.74	13.05	12.89	13.52	12.91	12.62	12.26
ਜੰਗਲਾਤ ਉਤਪਾਦਨ Forestry and Logging	0.13	0.13	0.11	0.13	0.11	0.13	0.13
ਮੱਛੀ ਉਤਪਾਦਨ Fishing	0.19	0.24	0.28	0.30	0.36	0.35	0.37
ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਕੱਢਣਾ Mining and Quarring	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ਉਪ-ਜੋੜ : ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ Sub-Total : Primary	46.13	43.92	43.79	40.73	39.68	39.69	38.66
ਉਦਯੋਗ Manufacturing	15.03	15.80	15.53	15.88	15.99	15.84	15.99
(i) ਰਜਿਸਟਰਡ Registered	10.49	10.40	10.19	10.41	10.60	10.60	10.78
(ii) ਗੈਰ ਰਜਿਸਟਰਡ Unregistered	4.54	5.40	5.39	5.47	5.39	5.24	5.21
ਉਸਾਰੀ Construction	4.19	4.78	4.07	5.08	6.20	6.16	6.25
ਬਿਜਲੀ, ਗੈਸ ਅਤੇ ਜਲ ਪ੍ਰਬੰਧ Electricity, Gas and Water Supply	2.55	2.57	2.57	2.63	2.74	2.67	2.66
ਉਪ-ਜੋੜ : ਸੈਕੰਡਰੀ Sub-Total : Secondary	21.77	23.15	22.22	23.59	24.93	24.67	24.90

ਸਾਰਣੀ 1.4—(ਸਮਾਪਤ)—ਆਰਥਿਕ ਗਤੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੰਡ 1993-94 ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ

Table 1.4—(Concl.)—Percentage Distribution of Gross State Domestic Product by Economic Activity at 1993-94 Prices

ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ Economic Activity	(ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) (Percent)						
	1993-94 (R)	1995-96 (R)	1996-97 (R)	1997-98 (R)	1998-99 (R)	1999-2000 (P)	2000-2001 (Q)
0	1	2	3	4	5	6	7
ਵਪਾਰ, ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਸ Trade, Hotels and Restaurants	12.09	12.14	12.15	12.53	12.30	12.50	12.59
ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ Transport, Storage and Communication	3.32	3.87	4.11	4.42	4.80	4.85	5.15
ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਬੀਮਾ Banking and Insurance	3.18	3.85	4.98	5.48	4.80	5.05	5.44
ਵਾਸਤਵਿਕ ਸੰਪਤੀ, ਘਰਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਸੇਵਾਵਾਂ Real Estate, Ownership of Dwelling and Business services	4.98	4.85	4.62	4.60	4.45	4.25	4.15
ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ Public Administration	4.05	3.80	3.90	4.33	4.77	4.89	5.05
ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ Other Services	4.48	4.42	4.23	4.32	4.27	4.10	4.06
ਉਪ-ਜੋੜ ਟਰਸ਼ਰੀ Sub Total : Tertiary	32.10	32.93	33.99	35.68	33.39	35.64	36.44
ਜੋੜ : ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ Total : G S D P	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ਸਾਧਨ :—ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ।

Source:—Economic and Statistical Organisation, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 2.1—ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਕੁੱਲ ਚਕਬਾ

Table 2.1—Gross Area Under Crops

(000 ਹੈਕਟੇਅਰ)
(000 Hectare)

ਮੱਦ Item	1990- 91	1997- 98 (R)	1998- 99 (P)	1999- 2000 (P)	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (T)
0	1	2	3	4	5	6
ਚਾਵਲ Rice	2015	2281	2518	2604	2612	2400
ਬਾਜਰਾ Bajra	12	8	5	5	6	10
ਮੱਕੀ Maize	188	165	154	163	164	200
ਕਣਕ Wheat	3273	3300	3278	3388	3408	3300
ਜੌਂ Barley	37	37	32	31	32	50
ਜਵਾਰ Jowar	(a)	(a)	(a)	(a)	—	—
ਹੋਰ ਸੀਰੀਅਲ Other Cereals	(a)	(a)	(a)	—	—	—
ਕੁੱਲ ਸੀਰੀਅਲ Total Cereals	5525	5791	5987	6191	6222	5960
ਛੋਲੇ Gram	60	13	13	6	8	18
ਹੋਰ ਦਾਲਾਂ Other Pulses	83	71	60	55	47	82
ਕੁੱਲ ਦਾਲਾਂ Total Pulses	143	84	73	61	55	100
ਕੁੱਲ ਅਨਾਜ Total Foodgrains	5668	5875	6060	6252	6277	6060

ਸਾਰਣੀ 2.1—(ਸਮਾਪਤ) ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ

Table 2.1—(Concl'd.) Gross Area Under Crops

(000 ਹੈਕਟੇਅਰ)
(000 Hectare)

ਮੱਦ Item	1990- 91	1997- 98 (R)	1998- 99 (P)	1999- 2000 (P)	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (T)
0	1	2	3	4	5	6
ਮੂੰਗਫਲੀ Groundnut	11	8	6	5	4	10
ਹੋਰ ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜ Other Oilseeds	93	142	154	93	82	198
ਕੁੱਲ ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜ Total Oilseeds	104	150	160	98	86	208
ਗੰਨਾ Sugarcane	101	126	103	108	121	170
ਕਪਾਹ Cotton	701	724	563	476	473	600
(i) ਅਮਰੀਕਨ American	637	626	457	381	358	..
(ii) ਦੇਸੀ Desi	64	98	106	95	115	..
ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ All Other Crops	927	958	854	913	978	987
ਕੁੱਲ ਬੀਜਿਆ ਰਕਬਾ Gross Area Sown	7501	7833	7740	7847	7935	8025

(a) 500 ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਘੱਟ
(a) Less than 500 Hectaresਸਾਧਨ :— (i) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭੌਂ ਰਿਕਾਰਡ, ਪੰਜਾਬ ।
(ii) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪੰਜਾਬ ।Source :—(i) Director, Land Records, Punjab.
(ii) Director, Agriculture, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 2.2—ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਉਪਜ

Table 2.2—Production of Principal Crops

(000 ਟਨੀ)
(000 Tonnes)

ਮੱਦ Item	1990- 91	1997- 98 (R)	1998- 99 (P)	1999- 2000 (P)	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (T)
0	1	2	3	4	5	6
ਚਾਵਲ Rice	6506	7904	7993	8716	9157	8950
ਬਾਜਰਾ Bajra	13	8	4	4	5	10
ਮੱਕੀ Maize	333	345	352	427	458	570
ਕਣਕ Wheat	12159	12715	14192	15910	15551	15565
ਜੌਂ Barley	101	111	103	109	108	175
ਜਵਾਰ Jowar	(b)	(a)	(b)	(b)	—	—
ਹੋਰ ਸੀਰੀਅਲ Other Cereals	(b)	(a)	(b)	(b)	—	—
ਕੁੱਲ ਸੀਰੀਅਲ Total Cereals	19113	21083	22644	25166	25279	25270
ਛੋਲੇ Gram	45	11	11	6	8	21
ਹੋਰ ਦਾਲਾਂ Other Pulses	60	45	36	35	31	79
ਕੁੱਲ ਦਾਲਾਂ Total Pulses	105	56	47	41	39	100
ਕੁੱਲ ਅਨਾਜ Total Foodgrains	19218	21139	22691	25207	25318	25370

ਸਾਰਣੀ 2.2--(ਸਮਾਪਤ)--ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਉਪਜ
Table 2.2- (Concl'd.)—Production of Principal Crops

(000 ਟਨੀ)
(000 Tonnes)

ਮੱਦ Item	1990- 91	1997- 98 (R)	1998- 99 (P)	1999- 2000 (P)	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (T)
0	1	2	3	4	5	6
ਮੂੰਗਫਲੀ Groundnut	9	8	4	5	4	10
ਹੋਰ ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜ Other Oilseeds	84	148	163	99	84	238
ਕੁੱਲ ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜ Total Oilseeds	93	156	167	104	88	248
ਗੰਨਾ (ਗੁੜ) Sugarcane (Gur)	601	715	608	676	777	1200
ਕਪਾਹ* Cotton*	1909	937	596	950	1197	1765
(i) ਅਮਰੀਕਨ American	1802	784	482	754	922	..
(ii) ਦੇਸੀ Desi	107	153	114	196	275	..

ਸਾਧਨ :— (i) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭੌਂ ਰਿਕਾਰਡ, ਪੰਜਾਬ।

(ii) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪੰਜਾਬ।

Source :—(i) Director, Land Records, Punjab.

(ii) Director, Agriculture, Punjab.

* 170 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਦੀਆਂ ਸਾਫ ਕੀਤੀਆਂ ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰ ਗੰਦਾਂ।

* 000 Bales (of 170 Kg. each) of Cleaned Cotton.

(b) 500 ਮੀ. ਟਨ ਤੋਂ ਘੱਟ।

(b) Less than 500 M. Tons.

ਨੋਟ : ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਫਿਲਕੋ ਸਮੇਤ ਗਿਣੀ ਹੈ।

Note: Production of Ground Nut is in terms of Nuts in Shell.

ਸਾਰਣੀ 2.3—ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

Table 2.3—Index Numbers of Agriculture Production

(ਆਧਾਰ : 1969-70 ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਤਰੀਸਾਲਾ=100)
(Base : Triennium ending 1969-70=100)

ਗਰੁੱਪ	ਭਾਰ	1980-	1990-	1997-	1998-	1999-	2000-	
Group	Weight	81	91	98	99	2000	2001	
				(R)	(P)	(P)	(P)	
0	1	2	3	4	5	6	7	
1.	ਅਨਾਜ							
	Foodgrains	64.19	196.74	324.06	363.87	383.84	423.81	430.83
(i)	ਸੀਰੀਅਲ							
	Cereals	49.94	239.71	410.08	464.48	490.63	542.59	551.71
(ii)	ਦਾਲਾਂ							
	Pulses	14.25	46.17	22.61	11.40	9.75	7.69	7.37
2.	ਗੈਰ-ਅਨਾਜੀ							
	Non-Foodgrains	35.81	126.31	171.75	124.35	113.37	138.63	156.38
(i)	ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜ							
	Oilseeds	5.68	105.23	105.10	74.90	75.55	81.36	113.48
(ii)	ਰੇਸ਼ੇਦਾਰ ਫ਼ਸਲਾਂ							
	Fibres	16.98	146.09	239.12	116.25	73.52	117.29	147.47
(iii)	ਫੁਟਕਲ							
	Misc.	13.15	109.87	113.39	156.26	181.32	191.04	186.49
	ਸਾਰੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ							
	All Commodities	100.00	171.52	269.55	278.13	287.02	321.72	332.59

ਸਾਧਨ : ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ।

Source : Economic and Statistical Organisation, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 2.4—ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਝਾੜ
Table 2.4—Yield of Principal Crops

(ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ)
(Kgs. per Hectare)

ਫਸਲ Crop	1990-91	1997-98 (R)	1998-99 (R)	1999- 2000 (R)	2000- 2001 (P)
0	1	2	3	4	5
ਕਣਕ Wheat	3715	3853	4332	4696	4563
ਚਾਵਲ Rice	3229	3465	3152	3347	3506
ਮੱਕੀ Maize	1784	2091	2286	2577	2793
ਜੌਂ Barley	2759	3002	3226	3521	3390
ਛੋਲੇ Gram	743	824	788	979	953
ਬਾਜਰਾ Bajra	1090	1036	1087	703	893
ਗੰਨਾ (ਗੁੜ) Sugarcane (Gur)	5941	5678	5952	6265	6425
ਅਮਰੀਕਨ ਕਪਾਹ Cotton (American)	481	213	179	337	437
ਦੇਸੀ ਕਪਾਹ Cotton (Desi)	285	266	185	352	408
ਤੌਰੀਆ, ਰਾਈ ਅਤੇ ਸਰਸੌਂ Rapeseed and Mustard	1014	872	938	1116	1218
ਮੂੰਗਫਲੀ Groundnut	818	1041	774	969	879
ਸੂਰਜਮੁੱਖੀ Sunflower	1610	1441	1378	1367	1154

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Agriculture, Punjab,

ਸਾਰਣੀ 2.5—ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਖਪਤ ਵਸਤਾਂ
Table 2.5—Principal Inputs in Agriculture

ਮੱਦ Item	ਇਕਾਈ Unit	1990- 91	1997- 98 (R)	1998- 99 (P)	1999- 2000 (P)	2000- 2001 (P)
0	1	2	3	4	5	6
1. ਸਿੰਚਾਈ						
Irrigation						
(i) ਕੁੱਲ ਬੀਜਿਆ ਰਕਬਾ Gross Area Sown	000 ਹੈਕਟੇਅਰ 000 Hect.	7501	7833	7740	7847	7935
(ii) ਕੁੱਲ ਸਿੰਚਿਆ ਰਕਬਾ Gross Area Irrigated	„	7055	7485	7442	7544	7648
(ii) ਦਾ (i) ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤ Ratio of (ii) to (i)	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ Percent	94.1	95.6	96.1	96.1	96.4
(iii) ਨਿਰੋਲ ਬੀਜਿਆ ਰਕਬਾ Net Area Sown	000 ਹੈਕਟੇਅਰ 000 Hect.	4218	4239	4173	4243	4264
(iv) ਨਿਰੋਲ ਸਿੰਚਿਆ ਰਕਬਾ Net Area Irrigated	„	3909	4004	3950	4001	4021
(iv) ਦਾ (iii) ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤ Ratio of (iv) to (iii)	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ Percent	92.7	94.5	94.7	94.3	94.3
2. ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਖਪਤ						
Consumption of Chemical Fertilizers						
(i) ਕੁੱਲ ਐਨ.ਪੀ.ਕੇ. Total NPK	000 ਨਿਊਟਰੀਓਟ ਟੋਨੀ 000 Nutrient tonnes	1220	1314	1375	1447	1314
ਐਨ N	„	877	1005	1081	1086	1008
ਪੀ P	„	328	287	275	335	282
ਕੇ K	„	15	22	19	26	24

ਸਾਰਣੀ 2.5—(ਚਲਦਾ)—ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਖਪਤ ਵਸਤਾਂ
 Table 2.5—(Contd.)—Principal Inputs in Agriculture

ਮੱਦ Item	ਇਕਾਈ Unit	1990- 91	1997- 98 (R)	1998- 99 (P)	1999- 2000 (P)	2000- 2001 (P)
0	1	2	3	4	5	6
(ii) ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਕੁੱਲ ਬੀਜੇ ਰਕਬੇ ਪਿਛੇ ਐਨ.ਪੀ.ਕੇ. Per Hect. of Gross area sown NPK	ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ Kgs.	163	168	178	184	166
ਐਨ N	..	117	128	140	138	127
ਪੀ P	..	44	37	36	43	36
ਕੇ K	..	2	3	2	3	3
3. ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਪਤ Pesticides Consumption	000 ਟੌਨੀ 000 tonnes	6.10	7.15	6.71	6.90(R)	7.01
4. ਵੱਧ ਝਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬੇ ਦਾ ਕੁੱਲ ਬੀਜੇ ਰਕਬੇ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤ Ratio of area sown of high yielding varieties to Total gross area sown under these crops						
ਕਣਕ Wheat	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ Percent	100	100	100	100	100
ਚਾਵਲ Rice	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ Percent	94	94	95	100	96
ਮੱਕੀ Maize	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ Percent	89	93	90	90	94

ਸਾਰਣੀ 2.5—(ਸਮਾਪਤ)—ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖਪਤ ਵਸਤਾਂ
Table 2.5—(Concl'd.)—Principal Inputs in Agriculture

ਮੱਦ Item	ਇਕਾਈ Unit	1990- 91	1997- 98	1998- 99 (P)	1999- 2000 (P)	2000- 2001 (P)
0	1	2	3	4	5	6
ਬਾਜਰਾ Bajra	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ Percent	100	38	60	60	83.
5. ਖਾਰੀ ਭੋਂ ਦਾ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ (ਵਾਧੂ) ਰਕਬਾ Alkaline/Saline Area Reclaimed (Additional)	000 ਹੈਕਟੇਅਰ 000 Hect.	26	16	17(R)	10	*
6. ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਭੋਂ (ਵਾਧੂ) ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦਾ ਰਕਬਾ Soil Conservation Coverage of Agricultural Land (Additional)	000 ਹੈਕਟੇਅਰ 000 Hect.	15	13	11	8	11

ਸਾਧਨ :— (i) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪੰਜਾਬ ।

(ii) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭੋਂ ਰਿਕਾਰਡ, ਪੰਜਾਬ ।

(iii) ਮੁੱਖ ਭੂਮੀ ਪਾਲ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—(i) Director, Agriculture, Punjab.

(ii) Director, Land Records, Punjab.

(iii) Chief Conservator of Soils, Punjab.

*ਸਾਲ 2000-2001 ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਕੀਮ ਦੇ ਢੰਡਾਂ ਦਾ ਲੇਟ ਰਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

*Late release of funds for the year 2000-2001 by the State Govt. with regard to the subsidy component.

ਸਾਰਣੀ 2.6—ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਕਣਕ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ
Table 2.6—Contribution of Wheat and Rice to Central Pool

ਸਾਲ Year	ਕਣਕ Wheat		ਚਾਵਲ Rice	
	ਕੁੱਲ ਯੋਗਦਾਨ (ਲੱਖ ਟਨ) Total Contribution (Lakh Tonnes)	ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿਸਾ Percentage share to the Central Pool	ਕੁੱਲ ਯੋਗਦਾਨ (ਲੱਖ ਟਨ) Total Contribution (Lakh Tonnes)	ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿਸਾ Percentage share to the Central Pool
0	1	2	3	4
1990-91(R)	67.4	60.9	48.2	41.0
1992-93(R)	44.9	50.6	49.1	42.0
1993-94	65.0	50.6	54.9	40.2
1994-95(R)	72.8	61.4	58.3	43.8
1995-96	73.0	59.2	34.6	34.8
1996-97(R)	56.3	68.8	42.2	38.4
1997-98(R)	59.6	64.1	60.4	42.2
1998-99(R)	61.5	48.6	43.8	37.2
1999-2000(P)	78.3	55.4	67.9	42.1
2000-2001(P)	94.2	57.6	69.4	36.3

ਸਾਧਨ.—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Agriculture, Punjab.

ਨੋਟ :—ਫਸਲ ਕਣਕ ਲਈ ਅੰਕੜੇ ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਸੀਜਨ ਅਨੁਸਾਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ।

Note :—Figures regarding Wheat has been taken as per marketing year.

ਸਾਰਣੀ 2.7—ਅਨਾਜ ਲਈ ਸਟੋਰੇਜ ਸਮਰੱਥਾ
Table 2.7—Storage Capacity for Foodgrains

(ਲੱਖ ਟਨ)
(Lakh Tonnes)

ਏਜੰਸੀ Agency	31-3-2001 ਨੂੰ As on 31-3-2001							
	ਕੁੱਲ Total (31-3-2000)	ਛੱਤ ਵਾਲੇ Covered			ਖੁਲੇ Open			ਕੁੱਲ ਜੋੜ Grand Total
		ਨਿੱਜੀ Owned	ਕਿਰਾਏ ਤੇ Hired	ਕੁੱਲ Total	ਨਿੱਜੀ Owned	ਕਿਰਾਏ ਤੇ Hired	ਕੁੱਲ Total	
0	1	2	3	4	5	6	7	8
ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ Food Corporation of India	80.10	21.77	43.00	64.77	5.55	32.41	37.96	102.73
ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ Punjab State Warehousing Corporation	30.62	15.81	4.95	20.76	1.06	14.58	15.64	36.40
ਕੇਂਦਰੀ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ Central Warehousing Corporation	6.80	5.09	1.91	7.00	1.06	—	1.06	8.06
ਪਨਸੁਪ Punsub	22.44	1.34	1.05	2.39	0.30	24.72	25.02	27.41
ਮਾਰਕੈਡ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ State Government	36.15	14.52	0.41	14.93	3.68	25.00	28.68	43.61
ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ Punjab Mandi Board	0.54	0.54	—	0.54	—	—	—	0.54
ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੋ ਇੰਡੀਸਟਰੀਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ Punjab Agro-Industries Corporation	7.51	0.03	0.34	0.37	—	18.03	18.03	18.40
ਕੁੱਲ Total	198.53	60.64	52.47	113.11	12.57	125.91	138.48	251.59

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ, ਪੰਜਾਬ ।
Source :—Director, Food and Supplies, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 3.1—ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਪਲਾਂਟ ਸਮਰੱਥਾ
Table 3.1—Installed Plant Capacity for Electricity Supply

(ਮੈਗਾਵਾਟ)
(Megawatt)

ਪਲਾਂਟ Plant	1990- 91	1995- 96	1996- 97	1997- 98	1998- 99	1999- 2000	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (RE)
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ਹਾਈਡਰੋ								
Hydro								
ਸ਼ਾਨਨ ਬਿਜਲੀ ਘਰ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਗਰ Shanan Power House, Joginder Nagar	110	110	110	110	110	110	110	110
ਯੂ.ਬੀ.ਡੀ.ਸੀ. (ਸਟੇਜ-1 ਅਤੇ II) UBDC (Stage-I & II)	60	91	91	91	91	91	91	91
ਭਾਖੜਾ ਨੰਗਲ ਕੰਪਲੈਕਸ* Bhakra Nangal Complex*	689	689	702	717	731	731	745	760
ਦੇਹਰ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ* Dehar Power Plant*	475	475	475	475	475	475	475	475
ਪੌਂਗ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ* Pong Power Plant*	90	90	90	91	91	91	94	96
ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਈਡਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ Anandpur Sahib Hydel Project	134	134	134	134	134	134	134	134
ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਹਾਈਡਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ Mukerian Hydel Project	207	207	207	207	207	207	207	207
ਮਾਈਕਰੋ ਹਾਈਡਲ ਸਕੀਮਾਂ Micro Hydel Schemes	4	4	4	4	4	4	4	4
ਰਣਜੀਤ ਸਾਗਰ ਡੈਮ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ Ranjit Sagar Dam Project	—	—	—	—	—	—	453	453
ਜੋੜ Total	1769	1800	1813	1829	1843	1843	2313	2330

ਸਾਰਣੀ 3.1 (ਸਮਾਪਤ)—ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਪਲਾਂਟ ਸਮਰੱਥਾ

Table 3.1 (concl'd)—Installed Plant Capacity for Electricity Supply

(ਮੈਗਾਵਾਟ)
(Megawatt)

ਪਲਾਂਟ Plant	1990- 91	1995- 96	1996- 97	1997- 98	1998- 99	1999- 2000	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (R.E.)
0	1	2	3	4	5	6	7	8
II ਸਟੀਮ Steam								
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ, ਬਠਿੰਡਾ								
Guru Nanak Dev Thermal Plant, Bathinda	440	440	440	440	440	440	440	440
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ, ਰੋਪੜ								
Guru Gobind Singh Thermal Plant, Ropar	840	1260	1260	1260	1260	1260	1260	1260
ਚਾਵਲ ਦਾ ਫਿਲਕਾ ਜਲਖੇੜੀ Rice Straw, Jalkheri								
	—	10	10	10	10	10	10	10
ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ								
Guru Hargobind Thermal Plant Lehara Muhabat	—	—	—	210	420	420	420	420
ਜੋੜ								
Total	1280	1710	1710	1920	2130	2130	2130	2130
ਕੁੱਲ ਜੋੜ (I ਅਤੇ II) Grand Total (I & II)								
	3049	3510	3523	3749	3973	3973	4443	4460

*ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ
*Punjab's shareਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਚਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ।
Source :—Punjab State Electricity Board.

ਸਾਰਣੀ 3.2—ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟਾਂ/ਹਾਈਡਲ ਪਲਾਂਟਾਂ/ਸਾਂਝਾ ਪੂਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸਾਲਾਨਾ ਪਲਾਂਟ ਲੋਡ ਫੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਉਤਪਾਦਨ

Table 3.2—Annual Plant Load Factor Achieved by Thermal Plants/Hydel Plants/ Common Pool Project and Total Energy Generated.

ਸਾਲ Year	ਥਰਮਲ Thermal		ਹਾਈਡਲ Hydel		ਸਾਂਝਾ ਪੂਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ. ਦਾ ਹਿੱਸਾ PSEB share in Com- mon Pool Project	
	ਕੁੱਲ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ (ਮਿ. ਕਿ. ਵਾਟ ਘੰਟੇ) Total Energy Genera- ted (MKWH)	ਪਲਾਂਟ ਲੋਡ ਫੈਕਟਰ (ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) Plant Load Factor (Per- cent)	ਕੁੱਲ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ (ਮਿ.ਕਿ. ਵਾਟ ਘੰਟੇ) Total Energy Genera- ted (MKWH)	ਪਲਾਂਟ ਲੋਡ ਫੈਕਟਰ (ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) Plant Load Factor (Per- cent)	ਕੁੱਲ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ (ਮਿ.ਕਿ. ਵਾਟ ਘੰਟੇ) Total Energy Genera- ted (MKWH)	ਪਲਾਂਟ ਲੋਡ ਫੈਕਟਰ (ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) Plant Load Factor (Per- cent)
0	1	2	3	4	5	6
1990-91	5939	52.96	2612	57.84	4933	44.90
1995-96	8232	55.13	3138	65.37	4425	40.16
1996-97	9778	65.66	3026	63.21	4595	41.40
1997-98	10274	68.99	2725	56.93	4087	36.41
1998-99	10914	68.51	3505	—	5448	—
1999-2000	13831	74.27	3220	—	4525	—
2000-2001 (P)	14458	77.85	3152	—	3918	—
2001-2002 (R.E.)	14425	77.67	3339	—	3635	—

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ।

Source :—Punjab State Electricity Board.

ਸਾਰਣੀ 3.3—ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ

Table 3.3—Electrical Energy Availability.

(ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਲੋਵਾਟ ਘੰਟੇ)
(Million KWH)

ਸਰੋਤ Source	1990- 91	1995- 96	1996- 97	1997- 98	1998- 99	1999- 2000	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (R.E)
0	1	2	3	4	5	6	7	8
I ਹਾਈਡਰੋ Hydro								
ਸ਼ਾਨਨ ਬਿਜਲੀ ਘਰ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਗਰ Shanan Power House, Joginder Nagar	573	552	507	600	637	506	488	440
ਯੂ.ਬੀ.ਡੀ.ਸੀ, ਸਟੇਜ-1 ਅਤੇ II UBDG Stage-I & II	201	269	274	207	256	319	346	350
ਭਾਖੜਾ ਨੰਗਲ ਕੰਪਲੈਕਸ* Bhakra Nangal Complex*2986	2569	2814	2164	3151	2739	2221	2065	
ਦੇਹਰ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ* Dehar Power Plant*	1547	1429	1432	1525	1630	1315	1352	1283
ਪੋਂਗ ਪਾਵਰ ਪਲਾਂਟ* Pong Power Plant*	400	427	349	398	528	471	345	287
ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਈਡਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ Anandpur Sahib Hydel Project	660	963	960	579	1074	837	652	475
ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਹਾਈਡਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ Mukerian Hydel Project	1168	1345	1275	1332	1528	1547	1221	1084
ਮਾਈਕਰੋ ਹਾਈਡਲ ਸਕੀਮਾਂ Micro Hydel Schemes	10	9	10	7	10	11	10	10
ਰਣਜੀਤ ਸਾਗਰ ਡੈਮ Ranjit Sagar Dam	—	—	—	—	—	—	435	980
ਉਪਸੰਗਰਕਾਂ ਤੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਉਰਜਾ Less Auxiliary	(-5)	(-6)	(-5)	(-6)	(-6)	(-6)	(-7)	(-7)
ਜੋੜ Total	7540	7557	7616	6806	8808	7739	7063	6967

ਸਾਰਣੀ 3.3—(ਸੰਸਾਰ) ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ
Table 3.3—(Concld.) Electrical Energy Availability

(ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਲੋਵਾਟ ਘੰਟੇ)
(Million KWH)

ਸਾਧਨ Source	1990- 91	1995- 96	1996- 97	1997- 98	1998- 99	1999- 2000	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (R.E)
0	1	2	3	4	5	6	7	8
II ਸਟੀਮ Steam								
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ, ਬਠਿੰਡਾ Guru Nanak Dev Thermal Plant, Bathinda	1930	1844	2340	2254	2307	2399	2525	2463
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ, ਰੋਪੜ Guru Gobind Singh Thermal Plant, Ropar	3496	5690	6638	7170	7128	7538	7752	7820
ਜੀ.ਐਚ.ਟੀ.ਪੀ. G.H.T.P.	—	—	—	—	554	2704	2940	2915
ਚਾਂਦਲਾਂ ਦਾ ਛਿਲਕਾ, ਜਲਖੇੜੀ Rice Straw, Jalkheri	—	—	—	—	—	—	—	—
ਜੋੜ Total	5426	7534	8978	9424	9989	12641	13217	13198
III ਖਰੀਦੀ ਬਿਜਲੀ Power Purchased								
ਬੈਰਾ ਸਿਉਲ Baira Siul	317	361	233	328	328	183	276	306
ਸਿੰਗਰੌਲੀ Singrauli	1070	1371	1325	1368	1435	1521	1480	1450
ਸਲਾਲ ਹਾਈਡਲ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ Salal Hydel Electric Project	690	659	720	786	820	845	760	773
ਹੋਰ Others	438	2581	2806	4165	3713	3459	4376	4301
ਜੋੜ Total	2515	4972	5084	6647	6296	6008	6892	6830
ਕੁੱਲ ਜੋੜ Grand Total	15481	20063	21678	22877	25099	26388	27172	26995

*ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ

*Punjab's share

ਸਰੋਤ :— ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ।

Source :— Punjab State Electricity Board.

ਸਾਰਣੀ 3.4—(ਸਮਾਪਤ)—ਊਰਜਾ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਔਸਤ ਆਮਦਨ

Table 3.4—(Concl'd.)—Electrical Energy Sold and Average Revenue Realised per Unit

ਖ਼ੀਦਦਾਰ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ Category of consumer	1990- 91	1995- 96	1996- 97	1997- 98	1998- 99	1999- 2000	2000- 2001 (P)	2001- 2002 (R.E.)
0	1	2	3	4	5	6	7	8
II ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਆਮਦਨ (ਪੈਸੇ)*								
Average Revenue Per Unit (Paise)*								
ਘਰੇਲੂ Domestic	74.51	136.40	135.03	148.50	178.64	192.85	217.86	218.70
ਵਿਉਪਾਰਕ Commercial	106.50	226.56	250.60	276.33	320.01	347.39	398.53	412.78
ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਟਿੰਗ Public Lighting	105.14	192.05	270.23	309.24	336.85	357.17	346.58	360.83
ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਡੀਵਾਟਰਿੰਗ Irrigation and Dewatering	7.50	38.53	28.46	(F.S.)	(F.S.)	(F.S.)	(F.S.)	(F.S.)
ਉਦਯੋਗ Industry	78.66	184.83	212.03	223.23	248.61	259.66	899.66	943.14
ਸਾਂਝਾ ਪੁਲ Common Pool	—	—	—	—	—	—	—	—
ਬਲਕ ਸਪਲਾਈ/ਗਰਿਡ ਸਪਲਾਈ Bulk Supply/Grid Supply	67.75	178.59	220.99	236.87	284.40	303.09	326.61	340.36
ਰਾਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ Outside the State	70.25	99.73	155.79	197.20	205.41	210.00	224.51	225.00
ਔਸਤ Average	49.90	124.89	136.07	147.79	156.81	162.24	206.73	212.02

*ਬਿਜਲੀ ਕਰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ

*Excludes electricity duty

F.S.—ਮੁਫਤ ਸਪਲਾਈ
Free Supply

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ

Source :—Punjab State Electricity Board.

ਸਾਰਣੀ 3.5—ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਟਿਊਬਵੈਲ
Table 3.5—Tubewells Energised

(ਗਿਣਤੀ)
(Number)

ਸਾਲ Year	ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ During the year	ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਜੋੜ Total at the end of the year
0	1	2
1990-91	44193	600982
1991-92	20582	621564
1992-93	35625	657189
1993-94	30096	687285
1994-95	16206	703491
1995-96	24049	727540
1996-97	16475	744015
1997-98	7165	751180
1998-99	8469	759649
1999-2000	11484	771133
2000-2001 (P)	23342	794475

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ।

Source :—Punjab State Electricity Board.

ਸਾਰਣੀ 3.6—ਪੈਟਰੋਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਖਪਤ

Table 3.6—Consumption of Petroleum Products

(ਕਿਲੋ ਲੀਟਰ)
(Kilo litres)

ਵਸਤੂ Product	1990-91	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999- 2000	2000- 2001 (P)
0	1	2	3	4	5	6	7
ਪੈਟਰੋਲ Petrol	299755	442479	466321	497568(R)	547610(R)	561421	597130
ਹਾਈ ਸਪੀਡ ਡੀਜ਼ਲ High Speed Diesel	1435408	2104549	2274487	2224487	2668242(R)	2737375	2508438
ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ Kerosene Oil	413400	435110	382954	357654	468515(R)	450666	432633
ਲਾਈਟ ਡੀਜ਼ਲ ਤੇਲ Light Diesel Oil	24061	39905	27475	25254	35282(R)	47814	44216
ਫਰਨੇਸ ਤੇਲ Furnace Oil	737092	634743	400438	889864	945549(R)	979491	920746
ਐਲ ਪੀ ਜੀ ਕਨੈਕਸ਼ਨ (000) LPG Connections (000)							
(i) ਅਸਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ Actual Issued	622	1062	1115	1261	1355	1661	2253
(ii) ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਹੈ Pending Applications	357	702	735	661	598	515	—

ਸਾਧਨ:— ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਭਾਰਤ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਅਤੇ ਇੰਡੋ-ਬਰਮਾ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ।
Source:—Indian Oil Corporation, Bharat Petroleum, Hindustan Petroleum and Indo-Burma Petroleum.

ਸਾਰਣੀ 3.7—ਲਗਾਏ ਗਏ ਗੋਬਰ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ

Table 3.7—Installation of Gobar Gas Plants

(ਗਿਣਤੀ)
(Number)

ਸਾਲ Year	ਟੀਚਾ Target	ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ Achievements
0	1	2
1990-91	2200	2334
1993-94	2000	2283
1994-95	2500	2607
1995-96	3000	2949
1996-97	3000	2732
1997-98	4000	3660
1998-99	4500	3818
1999-2000	3000	2638
2000-2001	3000	1912
2001-2002	3000	384*

*30 ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ

*Upto 30th September, 2001

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Agriculture, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 3.8—ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਲਰ ਥਰਮਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ (31 ਮਾਰਚ ਤੱਕ)

Table 3.8—Solar Thermal Systems Installed (upto 31st March)

(ਗਿਣਤੀ)
(Number)

ਸਾਲ Year	ਘਰੇਲੂ ਸੋਲਰ ਵਾਟਰ ਹੀਟਰ Domestic Solar water heater	ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੋਲਰ ਵਾਟਰ ਹੀਟਰ Industrial Solar water heater	ਸੋਲਰ ਟਿੰਬਰ ਕਿਲਨਜ਼ Solar Timber Kilns
0	1	2	3
1990-91	243	304	4
1991-92	334	367	4
1992-93	382	385	4
1993-94	435	509	4
1994-95	476	522	4
1995-96	525	561	4
1996-97	614	631	4
1997-98	628	729	7
1998-99	675	776	7
1999-2000	699	812	7
2000-2001	699	813	7

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਊਰਜਾ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀ ।

Source :—Punjab Energy Development Agency.

ਸਾਰਣੀ 4.1—ਰਾਜ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

Table 4.1—State Comparable Index Numbers of Industrial production

(ਅਧਾਰ : 1993-94=100)
(Base : 1993-94=100)

ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਮੂਹ Industry Group	ਭਾਰ Weight	1994- 95	1995- 96	1996- 97	1997- 98	1998- 99	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ Percentage change over previous year	
							1999- 2000 (P)	8
0	1	2	3	4	5	6	7	8
ਜਨਰਲ ਸੂਚਕ ਅੰਕ General Index	1000.00	107.25	117.57	122.31	127.46	130.86(R)	136.29	4.15
ਬਿਜਲੀ Electricity	60.59	105.23	103.53	113.07	109.67	139.15(R)	147.21	5.79
ਖਣਿਜ Mining	0.10	25.00	25.00	25.00	50.00	62.50	62.50	—
ਨਿਰਮਾਣ Manufacturing	939.31	107.39	118.48	122.91	128.62	130.34	135.59	4.03
ਖੁਰਾਕ ਪਦਾਰਥ Food Products	205.47	98.62	110.10	121.90	125.19	136.44	157.22	15.23
ਬੀਵਰੇਜਿਜ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਪਦਾਰਥ Beverages and Tobacco Products	14.71	100.70	103.72	113.14	116.92	108.41	124.79	15.11
ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ Cotton Textiles	63.03	108.82	104.55	95.01	82.92	78.54	69.67	(-)11.29
ਉਨੀ, ਸਿਲਕ ਤੇ ਬਨਾਵਟੀ ਕੱਪੜਾ Wool, Silk and Synthetic Fibre Textiles	73.11	95.87	107.30	115.59	124.47	112.07	97.81	(-)12.72
ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਪ੍ਰੋਡੈਕਟਸ ਸਮੇਤ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਤੇ ਇਲਾਵਾ Textile Products Including wearing Apparel other than Foot wear	43.97	119.14	122.05	134.46	140.15	157.36	158.65	0.82
ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ਤ ਪਦਾਰਥ Paper and Paper Products	18.30	106.30	133.32	140.24	175.44	173.22	191.09	10.32

ਸਾਰਣੀ 4.1—(ਸਮਾਪਤ) ਰਾਜ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

Table 4.1—(Concl'd.) State Comparable Index Numbers of Industrial production

(ਅਧਾਰ : 1993-94=100)
(Base

ਉਦਯੋਗਿਕ ਗਰੁੱਪ Industry Group	ਭਾਰ Weight	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ					1999- 2000 (P)	Percen- tage change over previous year
		1994- 95	1995- 96	1996- 97	1997- 98	1998- 99		
0	1	2	3	4	5	6	7	8
ਰਸਾਇਣਕ ਉਪਜ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥ ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਕੋਲੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ Chemical & Chemical Products Except Products of Petroleum & Coal	92.16	105.15	103.83	97.20	125.11	117.40	127.92	8.96
ਰਬੜ ਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਪਦਾਰਥ Rubber and Plastic Products	36.73	99.79	101.64	110.08	125.62	150.53	130.90	(-)13.04
ਮੁਲਧਾਰ ਉਦਯੋਗ Basic Metal and Alloys Industries	125.79	110.71	129.21	133.97	129.90	125.89	126.03	0.11
ਧਾਤੂ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਹਿੱਸੇ ਸਵਾਏ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਾਮਾਨ Metal Products and Parts Except Machinery and Transport equipment	39.01	121.45	146.22	150.81	163.44	163.20	165.33	1.31
ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਸਵਾਏ ਸੰਦ ਦੇਆ ਢੁਆਈ ਦੇ ਸਮਾਨ ਤੋਂ Machinery & equipments other than Transport equipment	99.37	108.92	126.80	145.33	142.51	146.33	157.84	7.87
ਦੇਆ ਢੁਆਈ ਦਾ ਸਮਾਨ ਤੇ ਹਿੱਸੇ Transport equipment and parts	116.71	110.11	118.42	118.32	128.06	126.81	127.92	0.40
ਹੋਰ ਉਦਯੋਗ Other Industries	10.95	217.69	294.67	167.62	155.41	152.91	161.13	5.36

ਸਾਧਨ :—ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Economic & Statistical Organisation, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 4.2—ਚੋਣਵੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਦਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ
Table 4.2—Industrial Production of Selected Items

ਮੱਦ Item	ਯੂਨਿਟ Unit (000)	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000 (P)
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ਬੇਬੀ ਫੂਡ Baby Food	ਟਨ Tonne	35	35	36	35	36	39	40
2. ਦੇਸੀ ਘੀ Desi Ghee	ਟਨ Tonne	12	14	23	28	27	30	32
3. ਦੁੱਧ ਪਾਊਡਰ Milk Powder	ਟਨ Tonne	24	24	31	32	38	39	44
4. ਦੁੱਧ (ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ) Milk (all kinds)	ਲੀਟਰ Litre	121	157	193	214	237	249	263
5. ਇੰਨਸਟੈਂਟ ਕਾਫੀ Instant coffee	ਕਿ.ਗ੍ਰਾ. Kg.	2913	3890	3711	4120	3048	3194	3302
6. ਚਾਵਲ (ਸਾਰੀ ਕਿਸਮਾਂ) Rice (all kinds)	ਟਨ Tonne	1769	1684	1786	1990	1975	2043	2275
7. ਬਿਸਕੂਟ Biscuits	ਟਨ Tonne	19	18	20	30	42	50	54
8. ਖੰਡ Sugar	ਟਨ Tonne	283	297	314	436	392	457	514
9. ਵਨਸਪਤੀ ਘੀ Vanaspatti Ghee	ਟਨ Tonne	137	128	134	134	154	163	193
10. ਸਰਸੋਂ/ਤਾਰਾਮੀਰਾ ਤੇਲ Mustard/Rape Seed Oil	ਟਨ Tonne	55	55	64	68	85	102	133
11. ਪਸ਼ੂ ਫੀਡ Cattle Feed	ਟਨ Tonne	147	159	146	146	139	149	157
12. ਮਾਲਟਡ ਫੂਡ Malted Food	ਟਨ Tonne	19	23	43	38	41	34	25
13. ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ Country Wine	ਲੀਟਰ Litre	17657	20067	21091	21838	21242	20035	22126
14. ਭਾਰਤੀ ਬਣੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਰਾਬ Indian Made Foreign Liquor	ਲੀਟਰ Litre	16257	16097	16137	18460	18596	16601	21624
15. ਬੀਅਰ Beer	ਲੀਟਰ Litre	15365	14539	13327	14336	15344	18457	18131
16. ਗੀਨਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸਡ ਕਪਾਹ Ginned & Pressed Kapas	ਟਨ Tonne	166	162	161	123	93	89	95

ਸਾਰਣੀ 4.2—(ਚਲਦਾ)—ਚੋਣਵੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਦਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ
Table 4.2—(Contd.)—Industrial Production of Selected Items

ਮੱਦ Item	ਯੂਨਿਟ Unit (000)	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000 (P)
0	1	2	3	4	5	6	7	8
17. ਸੂਤੀ ਧਾਗਾ Cotton yarn	ਕਿ.ਗ੍ਰਾ. Kg.	107718	120343	112642	112300	111166	94502	74983
18. ਗਰਮ ਧਾਗਾ Wollen Yarn	ਕਿ.ਗ੍ਰਾ. Kg.	7191	7294	7460	9805	13286	11305	9827
19. ਸੂਤੀ ਕਪੜਾ Cotton cloth	ਮੀਟਰ Metre	24258	20553	21077	24675	23727	21653	20896
20. ਗਰਮ ਹੋਜ਼ਰੀ Woolen Hosiery	ਨੰ: Nos.	8116	7997	7974	7248	8434	9762	11447
21. ਯੂਰਿਆ ਐਨ ਕੋਨਟੈਨਟ Urea 'N' content	ਟਨ Tonne	863	906	904	732	973	892	843
22. ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਐਮੋਨੀਅਮ ਨਾਈਟਰੇਟ ਕੋਨਟੈਂਟ Cl. Ammonium Nitrate content	ਟਨ Tonne	270	210	190	131	176	222	162
23. ਸਾਇਕਲ/ਰਿਕਸ਼ਾ ਟਾਇਰ Cycle/Rickshaw Tyres	ਨੰ: Nos.	83406	85392	86633	93652	102942	104610	107432
24. ਸਾਈਕਲ ਟਿਊਬ Cycle Tubes	ਨੰ: Nos.	79849	73653	78095	88844	100962	106020	101947
25. ਸਰੀਆ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਛੜੇ Bars & Rods	ਟਨ Tonne	658	711	759	815	836	856	737
26. ਇਨਗੋਟ (ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ) Ingot (all kinds)	ਟਨ Tonne	454	602	487	618	638	541	600
27. ਐਨਗਲ ਚੈਨਲ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨਸ Angle channel and sections	ਟਨ Tonne	329	346	346	346	118	89	91
28. ਬਿਲਟਸ ਅਤੇ ਸਲੇਬਸ Billets & Slabs	ਟਨ Tonne	100	49	206	172	173	215	246
29. ਜੌਇਸਟ ਅਤੇ ਰੋਲਸ Joist & Rolls	ਟਨ Tonne	91	98	105	113	116	66	62
30. ਸੀ.ਆਈ. ਪਾਈਪ ਅਤੇ ਫਿਟਿੰਗਸ C.I. Pipe and Fittings	ਟਨ Tonne	22	29	37	47	55	55(R)	55

ਸਾਰਣੀ 4.2—(ਸਮਾਪਤ)—ਚੋਣਵੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਦਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ
Table 4.2—(Concl'd.)—Industrial Production of Selected Items

ਮੱਦ Item	ਯੂਨਿਟ Unit (000)	1993-94	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999- 2000(P)
0	1	2	3	4	5	6	7	8
31. ਬੋਲਟਸ ਅਤੇ ਨਟਸ Bolts & Nuts	ਟਨ Tonne	23	25	26	22	27	27	27(R)
32. ਫੋਰਜਿੰਗ Forgings	ਟਨ Tonne	23	33	45	41	41	42	43
33. ਪੂਰੇ ਟਰੈਕਟਰਸ Complete Tractors	ਨੰ: Nos.	24	24	27	34	41	48	51
34. ਕੇਬਲ (ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ) Cable (all Kinds)	ਕਿ.ਮੀ. Km.	12	15	14	13	12	12	21
35. ਟੀ.ਵੀ. ਸੈੱਟ (ਰੰਗੀਨ) T.V. Set (colour)	ਨੰ: Nos.	29	30	33	33	26	27	19
36. ਪਿਕਚਰ ਟਿਊਬ (ਰੰਗੀਨ) Picture tubes (colour)	ਨੰ: Nos.	545	617	829	991	695	520	389
37. ਮੈਟਾਡੋਰ ਦੀ ਚੇਸੀ Chasis for Matador	ਨੰ: Nos.	3	4	5	4	3	3	3
38. ਮੋਪੇਡ Mopeds	ਨੰ: Nos.	31	37	32	36	34	32	32
39. ਸਾਈਕਲ (ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ) Cycle (all kinds)	ਨੰ: Nos.	4349	4680	4739	4951	5034	5814	5452
40. ਸਾਈਕਲ ਹੈਂਡਲਸ Cycle Handles	ਨੰ: Nos.	16266	17325	16985	17306	17842	17853	18259
41. ਫੁਟ ਬਾਲਸ Foot Balls	ਨੰ: Nos.	11299	24597	33295	18939	17560	17277	18206

ਸਾਧਨ :—ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Economic & Statistical Organisation, Punjab.

ਨੋਟ :—ਸਾਲਾਨਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਰਵੇਖਣ ਸਾਲ 1993-94 ਦੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਡੇਟੇ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਲੈਕੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਡੇਟਾ ਅਨੁ-ਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

Note :—Production data has been estimated by taking the production data based on Annual Survey of Industries with base 1993-94.

ਸਾਰਣੀ 4.3— ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਉਦਯੋਗ

Table 4.3—Large and Medium Industries

ਮੱਦ Item	ਯੂਨਿਟ Unit	1990-91	1996-97	1997-98	1998-99	1999- 2000 (R)	2000- 2001 (P)
0	1	2	3	4	5	6	7
ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੂਨਿਟ Working Units	ਗਿਣਤੀ No.	373	586	620	604	611	638
ਅਚੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ Fixed Investment	ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ Rs. Crores	4003	9745	11721	12300	14766	17000
ਰੋਜ਼ਗਾਰ Employment	ਗਿਣਤੀ No.	187311	219383	221154	228000	235993	251890
ਉਤਪਾਦਨ Production	ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ Rs. Crores	7164	21388	25406	30000	23720	35600

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਉਦਯੋਗ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Industries, Punjab.

ਨੋਟ :—ਸਾਲ 1998-99 ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਘਟਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ/ਸਹਾਇਕ ਯੂਨਿਟਾਂ ਲਈ ਪਲਾਂਟ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਬੰਧੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕ੍ਰਮ-ਵਾਰ 60.00 ਲੱਖ ਅਤੇ 75.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਦਸੰਬਰ, 1998 ਤੋਂ 300 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

Note :—Number of Large and Medium units have been decreased in 1998-99 as the limit of investment in Plant and Machinery both SSI/ancillary unit increased to Rs. 300.00 lacs in December, 1998 from 60.00 lacs and 75.00 lacs respectively,

ਸਾਰਣੀ 4.4—ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਅਦਾਰੇ
Table 4.4—Small Scale Units

ਮੱਦ Item	ਯੂਨਿਟ Unit	1990-91	1996-97	1997-98	1998-99	1999- 2000 (R)	2000- 2001 (P)
0	1	2	3	4	5	6	7
ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੂਨਿਟ Working Units	ਗਿਣਤੀ No.	160368	193332	195383	197344	199071	200603
ਅਚੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ Fixed Investment	ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ Rs. Crores	1349	2491	2860	3361	3794	4250
ਰੋਜ਼ਗਾਰ Employment	ਗਿਣਤੀ No.	668845	821170	840568	864592	883005	897417
ਉਤਪਾਦਨ Production	ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ Rs. Crores	4050	11106	13058	14444	16610	19525

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਉਦਯੋਗ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Industries, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 4.5—ਨਵੇਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਏ ਯੂਨਿਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਾਲ 2001-2002
Table 4.5—New Units Registered and Employment Provided during 2001-2002

(ਸਤੰਬਰ, 2001 ਤੱਕ) (upto September, 2001)		
ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ Category of Unit	ਨਵੇਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਏ ਯੂਨਿਟ (ਨੰਬਰ) New Units Registered (No.)	ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਰੋਜ਼ਗਾਰ (ਵਿਅਕਤੀ ਨੰਬਰ) Employment Provided (No. of persons)
0	1	2
1. ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਅਦਾਰੇ Small Scale Units	608	5517
2. ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਅਦਾਰੇ Large and Medium Units	11	925
3. ਪਿਛੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਉਦਯੋਗਿਕ ਯੂਨਿਟ (I+II) Industrial Units Set up in Backward Areas (I+II)	56	684
(i) ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਅਦਾਰੇ Small Scale Units	55	669
(ii) ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਅਦਾਰੇ Large and Medium Units	1	15

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਉਦਯੋਗ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Industries, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 5.1—ਸੰਗਠਿਤ ਖੇਤਰ (ਪਬਲਿਕ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ) ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ

Table 5.1—Employment in the Organised Sector (Public Sector and Private Sector)

ਸੈਕਟਰ Sector	31 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਥਿਤੀ As on 31st March				
	1990	1998	1999	2000	2001
0	1	2	3	4	5
1. ਪਬਲਿਕ ਖੇਤਰ Public Sector	566197	599088	602553	589786	586164
(i) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ Central Government	69819	79880	80483	79396	79198
(ii) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ State Government	289787	307146	310654	304198	302142
(iii) ਨੀਮ ਸਰਕਾਰ Quasi Government	173104	178460	177175	174433	173548
(iv) ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ Local Government	33487	33602	34241	31759	31276
2. ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ Private Sector	220237	248023	251223	255996	261083
ਕੁੱਲ ਜੋੜ (1+2) Grand Total (1+2)	786434	847111	853776	845782	847247

ਸਾਪਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :— Director, Employment, Punjab.

ਨੋਟ :— ਨਿਯੁਕਤੀਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ "ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਾਰਕੀਟ ਸੂਚਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ" ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿਤੇ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਕੜੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਸਲ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ।

Note :— The information is based on the data supplied by the employers under the "Employment Market Information Programme" and may not tally with the actual employment data.

ਸਾਰਣੀ 5.2 :—ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਚਾਲੂ ਰਜਿਸਟਰ ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

Table 5.2—Number of Job seekers on the Live Register of Employment Exchanges

ਸ਼੍ਰੇਣੀ Category	31 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਥਿਤੀ As on 31st March					
	1990	1998	1999	2000	2001	ਤੱਕ up to 30.9.01
0	1	2	3	4	5	6
I. ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ Educated	335456	373094	372970	396414	397631	417223
(i) ਤਕਨੀਕੀ Technical	86959	97717	95541	94119	92982	93329
ਗਰੈਜੂਏਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰ Graduate Engineers	437	931	966	1020	1117	1174
ਡਿਪਲੋਮਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰ Diploma Engineers	5189	7205	6623	6532	7217	7366
ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਿਅਤ ਦਸਤਕਾਰ I.T.I. Trained craftsmen	28147	35665	35575	34936	34866	34045
ਹੋਰ ਦਸਤਕਾਰ Other Craftsmen	5957	3332	2872	2734	2743	2559
ਐਲੋਪੈਥਿਕ ਡਾਕਟਰ Allopathic Doctors	27	106	134	126	88	105
ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ Other Doctors	275	394	380	387	323	386
ਨੀਮ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਅਕਤੀ Para Medical Personnel	3887	5291	5114	5413	5551	5748
ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਾਹਰ Agricultural Specialists	643	653	546	460	346	343

ਸਾਰਣੀ 5.2 :—(ਸਮਾਪਤ)—ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਚਾਲੂ ਰਜਿਸਟਰ ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

Table 5.2-(Concl'd.)—Number of Job seekers on the Live Register of Employment Exchanges

ਸ਼੍ਰੇਣੀ Category	31 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਥਿਤੀ As on 31st March					
	1990	1998	1999	2000	2001	ਤੱਕ up to 30.9.2001
0	1	2	3	4	5	6
ਪਸ਼ੂ ਚਕਿਤਸਾ Veterinary Graduates	4	31	27	18	1	14
ਡੇਅਰੀ ਗਰੈਜੂਏਟ Dairy Graduates	—	1	6	5	12	—
ਅਧਿਆਪਕ (ਬੀ.ਐਡ. ਅਤੇ ਐਮ.ਐਡ.) Teachers (B.Ed. and M.Ed.)	23425	34726	36655	34459	32561	32965
ਅਧਿਆਪਕ (ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ.) Teachers (J.B.T.)	3083	1072	1480	1550	1673	2037
ਅਧਿਆਪਕ (ਹੋਰ) Teachers (Others)	15885	8310	5163	6479	6584	6587
(ii) ਗੈਰ ਤਕਨੀਕੀ (ਨਵੇਂ) Non-Technical (Freshers)	248497	275377	277429	302295	304649	323894
ਗਰੈਜੂਏਟ Graduates	35934	30239	28600	27021	27665	28438
ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ Post-Graduates	10581	7832	6910	6990	6730	7154
ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਅੰਡਰ ਗਰੈਜੂਏਟ Matriculates and under-Graduates	201982	237306	241919	268284	270254	288302
II ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ All Others	286806	203563	193939	141977	134181	132013
ਕੁੱਲ ਚਾਲੂ ਰਜਿਸਟਰ (I+II) Total Live Register (I+II)	622262	576657	566909	538391	531812	549236

ਸਾਧਨ :— ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Employment, Punjab,

ਸਾਰਣੀ 6.1—ਰਾਜ ਬਜਟ—ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

Table 6.1—State Budget—Receipts on Revenue Account

		(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) (Rs. Crores)		
ਸਾਧਨ Source	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਜੋਧੇ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)	
0	1	2	3	
I.	ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ Share of Central Taxes (i+ii)	638.59	734.37	723.00
(i)	ਆਮਦਨ ਕਰ Income Tax	241.82	—	—
(ii)	ਕੇਂਦਰੀ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰ Union Excise Duty	396.77	734.37*	723.00*
II.	ਰਾਜ ਕਰ State Taxes (a+b)	3947.47	5156.30	5874.30
(ੳ)	ਸਿੱਧੇ ਕਰ (a) Direct Taxes	4.84	3.50	3.80
(1)	ਭੋਂ ਮਾਲੀਆ Land Revenue	4.84	3.50	3.80
(ਅ)	ਅਸਿੱਧੇ ਕਰ (b) Indirect Taxes (1 to 9)	3942.63	5152.80	5870.50
(1)	ਰਾਜ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰ State Excise Duty	1231.57	1340.00	1400.00
(2)	ਵਿੱਕਰੀ ਕਰ Sales Tax	1977.28	2850.00	3400.00
(i)	ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਕਰੀ ਕਰ Central Sales Tax	1977.28	2850.00	3400.00
(ii)	ਆਮ ਵਿੱਕਰੀ ਕਰ General Sales Tax	—	—	—

ਸਾਰਣੀ 6.1—(ਚਲਦਾ)—ਰਾਜ ਬਜਟ-ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

Table 6.1—(Contd.)—State Budget—Receipts on Revenue Account

		(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) (Rs. Crores)		
ਸਾਧਨ Source	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਜੇਏ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)	
0	1	2	3	
(iii)	ਮੋਟਰ ਸਪਿਰਟ ਅਤੇ ਲੁਬਰੀਕੈਂਟਸ ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਕਰ Sales Tax on Motor Spirit and Lubricants — — —			
(3)	ਸਟੈਂਪਸ Stamps	293.14	415.01	453.07
(4)	ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਫੀ Registration Fee	32.51	34.99	36.93
(5)	ਗੱਡੀਆਂ ਤੇ ਟੈਕਸ Tax on Vehicles	321.37	350.00	390.00
(6)	ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਟੈਕਸ Tax on Goods and Passengers	—	—	—
(7)	ਬਿਜਲੀ ਕਰ Electricity Duty	76.47	152.30	175.00
(8)	ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰ Entertainment Tax	10.29	10.50	15.50
(9)	ਹੋਰ ਕਰ Other Taxes and Duties	—	—	—
	ਗੈਰ-ਕਰ ਅਮਦਨ Non-Tax Revenue (1 to 6)	2361.46	3078.28	3534.73
(1)	ਵਿਆਜ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ Interest Receipts	535.03	628.92	623.59
(2)	ਲਾਭਾਂਸ਼ ਅਤੇ ਲਾਭ Dividends and Profits	9.15	4.50	5.01
(3)	ਆਮ ਸੇਵਾਵਾਂ General Services	1463.66	1861.70	2275.55

ਸਾਰਣੀ 6.1—(ਸਮਾਪਤ)—ਰਾਜ ਬਜਟ-ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ

Table 6.1—(Concl'd.)—State Budget—Receipts on Revenue Account

(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
(Rs. Crores)

ਸਾਧਨ Source	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਸੋਧੇ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)
0	1	2	3
(4) ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ Social Services	69.99	94.91	95.58
(5) ਆਰਥਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ Economic Services	283.63	488.25	535.00
(6) ਹੋਰ ਮਾਲੀ ਸੇਵਾਵਾਂ Other Fiscal Services	—	—	—
IV ਕੇਂਦਰ ਸਹਾਇਤਾ ਗਰਾਂਟ Grants from the Centre (1 to 4)	520.34	1319.88	1167.27
(1) ਨਾਨ-ਪਲੈਨ ਗਰਾਂਟਸ Non-Plan Grants	181.46	484.27	223.85
(2) ਰਾਜ ਯੋਜਨਾ ਸਕੀਮ ਲਈ For State Plan Schemes	115.14	345.38	454.58
(3) ਕੇਂਦਰੀ ਯੋਜਨਾ ਸਕੀਮ ਲਈ For Central Plan Scheme	19.31	218.14	152.46
(4) ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਕ ਸਕੀਮ ਲਈ For Centrally Sponsored Schemes	204.43	272.99	336.38
ਕੁਲ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ Total Receipts (I to IV) on Revenue Account	7467.86	10285.83	11299.30

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ।

Source :—Punjab Budget Documents.

* ਆਮਦਨ ਕਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ।

* Includes income Tax.

ਸਾਰਣੀ 6.2—ਰਾਜ ਬਜਟ—ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਖਰਚ
Table 6.2—State Budget—Expenditure on Revenue Account

ਖਰਚ ਦੀ ਕਿਸਮ Type of Expenditure	1999-2000	2000-2001	(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) (Rs. Crores)
	(ਲੱਖ) (A)	(ਸੌਂ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)
0	1	2	3
I. ਆਮ ਸੇਵਾਵਾਂ General Services (1 to 5)	5582.23	6757.37	7890.33
1. ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਗ Organs of State	95.92	116.28	125.71
2. ਮਾਲੀ ਸੇਵਾਵਾਂ Fiscal Services	137.36	171.58	180.04
3. ਵਿਆਜ ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਰਿਣ ਸੇਵਾਵਾਂ Interest Payment and Servicing of Debt	2636.67	2445.08	2812.19
4. ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ Administrative Services	1090.69	1294.57	1648.47
5. ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵੱਟਕਲ ਆਮ ਸੇਵਾਵਾਂ Pension and Miscellaneous General Services	1621.59	2729.86	3123.92
II. ਸਮਾਜਕ ਸੇਵਾਵਾਂ Social Services (1 to 8)	2716.03	3859.14	3919.74
1. ਸਿੱਖਿਆ, ਖੇਲ ਕੱਚ, ਕਲਾ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ Education, Sports, Art and Culture	1804.99	2239.25	2281.63
2. ਸਿਹਤ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ Health and Family Welfare	544.56	787.19	787.49
3. ਜਲ ਸਪਲਾਈ, ਸਫਾਈ, ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ Water Supply, Sanitation, House and Urban Development	134.69	337.74	367.13
4. ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ Information and Broadcasting	10.92	12.97	12.44
5. ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ, ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes,	28.77	81.58	87.72

ਸਾਰਣੀ 6.2—(ਸਮਾਪਤ)—ਰਾਜ ਬਜਟ—ਮਾਲ ਲੇਖਾ ਖਰਚਾ
Table 6.2--(Concl'd.)—State Budget—Expenditure on Revenue Account

		(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) (Rs. Crores)		
		1999-2000	2000-2001	2001-2002
ਖਰਚ ਦੀ ਕਿਸਮ Type of Expenditure		(ਲੇਖੇ) (A)	(ਸ਼ੋਧੇ) (R.E.)	(ਬਜਟ) (B.E.)
0		1	2	3
6	ਕਿਰਤ ਤੇ ਕਿਰਤ ਭਲਾਈ Labour and Labour Welfare	49.89	61.35	62.70
7	ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਤੇ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਅਹਾਰ Social Welfare and Nutrition	135.50	332.22	313.44
8	ਹੋਰ Others	6.71	6.84	7.19
III	ਆਰਥਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ Economic Services (1 to 9)	1846.35	2155.80	2145.51
1	ਖੇਡੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ Agriculture and Allied Activities	339.37	549.68	557.41
2	ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ Rural Development	46.69	178.19	136.33
3	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ Special Area Programme	8.93	15.11	18.31
4	ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ Irrigation and Flood Control	294.06	315.12	323.34
5	ਸ਼ਕਤੀ Energy	404.11	452.33	452.30
6	ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ Industry and Minerals	38.16	38.98	36.15
7	ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ Transport	458.10	390.54	412.56
8	ਵਿਗਿਆਨ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ Science, Technology and Environment	0.72	4.39	3.75
9	ਆਮ ਆਰਥਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ General Economic Services	256.21	211.46	205.36
IV	ਸਹਾਇਤਾ ਗਰਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਅੰਦਾਨ Grants-in-Aid and Contributions	50.37	89.43	0.65
ਕੁਲ ਮਾਲ ਖਰਚਾ Total Expenditure on Revenue Account (I to IV)		10194.98	12861.74	13956.23

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼।

Source :—Punjab Budget Documents.

ਸਾਰਣੀ 6.3—ਰਾਜ ਬਜਟ—ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ
Table 6.3—State Budget—Receipts on Capital Account

ਮੁੱਦ Head	(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) (Rs. Crores)		
	1999-2000 (ਲੇਖ) (A)	2000-2001 (ਸੋਧ) (R.B.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)
0	1	2	3
I ਮਾਰਕੀਟ ਕਰਜ਼ੇ (ਨਿਰੋਲ) Market loan (net)	544.87	344.51	379.58
II ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਬੱਚਤਾਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ Small Saving Loan from the Centre	1711.65	—	—
III ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ (ਨਿਰੋਲ) Provident Funds (net)*	898.62	963.80	1059.07
IV ਕਰਜ਼ੇ ਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਸੂਲੀਆਂ Recoveries of Loans and Advances	108.67	125.39	121.36
V ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ੇ (ਨਿਰੋਲ) (ੳ—ਅ) Loans from the Centre (net) (ੳ—b)	(—)41.21	472.70	107.65
(ੳ) ਕੁੱਲ ਕਰਜ਼ੇ (a) Gross Loan (1 to 5)	1090.38	1104.31	999.71
(ੳ) ਨੌਨ ਪਲੈਨ Non-Plan**	0.55	1.10	1.20
(2) ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪਲੈਨ ਸਕੀਮਾਂ State Plan Schemes	285.83	598.21	594.01
(3) ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਪਲੈਨ ਸਕੀਮਾਂ Central Plan Schemes	—	—	—
(4) ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਕ ਸਕੀਮਾਂ Centrally Sponsored Schemes	3.80	5.00	4.50
(5) ਐਡਵਾਂਸ ਲੈਣ ਦੇ ਸਾਧਨ Ways and Means of Advances	801.00	500.00	400.00
(ਅ) ਮੁੜ ਅਦਾਇਗੀਆਂ (ੳ) Repayments	1131.59	631.61	892.06
VI ਐਸ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ੇ (ਨਿਰੋਲ) Loans from S.B.I. and other Banks (net)	265.07	265.00	(—)50.00

ਸਾਰਣੀ 6.3—(ਸਮਾਪਤ)—ਰਾਜ ਬਜਟ—ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ
 Table 6.3—(Concl'd.)—State Budget—Receipts on Capital Account

(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
 (Rs. Crores)

ਮੱਦ Head	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਸੋਧੇ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)
0	1	2	3
VII ਵਿੱਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ੇ (ਨਿਰੋਲ)*** Financial Institutions (net)	127.05	2343.05	2731.04
VIII ਰਾਖਵਾਂ ਫੰਡ (ਨਿਰੋਲ) Reserve Funds (net)	33.19	11.75	6.30
IX ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀਆਂ (ਨਿਰੋਲ) Deposits and Advances (net)	280.98	(—)0.44	(—)0.44
X ਉਚਿੱਤ ਅਤੇ ਵੁਟਕਲ (ਨਿਰੋਲ) Suspense and Miscellaneous (net)	(—)25.44	(—)0.01	(—)0.01
XI ਰਿਮਿਟੈਂਸ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਜੀ ਬੰਦੋਬਸਤ (ਨਿਰੋਲ) Remittances and Inter State Settlement (net)	23.74	2.46	2.46
XII ਅਚੰਤਤਾ ਫੰਡ (ਨਿਰੋਲ) Contingency Fund (net)	3.60	—	—
XIII ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਐਡਵਾਂਸ ਲੈਣ ਦੇ ਸਾਧਨ (ਨਿਰੋਲ) Ways and Means of Advances from R.B.I. (net)	(—)721.87	—	—
ਕੁੱਲ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ Total Receipts on Capital Account (I to XIII)	3208.90	4528.21	4357.01

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ।

Source :—Punjab Budget Documents.

*ਰਾਜ ਦੇ ਪਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਫੰਡ

*State Provident Funds and General Insurance Fund.

**ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਦਾ ਰਿਣ ਛੱਡ ਕੇ

**Excluding Small Saving Loans from the Centre

***ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ., ਐਨ.ਏ.ਬੀ.ਏ.ਆਰ.ਡੀ., ਐਲ.ਆਈ.ਸੀ., ਜੀ.ਆਈ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐਨ.ਸੀ.ਡੀ.ਸੀ.

***RBI; NABARD; LIC; GIC AND NCDC.

ਸਾਰਣੀ 6.4—ਰਾਜ ਬਜਟ—ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ ਖਰਚ

Table 6.4—State Budget—Expenditure on Capital Account

(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
(Rs. Crores)

ਮੁੱਢ Heads	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਜੋਧੇ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)
0	1	2	3
I—ਪੂੰਜੀ ਲਾਗਤ			
I—Capital Outlay (1 to 3)	438.86	1393.63	1454.83
(1) ਆਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ Capital Account of General Services	37.81	69.79	49.39
(2) ਸਮਾਜ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ Capital Account of Social Services	41.80	126.26	189.74
(3) ਆਰਥਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ Capital Account of Economic Services (i to ix)	359.25	1197.58	1215.70
(i) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ Agriculture and Allied Activities	(-)154.49	507.46	167.53
(ii) ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ Rural Development	—	17.29	17.65
(iii) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ Other Special Area Programmes	2.76	11.77	41.58
(iv) ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ Irrigation and Flood Control	363.82	314.14	326.70
(v) ਸ਼ਕਤੀ Energy	—	—	250.00
(vi) ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਖਣਿਜ Industry and Minerals	(-)30.31	9.77	6.96

ਸਾਰਣੀ 6.4—(ਸਮਾਪਤ)—ਰਾਜ ਬਜਟ—ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ ਖਰਚ

Table 6.4—(Concl'd.)—State Budget—Expenditure on Capital Account

		(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) (Rs. Crores)		
ਮੱਦ Heads	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਸੋਧੇ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)	
0	1	2	3	
(vii) ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ Transport	61.27	209.34	261.55	
(viii) ਵਿਗਿਆਨ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ Science, Technology and Environment	0.41	10.96	8.86	
(ix) ਆਮ ਆਰਥਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ General Economic Services	115.79	116.85	134.87	
II—ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ II—Loans and Advances	137.11	619.20	411.53	
(1) ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ Power Projects	36.76	429.13	65.00	
(2) ਹੋਰ Others	100.35	190.07	346.53	
ਕੁਲ ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ ਖਰਚਾ (I+II) Total Expenditure on Capital Account (I +II)	575.97	2012.83	1866.36	

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼।

Source :—Punjab Budget Documents.

ਸਾਰਣੀ 6.5—ਰਾਜ ਬਜਟ—ਸਮੁੱਚੇ ਬਜਟ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

Table 6.5—State Budget—Overall Budgetary Position

(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
(Rs. Crores)

ਮੱਦ Heads	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਜੋੜੇ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)
0	1	2	3
(I) ਮ.ਲ ਲੇਖਾ Revenue Account			
(1) ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ Receipts	7467.86	10288.83	11299.30
(2) ਖਰਚਾ Expenditure	10194.93	12361.74	13556.23
(3) ਬਕਾਇਆ Balance (1-2)	(—)2727.12	(—)2572.91	(—)2656.93
(II) ਪੂੰਜੀਗਤ ਲੇਖਾ Capital Account			
(1) ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ Receipts	3208.90	4528.21	4357.01
(2) ਖਰਚਾ Expenditure	575.97	2012.83	1866.36
(3) ਬਕਾਇਆ Balance (1-2)	2632.93	2515.38	2490.65
ਸਮੁੱਚਾ ਬਕਾਇਆ Overall Balance (I+II)	(—)94.19	(—)57.53	(—)166.28
ਨਕਦ ਬਕਾਇਆ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਘਾਟਾ Increase or Decrease in Cash Balance			
1 ਮੁੱਢਲਾ ਬਕਾਇਆ Opening Balance	55.75	(—)38.44	(—)95.97
2 ਅੰਤਮ ਬਕਾਇਆ Closing Balance	(—)38.44	(—)95.97	(—)262.25

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼।

Source :—Punjab Budget Documents.

ਸਾਰਣੀ 6.6 - ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ

Table 6.6—Net Transfer of Resources from Centre to the State

		(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) (Rs. Crores)		
		1999-2000	2000-2001	2001-2002
ਮੱਦ		(ਲੱਖ)	(ਜੋਧ)	(ਬਜਟ)
Heads		(A)	(R.E.)	(B.E.)
0		1	2	3
(1)	ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ Share of Central Taxes and Duties (1+2)	638.59	734.37	723.00
(1)	ਆਮਦਨ ਕਰ Taxes on Income	241.82	—	—
(2)	ਕੇਂਦਰੀ ਉਪਤਾਦਨ ਕਰ Union Excise Duty	396.77	734.37	723.00
II.	ਗਰਾਂਟ Grants (1 to 4)	520.34	1319.88	1167.26
(1)	ਨਾਨ-ਪਲੈਨ ਗਰਾਂਟਸ Non-Plan Grants	181.46	484.27	223.85
(2)	ਰਾਜ ਪਲੈਨ ਸਕੀਮਾਂ State Plan Schemes	115.14	345.38	454.57
(3)	ਕੇਂਦਰੀ ਪਲੈਨ ਸਕੀਮਾਂ Central Plan Schemes	19.31	218.14	152.46
(4)	ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਾਯੋਜਕ ਸਕੀਮਾਂ Centrally Sponsored Schemes	204.43	272.09	336.38

ਸਾਰਣੀ 6.6—(ਸਮਾਪਤ)—ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ
 Table 6.6 – (Concl'd.)—Net Transfer of Resources from Centre to the State

		(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) (Rs. Crores)		
ਮੱਦ Heads	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਸ਼ਯੇ) (R.E.)	2001-2002 (ਬਜਟ) (B.E.)	
0	1	2	3	
III. ਰਿਣ ਨਿਰੋਲ (ਉ-ਅ-ੲ)				
Loans Net (a-b-c)	(-)31.77	(-)949.16	(-)1539.74	
(ੳ) ਕੁਲ ਰਿਣ				
(a) Gross Loans	2802.01	1104.31	999.71	
(1) ਨਾਨ-ਪਲੈਨ Non-Plan	1712.18	1.10	1.20	
(2) ਰਾਜ ਪਲੈਨ ਸਕੀਮਾਂ State Plan Schemes	285.83	598.21	594.01	
(3) ਕੇਂਦਰੀ ਪਲੈਨ ਸਕੀਮਾਂ Centrally Plan Schemes	—	—	—	
(4) ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਾਯੋਜਕ ਸਕੀਮਾਂ Centrally sponsored Schemes	3.00	5.00	4.50	
(5) ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਲੈਣ ਦੇ ਸਾਧਨ Ways and Means of Advances	801.00	500.00	400.00	
(ਅ) ਖਰਜੇ ਮੌੜਨਾ				
(b) Repayment of loans	1131.59	631.61	892.06	
(ੲ) ਵਿਆਜ ਅਦਾਇਗੀਆਂ				
(c) Interest payments	1702.19	1421.86	1647.39	
ਕੁੱਲ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ (ਨਿਰੋਲ) Total Transfer of Resources (Net) (I to III)	1127.16	1105.09	350.52	

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ।

Source :—Punjab Budget Documents.

ਸਾਰਣੀ 6.7—ਰਾਜ ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਕੁਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਅਨੁਪਾਤ
 Table 6.7—Ratio of State Taxes to Gross State Domestic Product at Current Prices

(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
 (Rs. Crores)

ਮੱਦ Item	1995-96 (ਲੇਖੇ) (A)	1996-97 (ਲੇਖੇ) (A)	1997-98 (ਲੇਖੇ) (A)	1998-99 (ਲੇਖੇ) (A)	1999-2000 (ਲੇਖੇ) (A)	2000-2001 (ਜੋਧੇ) (R)
0	1	2	3	4	5	6
1. ਰਾਜ ਦੇ ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ Revenue from State Taxes	2650.99	2734.66	3044.68	3262.81	3947.47	5156.30
2. ਕੁਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ Gross State Domestic Product at Current Prices	38514.42	44163.38	48387.54	54414.28	62360.71	68448.33
3. ਅਨੁਪਾਤ (1) ਦੀ (2) ਨਾਲ (ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) Ratio of (1) to (2) (Per cent)	6.88	6.19	6.29	6.00	6.33	7.53

ਸਾਧਨ :—ਪੰਜਾਬ ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ।
 Source :—Punjab Budget Documents.

ਸਾਰਣੀ 6.8—ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੋਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ
Table 6.8—Small Savings Net Collections

(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
(Rs. Crores)

ਸਕੀਮ Scheme	1990-91	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999- 2000	2000- 2001
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ਡਾਕਘਰ ਬਚਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ Post Office Saving Deposits	19.33	(-)1.62	8.55	(-)2.86	6.91	24.09	20.41	38.53
2. ਦਸ ਸਾਲਾ ਸੰਚਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ Ten Year Cummulative Time Deposits	(-)2.86	(-)1.08	(-)0.85	(-)0.15	—	—	—	—
3. ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਆਵਰਤਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ Five Year Recurring Deposits	1.94	32.48	58.91	64.37	81.24	94.16	100.19	186.22
4. ਡਾਕਘਰ ਮਿਆਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ Post Office Time Deposits	(-)1.76	33.95	(-)11.06	0.81	43.12	48.88	96.46	178.72
5. ਕੌਮੀ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (2 ਤੋਂ 5ਵਾਂ ਅੰਕ) National Saving Certificate (II V issue)	(-)0.03	—	—	—	—	—	—	—
6. ਕੌਮੀ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (6ਵਾਂ ਅਤੇ 7ਵਾਂ ਅੰਕ) National Saving Certificate (VI and VII issue)	(-)10.43	—	—	—	—	—	—	—
7. ਕੌਮੀ ਬਚਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (8ਵਾਂ ਅੰਕ) National Saving Certificate (VIII issue)	57.19	109.63	135.16	176.98	120.25	252.86	219.75	325.20
8. ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ Public Provident Fund	44.92	103.09	112.75	186.21	350.47	58.73	430.08	402.08(P)

ਸਾਰਣੀ 6.8—(ਸਮਾਪਤ)—ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੋਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ
Table 6.8—(Concl'd)—Small Saving Net Collections

(ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ)
(Rs. Crores)

ਸਕੀਮ Scheme	1990-91	1994-95	1995-96	1996-97	1997-98	1998-99	1999- 2000	2000- 2001
0	1	2	3	4	5	7	8	
9. ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ Social Security and Old Certificate	(-)95.68	97.48	(-)40.76	(-)5.44	(-)2.18	(-)2.14	(-)0.81	(-)2.00
10. ਇੰਦਰਾ ਵਿਕਾਸ ਪੱਤਰ Indira Vikas Patra	77.14	17.15	80.30	50.70	60.77	140.21	(-)5.32	(-)111.63
11. ਮਹਾਂਵਾਰ ਆਮਦਨ ਸਕੀਮ Monthly income Scheme	22.93	86.97	61.84	56.45	121.30	233.39	372.57	484.57
12. ਕੌਮੀ ਬੱਚਤ ਸਕੀਮ National Saving Scheme	1987 63.13	(-)31.09	(-)46.16	(-)25.14	(-)1.84	—	—	(-)10.54
	1992	(-)2.01	2.08	(-)2.04	(-)28.90	(-)19.59	(-)6.41	(-)0.40
13. ਕਿਸਾਨ ਵਿਕਾਸ ਪੱਤਰ Kisan Vikas Patra	133.98	473.19	408.76	397.13	631.37	850.72	869.58	921.43
14. ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ Deposit Scheme relating to Government Employees	—	—	—	0.20	—	—	—	—
ਜੋੜ : Total :	321.80	918.14	769.52	897.22	1382.51	1681.31	2096.50	2412.18

ਸਾਧਨ :— ਰਿਜ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੇਵਿੰਗਜ਼ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ
(ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ), ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ।

Source :— Regional Director, National Savings Organisation
(Government of India), Punjab, Chandigarh.

ਸਾਰਣੀ 6.9—ਬੈਂਕ ਦਫਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
Table 6.9—Number of Bank Offices

ਬੈਂਕ	31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ As on 31st December							
	1990	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Bank	1990	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ਭਾਰਤੀ ਵਪਾਰਿਕ ਬੈਂਕ Indian Commercial Banks	2133	2219	2345	2406(R)	2475(R)	2520	2563	2581
(ੳ) ਭਾਰਤੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਬੈਂਕ (a) Indian Scheduled Banks	2132	2218	2344	2405(R)	2475(R)	2520	2563	2581
(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਅਣ-ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਬੈਂਕ (b) Indian Non-Scheduled Banks	1	1	1	1	0	0	0	0
2. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ Foreign Banks		3	3	3	3	3	1	1
3. ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ Co-operative Banks	661@	702	731	724	741	781	829	885
4. ਮੁੱਢਲੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ@ Primary Agriculture Development Banks@	53	71	72*	74	79	80	82	86
5. ਡਾਕਘਰ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ Post Office Saving Banks	3828	3890	3890	3890	3890	3931	3931	3956
ਜੋੜ Total	6678	6885	7041	7097	7188	7315	7406	7509

ਸਾਧਨ :—(i) ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ।

(ii) ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ।

@ 30 ਜੂਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ
Relates to 30th June.

Source :— (i) Reserve Bank of India.

(ii) Registrar, Co-operative Societies, Punjab.

*31 ਮਾਰਚ, ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ
Relates to 31st March

ਸਾਰਣੀ ਨੰ: 6.10—ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਨਿਸਬਤ
(ਜੂਨ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

Table No. 6.10—Year-wise Deposits and Advances—Ratio of Scheduled Commercial Banks in Punjab (Last Friday of June)

ਮੱਦ Item	(ਰੁਪਏ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ) (Rs. in lakhs)							
	1994	1995	1996	1997	1998	1998 (Dec.)	1999 (Dec.)	2000- 2001
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ Deposits	1485289	1803100(R)	2068860	2378681(R)	2858122	3080391	3587738	4171339
2. ਅਦਾਇਗੀਆਂ Advances	624476	741248(R)	840081	879352(R)	1067427	1166058	1354926	1696211
3. ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ Percentage of advances to deposits	42.04	41.11	40.61	36.97	37.35	37.85	37.77	40.66
4. ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ (ਭਾਰਤ) Percentage of Advances to de- posits (India)	57.91	59.20	61.59	58.21	55.46	53.89	55.82	58.46

ਸਾਧਨ:—ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ।

Source:—Reserve Bank of India,

ਸਾਰਣੀ 6.11—ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਵਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ (ਮਾਰਚ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ)

Table 6.11—Advances to Agriculture by Scheduled Commercial Banks (amount Outstanding as on last Friday of March)

(ਰੁਪਏ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ)
(Rs- in lakhs)

ਪੇਸ਼ਗੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ Nature of Advances	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
0	1	2	3	4	5	6	7
1. ਖਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਪਤ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ For Distri- bution of Ferti- lizers and other inputs	1729.84	3589.43	3654.30	7224.42	9060.35	10961.11	11800.72
2. ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ- ਕਰਣ ਲਈ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ To State Electricity Board for Energisation of Tubewells	637.89	614.84	328.65	618.69	4258.70	14468.42	11626.73
3. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਅਸਿੱਧਾ ਵਿੱਤ Indirect Finance to Agriculture	1648.12	3254.58	5764.57	8528.42	14054.98	26104.47	40730.99
4. ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਵਿੱਤ Direct Finance to farmers	138902.16	147157.95	165507.20	182343.71	198155.19	222987.40	252795.31
ਜੋੜ Total	142918.01	154616.80	175254.72	198715.24	225529.22	274521.40	316953.75

ਸਾਧਨ :—ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ।

Source:—Reserve Bank of India.

ਸਾਰਣੀ 6.12—ਸਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾ 2001-2002—ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਲਾਗਤ

Table 6.12—Annual Plan 2001-2002—Approved Outlay

(ਲੱਖ ਰੁਪਏ)
(Rs. in Lakhs)

ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮੁੱਦ Heads of Development	ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਲਾਗਤ Approved outlay	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ Percentage Share
0	1	2
I ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ Agriculture & Allied Services	18325.98	6.06
II ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ Rural Development	12300.06	4.07
III ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ Special Area Programme	5988.68	1.98
IV ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ Irrigation & Flood Control	47482.05	15.69
V ਊਰਜਾ Energy	70636.30	23.35
VI ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ Industry & Minerals	367.04	0.12
VII ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ Transport	23588.02	7.80
VIII ਵਿਗਿਆਨ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ Science, Technology & Environment	75.91	0.03
IX ਆਮ ਆਰਥਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ General Economic Services	2549.24	0.84
X ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ Social Services	88987.40	29.42
XI ਆਮ ਸੇਵਾਵਾਂ General Services	32199.32	10.64
ਜੋੜ Total	302500.00	100.00

ਸਾਧਨ :—ਸਲਾਨਾ ਯੋਜਨਾ ਪੰਜਾਬ, 2001-2002
Source:—Annual Plan Punjab, 2001-2002.

ਸਾਰਣੀ 7.1—ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬੌਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

Table 7.1—Index Numbers of Wholesale Prices of Agricultural Commodities

ਸਾਲ/ਮਹੀਨਾ	ਪੰਜਾਬ* (ਅਧਾਰ 1979-80 ਤੋਂ 1981-82 =100)	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ/ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ	ਭਾਰਤ** (ਆਧਾਰ 1993-94 =100)	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ/ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ ਘਾਟਾ
Year/Month	Punjab* (Base 1979- 80 to 1981-82 =100)	Percentage change over previous year/month	All India** (Base 1993-94 =100)	Percentage change over previous year/month
0	1	2	3	4
1994-95	330.0	18.7	115.8	15.8
1995-96	342.3	3.7	125.3	8.2
1996-97	374.8	9.5	135.8	8.4
1997-98	377.3	0.7	139.4	2.7
1998-99	440.1	16.6	156.2	12.1
1999-2000	448.0	1.8	158.0	1.2
2000-2001	439.3	(-)1.9	162.5	2.8
2001-2002***	458.4	4.3	167.3	3.0
ਅਪ੍ਰੈਲ				
April	452.0	1.7	165.1	2.3
ਮਈ				
May	460.9	2.0	167.1	1.2
ਜੂਨ				
June	462.4	0.3	169.7	1.6

ਸਾਧਨ :—(i) ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ ।

(ii) ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬੁਲਟਨ ।

Source:— (i) Economic and Statistical Organisation, Punjab.

(ii) Reserve Bank of India Bulletin.

*ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਉਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ 21 ਜਿਨਸਾਂ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ (ਭਾਰ)

*Index Numbers (Weighted) of 21 agricultural commodities grown in Punjab

**ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਬੌਕ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

**Index Numbers of wholesale prices of primary articles.

***ਸਾਲ 2001-2002 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਔਸਤ ਵਿੱਚ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 2000-2001 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ

***Percentage average change during first 3 months of 2001-2002 over 2000-2001.

ਸਾਰਣੀ 7.2—ਉਪਭੋਗਤਾ ਭਾਅ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

Table 7.2—Consumer Price Index Numbers

ਸਾਲ/ਮਹੀਨਾ Year//Month	ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਲਈ For Working Class		ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ For Industrial Workers	
	ਪੰਜਾਬ Punjab (ਅਧਾਰ Base: 1987=100)	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ/ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ Percentage change over previous year/ month	ਭਾਰਤ India (ਅਧਾਰ Base: 1982=100)	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ/ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ Percentage change over previous year/ month
0	1	2	3	4
1991-92	146	11.1	219	13.5
1992-93	159	8.9	240	9.6
1993-94	172	8.2	258	7.5
1994-95	187	8.7	284	10.1
1995-96	202	8.0	313	10.2
1996-97	219	8.4	342	9.3
1997-98	236	7.8	366	7.0
1998-99	264	11.9	414	13.1
1999-2000	281	6.4	428	3.4
2000-2001	300	6.8	444	3.7
2001-2002*	314	4.7	458	3.2
ਅਪ੍ਰੈਲ April	305	0.7	448	0.7
ਮਈ May	308	1.0	451	0.7
ਜੂਨ June	312	1.3	457	1.3

ਸਾਰਣੀ 7.2—(ਸਮਾਪਤ)—ਉਪਭੋਗਤਾ ਭਾਅ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

Table 7.2—(Concl'd).—Consumer Price Index Numbers

ਸਾਲ/ਮਹੀਨਾ Year/Month	ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਲਈ For Working Class		ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ For Industrial Workers		
	ਪੰਜਾਬ Punjab (ਆਧਾਰ Base : 1987 = 100)	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ/ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ Percentage change over previous year/ month	ਭਾਰਤ India (ਆਧਾਰ Base : 1982 = 100)	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ/ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ Percentage change over previous year/ month	
	0	1	2	3	
ਜੁਲਾਈ July		318	1.9	463	1.3
ਅਗਸਤ August		320	0.6	466	0.6
ਸਤੰਬਰ September		319	(-).0.3	465	(-).0.2

ਸਾਧਨ :—(i) ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ ।

(ii) ਕਿਰਤ ਬਿਊਰੋ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ।

Source ;—(i) Economic and Statistical Organisation, Punjab
(ii) Labour Bureau, Govt, of India.

*2001-2002 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਔਸਤ ਵਿਚ
2000-2001 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ ।

* Percentage change during first 6 months
of 2001-2002 over 2000-2001.

ਸਰਣੀ 7.3—ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ 2000 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਔਸਤ ਪ੍ਰਚੁਨ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ।

Table 7.3—Maximum, Minimum and Average Retail Prices of Essential Commodities and Percentage change during 2001 vis-a-vis 2000

(ਰੁ. ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ)
(Rs. per Kg.)

ਵਸਤੂ Commodity	ਸਾਲ Year	ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ Maximum Price	ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ Minimum Price	ਔਸਤ ਕੀਮਤ Average Price	ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ/ਘਾਟਾ Percentage Change over previous year
0	1	2	3	4	5
ਕਣਕ ਆਟਾ Wheat Atta	2000- 2001	8.21 7.76	7.40 7.41	7.82 7.56	1.0 (-)3.3
ਚਾਵਲ ਮੱਟੇ Rice Coarse	2000- 2001	12.30 12.47	11.84 11.86	12.12 12.11	2.8 (-)0.8
ਕਾਲੇ ਛੋਲੇ Grams (Black)	2000- 2001	22.64 26.34	18.21 22.53	19.65 24.39	9.3 24.12
ਮੂੰਗ ਸਾਬਤ Moong whole	2000- 2001	29.07 32.06	26.48 27.73	27.70 29.56	8.0 6.7
ਖੰਡ ਖੁੱਲੀ Sugar Open	2000- 2001	17.71 16.85	16.60 16.02	16.99 16.59	3.6 (-)2.4
ਆਲੂ Potatoes	2000- 2001	4.20 8.38	2.81 2.77	3.46 6.18	(-)8.9 78.6
ਪਿਆਜ Onions	2000- 2001	9.95 10.46	5.13 5.77	6.62 8.21	(-)32.1 24.0
ਵਨਸਪਤੀ ਘੀ ਪ੍ਰਤੀ 2 ਲੀਟਰ Vanaspati Ghee Per 2 Litre	2000- 2001	75.48 81.07	65.86 61.52	69.47 71.14	(-)19.2 2.4
ਚਾਹ 250 ਗ੍ਰਾਮ Tea 250 Gms.	2000- 2001	41.93 42.65	40.49 41.77	41.20 42.16	3.8 2.3
ਨਮਕ ਟਾਟਾ Salt Tata	2000- 2001	6.43 6.59	6.00 6.44	6.05 6.56	0.8 8.4

ਸਾਧਨ :—ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Economic & Statistical Organisation, Punjab.

ਨੋਟ :—ਔਸਤ ਕੀਮਤਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈਡਕੁਆਟਰ
ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ ।

Note :—Average prices are based on the
prices of district headquarters of the State.

ਸਾਰਣੀ 7.4—ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਜਰਤਾਂ

Table 7.4—Minimum Wages for Agricultural and Skilled Labour fixed by the State Government

ਸਾਲ Year	ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ Agricultural Labour	ਕਾਰੀਗਰ Skilled Labour	(ਰੁਪਏ/ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ)
			(Rupees/per day)
			(ਇਕ ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ)
			(as on 1st September)
0	1	2	
1990	35.55	54.75	
1991	38.43	57.63	
1992	41.22	60.42	
1993	43.11	62.31	
1994	46.17	65.37	
1995	55.58	86.98	
1996	58.28	89.68	
1997	61.88	93.28	
1998	65.66	97.06	
1999	69.80	101.20	
2000	73.40	104.80	
2001	83.79	130.29	

ਸਾਧਨ :—ਕਿਰਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Labour Commissioner, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 8.1—ਉਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚੁਨ ਕੀਮਤਾਂ

Table 8.1—Retail Rates Charged by Fair Price shops

(ਰੁਪਏ)

(Rs.)

ਵਸਤੂ Commodity	ਇਕਾਈ Units	1990- 91	1997- 98	1998- 1999	1999- 2000	2000 2001	2001- 2002 (ਤੱਕ up to 30-9-2001)
0	1	2	3	4	5	6	7
1. ਕਣਕ ਆਟਾ/ਕਣਕ Wheat Atta/Wheat	ਕਿਲੋ ਗ੍ਰਾਮ Kg.	2.50	2.58* 5.08**	2.58* 4.58**	2.58	4.27	4.27
2. ਚਾਵਲ Rice	ਕਿਲੋ ਗ੍ਰਾਮ Kg.	4.05	3.63* 6.75**	3.63* 6.75**	3.63	5.77	5.77
3. ਲੈਵੀ ਸ਼ੂਗਰ Levy Sugar	ਕਿਲੋ ਗ੍ਰਾਮ Kg.	5.25	10.50	11.40	12.00	13.25	13.25
4. ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ Kerosene Oil	ਲੀਟਰ Litre	2.51	2.99	3.11	3.16	9.00	9.00

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਭਾਗ,
ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Food and Supplies, Punjab.

* ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ
Below Poverty line

** ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਉਪਰ
Above Poverty line

ਸਾਰਣੀ 8.2—ਉਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ

Table 8.2—Distribution of Essential Commodities through Fair Price Shops

ਵਸਤੂ Commodities	ਇਕਾਈ Units	1990- 91	1997- 98	1998- 1999	1999- 2000	2000- 2001	2001-2002 (ਤੱਕ up to 30-9-2001)
0	1	2	3	4	5	6	7
1. ਕਣਕ ਆਟਾ/ਕਣਕ Wheat Atta/Wheat	ਕੁਇੰਟਲ Quintal	763700	230410	101125*	75856	108604	125385
2. ਚਾਵਲ Rice	ਕੁਇੰਟਲ Quintal	52819	10505	12052*	4409	5412	1950
3. ਲੈਵੀ ਸ਼ੂਗਰ Levy Sugar	ਕੁਇੰਟਲ Quintal	987320	1092608	1037574	990366	897187	50147
4. ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ Kerosene Oil	ਕਿਲੋਲੀਟਰ Kilolitre	406783	407575	439994	464916	436458	128000

ਸਾਧਨ :—1. ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ।
2 ਪਨਸਪ ।

Source :—1. Director, Food and Supplies, Punjab.
2. PUNSUP.

*1998-99 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਣਕ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਏ.ਪੀ.ਐਲ. ਪ੍ਰੀਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੰਡੇ ਗਏ ।

*Wheat and Rice not distributed to APL families in 1998-99 onwards.

ਨੋਟ : ਕਣਕ ਆਟਾ/ਕਣਕ, ਚਾਵਲ ਅਤੇ ਲੈਵੀ ਖੰਡ ਦੀ ਉਚਿਤ ਕੀਮਤ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਲ 1999-2000 ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘਟਣ ਕਾਰਣ ਖੁਲੀ ਮਾਰਕਿਟ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਰਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਹੋਇਆ ।

Note :—Distribution of essential commodities through fair price shops like Wheat Atta/Wheat, Rice, Levy Sugar decreased in 1999-2000 as compared to 1998-99 due to less difference in price of these commodities through open market and fair price shops.

ਸਾਰਣੀ 9.1—ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲਿੰਗਵਾਰ, ਖੇਤਰਵਾਰ ਅਤੇ ਜਾਤੀਵਾਰ 1991 ਅਤੇ 2001 ਦੀ ਆਬਾਦੀ
Table 9.1—Population of Punjab Classified by Sex, Area and Castes 1991 and 2001

ਜਾਤੀਆਂ/ਲਿੰਗ Castes/Sex	1991			2001 (P)		
	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total
0	1	2	3	4	5	6
ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ Scheduled Castes						
ਪੁਰਸ਼ Male	2435795	629876	3065671
ਇਸਤਰੀ Female	2126647	550210	2676857
ਕੁੱਲ Total	4562442	1180086	5742528
ਗ਼ੈਰ-ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ Non-Scheduled Castes						
ਪੁਰਸ਼ Male	5133628	2578735	7712363
ਇਸਤਰੀ Female	4592674	2234404	6827078
ਕੁੱਲ Total	9726302	4813139	14539441
ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ Total Population						
ਪੁਰਸ਼ Male	7569423	3208611	10778034	8500647	4462715	12963362
ਇਸਤਰੀਆਂ Female	6719321	2784614	9503935	7543083	3782851	11325934
ਕੁੱਲ Total	14288744	5993225	20281969	16043730	8245566	24289296

P—ਆਰਜ਼ੀ

P—Provisional

ਸਾਧਨ : ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੈਂਸਜ਼ ਓਪਰੇਸ਼ਨਜ਼ ਪੰਜਾਬ ।

Source : Director, Census Operations Punjab.

.—ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ

.—Not available

ਸਾਰਣੀ 9.2—ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿੰਗਵਾਰ ਅਤੇ ਖੇਤਰਵਾਰ ਸਾਖਰਤਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਰਤਾ 1991 ਅਤੇ 2001

Table 9.2—Literacy rate in Punjab by Sex and Area 1991 and 2001

ਸਾਲ Year	ਦਿਹਾਤੀ Rural			ਸ਼ਹਿਰੀ Urban			ਕੁੱਲ Total		
	ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤਰੀਆਂ		ਕੁੱਲ	ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤਰੀਆਂ		ਕੁੱਲ	ਪੁਰਸ਼ ਇਸਤਰੀਆਂ		ਕੁੱਲ
	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1991	60.71	43.85	52.77	77.26	66.12	72.08	65.66	50.41	58.51
2001 (P)	71.70	57.91	65.16	82.97	74.63	79.13	75.63	63.55	69.95

P—ਆਰਜ਼ੀ

P—Provisional

ਸਾਧਨ : ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੈਂਸਸ ਉਪਰੇਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ।

Source : Director, Census Operation, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.3—ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (30 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ)
Table 9.3—Number of Schools (As on 30th September)

ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਿਸਮ Category of School	(ਗਿਣਤੀ) (Number)								
	1998			1999			2000		
	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ Primary	11383	1250	12633	11686	1310	12996	11723	1353	13076
ਮਿਡਲ Middle	2325	202	2527	2319	215	2534	2318	216	2534
ਹਾਈ/ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ High/Senior Secondary	2409	916	3325	2404	953	3357	2420	968	3388
ਕੁੱਲ Total :	16117	2368	18485	16409	2478	18887	16461	2537	18998

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਸਕੂਲ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Public Instruction, Schools, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.4—ਪੇਂਡੂ ਓ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤਾ ਔਸਤ ਅਰਥ ਵਿਆਸ (ਕਿ.ਮੀ.)
 Table 9.4—Average Radius Served Per School (km) by Rural and Urban Areas

(30 ਸਤੰਬਰ 2000)
 (30 September 2000)

ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਿਸਮ Category of School	ਦਿਹਾਤੀ Rural		ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	
	ਨੰਬਰ No.	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤਾ ਔਸਤ ਅਰਥ ਵਿਆਸ (ਕਿ.ਮੀ.) Average radius served per school (km.)	ਨੰਬਰ No.	ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤਾ ਔਸਤ ਅਰਥ ਵਿਆਸ (ਕਿ.ਮੀ.) Average radius served per school (km.)
1	2	3	4	5
ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ Primary	11723	1.1	1353	0.7
ਮਿਡਲ Middle	2318	2.6	216	1.7
ਹਾਈ/ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ High/Senior Secondary School	2420	2.5	968	0.8

ਸਾਧਨ :—ਅਰਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜਾ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ।

Source —Economic and Statistical Organisation, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.5—ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ (30 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ)

Table 9.5—Enrolment in Schools (As on 30th September)

(ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ)
(in lakhs)

ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ/ਸਾਲ Age-Group/Year	ਕੁੱਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ Total Students			ਗੈਰ-ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ Non-Scheduled Castes			ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ Scheduled Castes		
	ਲੜਕੇ Boys	ਲੜਕੀਆਂ Girls	ਕੁੱਲ Total	ਲੜਕੇ Boys	ਲੜਕੀਆਂ Girls	ਕੁੱਲ Total	ਲੜਕੇ Boys	ਲੜਕੀਆਂ Girls	ਕੁੱਲ Total
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6—11									
1998	11.34	10.34	21.68	6.61	5.99	12.60	4.73	4.35	9.08
1999	11.25	10.12	21.37	6.38	5.67	12.05	4.87	4.45	9.32
2000	11.20	9.92	21.12	6.32	5.54	11.86	4.88	4.38	9.26
11—14									
1998	5.52	4.70	10.22	3.84	3.30	7.14	1.68	1.40	3.08
1999	5.27	4.69	9.96	3.57	3.21	6.78	1.70	1.48	3.18
2000	5.22	4.69	9.91	3.49	3.16	6.65	1.73	1.53	3.26
14—18									
1998	4.34	3.43	7.77	3.36	2.69	6.05	0.98	0.74	1.72
1999	4.54	3.74	8.28	3.56	2.99	6.55	0.98	0.75	1.73
2000	4.59	3.86	8.45	3.60	3.06	6.66	0.99	0.80	1.79
ਜੜ									
Total									
1998	21.20	18.47	39.67	13.81	11.98	25.79	7.39	6.49	13.88
1999	21.06	18.55	39.61	13.51	11.87	25.38	7.55	6.68	14.23
2000	21.01	18.47	39.48	13.41	11.76	25.17	7.60	6.71	14.31

ਸਾਧਨ :—ਭਾਇਰੇਕਟਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਸਕੂਲ, ਪੰਜਾਬ ।

Source:—Director, Public Instruction, Schools, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.6—ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (30 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ)
Table 9.6—Number of Colleges (As on 30th September)

(ਗਿਣਤੀ)
(Number)

ਕਾਲਜ ਦੀ ਕਿਸਮ Category of College	1998			1999			2000		
	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ਆਰਟਸ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਸਮੇਤ ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਕਾਮਰਸ ਦੇ Arts and Science including Home Science and Commerce	63	130	193	64	132	196	70	134	204
ਅਧਿਆਪਕ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ Teacher Training	3	17	20	3	18	21	4	18	22
ਮੈਡੀਕਲ Medical	6	21	27	4	20	24	11	26	37
ਖੇਤੀਬਾੜੀ Agriculture	—	2	2	—	2	2	—	2	2
ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ Engineering	8	8	16	8	8	16	9	7	16
ਪਸ਼ੂ ਚਕਿਤਸਾ Veterinary	—	1	1	—	1	1	—	1	1
ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ Physical Education	1	2	3	1	2	3	1	2	3
ਉਰੀਐਂਟਲ Oriental	—	2	2	—	2	2	—	2	2
ਜੋੜ Total	81	183	264	80	185	265	95	192	287

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਕਾਲਜ, ਪੰਜਾਬ ।
Source :—Director, Public Instruction, Colleges, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.7—ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ (30 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ)

Table 9.7—Enrolment in Colleges (As on 30th September)

(ਗਿਣਤੀ)
(Number)

ਕਾਲਜ ਦੀ ਕਿਸਮ Category of College	1998			1999			2000		
	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਕੁੱਲ Total
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ਆਰਟਸ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਸਮੇਤ ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਕਾਮਰਸ ਦੇ Arts and Science including Home Science and Commerce	41618	179605	221223	40886	181260	222146	44255	189842	234097
ਟੀਚਰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ Teacher Training	725	2723	3448	709	3115	3824	785	3130	3915
ਮੈਡੀਕਲ Medical	863	5649	6512	791	5677	6468	1224	6440	7664
ਖੇਤੀਬਾੜੀ Agriculture	—	1338	1338	—	1282	1282	—	1205	1205
ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ Engineering	5990	3619	9609	7350	4580	11930	8046	5827	13873
ਘੋੜੀ ਚੀਕਿਤਸਾ Veterinary	—	540	540	—	549	549	—	653	653
ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ Physical Education	144	439	583	132	580	712	146	574	720
ਓਰੀਐਂਟਲ Oriental	—	175	175	—	163	163	—	175	175
ਜੋੜ Total	49340	194088	243428	49868	197206	247074	54456	207846	262302

ਸਾਹਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਕਾਲਜ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Public Instruction, Colleges, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.8—ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ (30 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ)

Table 9.8—Enrolment of Students of Scheduled Castes in Colleges (As on 30th September)

(ਗਿਣਤੀ)
(Number)

ਕਾਲਜ ਦੀ ਕਿਸਮ Category of College	1998			1999			2000		
	ਲੜਕੇ Boys	ਲੜਕੀਆਂ Girls	ਜੋੜ Total	ਲੜਕੇ Boys	ਲੜਕੀਆਂ Girls	ਜੋੜ Total	ਲੜਕੇ Boys	ਲੜਕੀਆਂ Girls	ਜੋੜ Total
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ਆਰਟਸ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਸਮੇਤ ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਕਮਰਸ ਦੇ Arts and Science including Home Science and Commerce	10704	10011	20715	10575	10539	21114	11133	10746	21879
ਟੀਚਰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ Teacher Training	231	366	597	283	459	742	278	465	743
ਮੈਡੀਕਲ Medical	473	344	817	479	415	894	535	556	1091
ਖੇਤੀਬਾੜੀ Agriculture	102	35	137	110	44	154	106	32	138
ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ Engineering	960	126	1086	1018	128	1146	1122	153	1275
ਪਸ਼ੂ ਚਕਿਤਸਾ Veterinary	68	19	87	71	22	93	69	22	91
ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ Physical Education	61	41	102	90	39	129	69	36	105
ਓਰੀਐਂਟਲ Oriental	19	15	34	22	13	35	18	20	38
ਜੋੜ Total	12618	10957	23575	12648	11659	24307	13330	12030	25360

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਕਾਲਜ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Public Instruction, Colleges, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.9—ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੇਜਵਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਅਧਿਆਪਕ ਅਨੁਪਾਤ (30 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ)

Table 9.9—Stage-wise Pupil-Teacher Ratio in Schools (As on 30th Sept.)

ਸਟੇਜ Stage	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
0	1	2	3	4	5	6	7	8
I—V	38	39	40	42	40	42	41	42
VI—VIII	31	31	32	31	29	28	26	26
IX ਅਤੇ ਉਪਰ IX and Above	23	21	21	23	22	22	24	24

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਸਕੂਲ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Public Instruction, Schools, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.10—ਜਨਮ ਦਰ, ਮੌਤ ਦਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ੂ ਮੌਤ ਦਰ

Table 9.10—Birth Rate, Death Rate and Infant Mortality Rate

(ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਨਾ)

(Per thousand per annum)

ਸਾਲ Year	ਜਨਮ ਦਰ Birth Rate			ਮੌਤ ਦਰ Death Rate			ਸ਼ਿਸ਼ੂ ਮੌਤ ਦਰ Infant Mortality Rate		
	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਦੋਨੋਂ Com- bined	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਦੋਨੋਂ Com- bined	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਦੋਨੋਂ Com- bined
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1990	28.4	25.6	27.7	8.5	5.8	7.8	66.0	45.0	61.0
1991	28.5	25.6	27.7	8.5	5.7	7.8	58.0	40.0	53.0
1992	28.2	24.2	27.1	8.8	6.5	8.2	60.0	41.0	56.0
1993	27.7	22.6	26.3	8.8	5.5	7.9	60.0	39.0	55.0
1994	26.2	22.0	25.0	8.2	6.2	7.6	59.0	35.0	53.0
1995	26.0	20.8	24.7	7.8	6.1	7.3	58.0	39.0	54.0
1996	25.2	19.1	23.7	7.8	6.1	7.4	54.0	40.0	51.0
1997	24.9	19.0	23.4	7.8	6.1	7.4	54.0	38.0	51.0
1998	23.7	18.5	22.4	8.2	6.3	7.7	58.0	40.0	54.0
1999	22.5	18.6	21.5	7.9	6.1	7.4	57.0	39.0	53.0

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Health Services, Punjab.

ਨੋਟ :—ਸੂਚਨਾ ਸੈਂਪਲ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ।

Note :—The data is based on sample Registration.

ਸਾਰਣੀ 9.11—ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

Table 9.11—Number of Medical Institutions

ਸਾਲ	ਦਿਲਾਕਾ	ਹਸ- ਪਤਾਲ	ਹਸ- ਪਤਾਲ ਕਮ ਸੀ.ਐਚ.ਸੀ.	ਸੀ.ਐਚ.ਸੀ.	ਸੀ.ਐਚ.ਸੀ. ਕਮ ਪੀ.ਐਚ.ਸੀ.	ਪੀ.ਐਚ.ਸੀ.	ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ/ ਸਬ-ਸਿਡਰੀ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ/ ਕਲੀਨਿਕ	ਜੋੜ
Year	Area	Hospi- tal	Hospi- tal cum C.H.C.	C.H.C.	C.H.C. cum P.H.C.	P.H.C.	Dispen- sary/ Sub- sidiary Health centre/ Clinic	Total
0	1	2	3	4	5	6	7	8
1998-99								
	ਦਿਹਾਤੀ Rural	72	3	38	29	417	1217	1776
	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	135	10	22	15	23	248	453
	ਜੋੜ Total	207	13	60	44	440	1465	2229
1999-2000								
	ਦਿਹਾਤੀ Rural	72	3	38	29	417	1217	1776
	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	135	10	22	15	23	248	453
	ਜੋੜ Total	207	13	60	44	440	1465	2229
2000-2001								
	ਦਿਹਾਤੀ Rural	73	3	38	29	417	1217	1777
	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	134	10	22	15	23	248	452
	ਜੋੜ Total	207	13	60	44	440	1465	2229

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Health Services, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.12—ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੈਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

Table 9.12—Number of Beds in Medical Institutions

ਸਾਲ Year	ਦਿਹਾਤੀ Rural	ਸ਼ਹਿਰੀ Urban	ਜੋੜ Total
0	1	2	3
1990-91	10702	13477	24179
1991-92	11036	13706	24742
1992-93	10627	14115	24742
1993-94	10627	14265	24892
1994-95	10627	14265	24892
1995-96	10627	14397	25024
1996-97	10653	14397	25050
1997-98	10671	14423	25094
1998-99	10832	14475	25307
1999-2000	10832	14545	25377
2000-2001	10832	14522	25354

ਸਾਧਨ :- ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :-Director, Health Services, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.13—ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਸਥਾ, ਬੈਡ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਬਾਦੀ
 Table 9.13—Population Served per Intitution, Bed and Doctor

ਸਾਲ Year	ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਆਬਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ Population Served Per			ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਸਥਾ ਪਿਛੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤਾ ਔਸਤ ਅਰਥ ਵਿਆਸ (ਕਿ.ਮੀ.) Average Radius Served per Institution (Km.)	ਪ੍ਰਤੀ '000' ਆਬਾਦੀ ਪਿੱਛੇ ਬੈਡ Beds per '000' Population
	ਸੰਸਥਾ Institution	ਬੈਡ Bed	ਡਾਕਟਰ Doctor		
0	1	2	3	4	5
1990-91	9245	844	1561	2.696	1.2
1991-92	9307	834	1504	2.688	1.2
1992-93	9479	850	1481	2.688	1.2
1993-94	9697	865	1497	2.687	1.1
1994-95	9873	881	1531	2.687	1.1
1995-96	10046	896	1487	2.682	1.1
1996-97	10218	909	1499	2.681	1.1
1997-98	10383	922	1472	2.681	1.1
1998-99	10584	932	1483	2.681	1.1
1999-2000	10787	947	1485	2.681	1.1
2000-2001	10896	958	1470	2.681	0.7

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ।
 Source :—Director, Health Services, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.14—ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

Table 9.14—Number of Patients treated in Medical Institutions

(ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ)

(In thousands)

ਸਾਲ Year	ਦਾਖਲ ਮਰੀਜ਼ Indoor-Patients			ਆਉਟ ਡੋਰ ਮਰੀਜ਼ Outdoor-Patients		
	ਪੁਰਸ਼ Male	ਇਸਤਰੀਆਂ Female	ਜੋੜ Total	ਪੁਰਸ਼ Male	ਇਸਤਰੀਆਂ Female	ਜੋੜ Total
0	1	2	3	4	5	6
1990	222	229	451	5935	5783	11718
1991	217	227	444	5865	5664	11529
1992	207	222	429	5833	5574	11407
1993	231	250	481	5110	5443	10553
1994	232	264	496	5168	5487	10655
1995	223	243	466	4962	5205	10167
1996	229	230	459	5073	5180	10253
1997	222	213	435	5109	5352	10461
1998	230	229	459	5547	5876	11423
1999	229	235	464	5533	6032	11565
2000	211	231	442	5320	5881	11201

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Health Services, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.15—ਇੱਛਾ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਂਝਪਨ ਉਪਰੋਸ਼ਨ
Table 9.15—Voluntary Sterilisation Operations

ਸਾਲ Year	ਨਸਬੰਦੀ Vasectomy	ਨਲਬੰਦੀ Tubectomy	(ਨੰਬਰ) (Number)
			ਕੁੱਲ ਉਪਰੋਸ਼ਨ Total Operations
0	1	2	3
1990-91	6472	85549	92021
1991-92	4982	80520	85502
1992-93	3941	114310	118251
1993-94	3745	126485	130230
1994-95	2490	123502	125992
1995-96	1814	112261	114075
1996-97	1059	106858	107917
1997-98	948	107677	108625
1998-99	1164	112771	113935
1999-2000	1800	124261	126061
2000-2001	1399	112799	114198

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ।

Source :—Director, Health Services, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 9.16—ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਲਿੰਗਵਾਰ ਅਨੁਮਾਨਤ ਜੀਵਨ ਆਸ
 Table 9.16—Expectation of Life at Birth by Sex

(ਸਾਲ)
(Year)

ਸਾਲ Year	ਪੰਜਾਬ Punjab		ਭਾਰਤ India	
	ਪੁਰਸ਼ Male	ਇਸਤਰੀਆਂ Female	ਪੁਰਸ਼ Male	ਇਸਤਰੀਆਂ Female
0	1	2	3	4
1976—80	56.2	55.1	52.6	51.5
1981—86	62.8	62.7	55.6	56.4
1986—91	65.6	65.3	58.1	59.1
1991—96	66.6	66.6	60.6	61.1
1996—2001	68.4	71.4	62.4	63.4

ਸਾਧਨ :—ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ।
 Source :—Director, Health Services, Punjab.

ਸਾਰਣੀ 10.1:—ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਪੰਜਾਬ-ਭਾਰਤ ।

Table 10.1:—Percentage of Population below Poverty line in Punjab V/s India.

ਸਾਲ Year	ਪੰਜਾਬ Punjab	ਭਾਰਤ All India
1	2	3
1973-74	28.08	54.93
1977-78	19.36	51.81
1983	16.29	44.76
1987-88	12.70	39.34
1993-94	11.77	35.97
1999-2000	6.16	26.10

ਸਾਧਨ :-ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ।

Source :-Planning Commission, Government of India.

ਸਾਰਣੀ 10.2—ਪੀਲੇ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੰਡੀ ਰਕਮ
Table 10.2 Number of Yellow Card Holder Beneficiaries and Amount Disbursed by Different Agencies

ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਨਾਂ Name of Agency	ਲਾਭਪਾਤਰ Beneficiaries			ਵੰਡੀ ਰਕਮ (ਰੁਪਏ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ) Amount disbursed (Rs. in lakh)		
	1999- 2000	2000- 2001	2001-2002 ਤੱਕ upto 30-9-2001	1999- 2000	2000- 2001	2001-2002 ਤੱਕ upto 30-9-2001
0	1	2	3	4	5	6
1. ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਏਜੰਸੀਆਂ (ਆਈ. ਆਰ. ਡੀ. ਪੀ.) Rural Develop- ment Agencies (IRDP)	1694 (1046)	11990 (7028)	2530 (1368)	327.72 (181.88)	3648.21 (1982.18)	744.04 (326.34)
2. ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ Local Bodies						
(i) ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਵੈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ Urban Self- Employment Programme	3120 (987)	1930 (957)	718 (361)	904.30 (315.80)	933.98 (375.15)	348.17 (158.17)
(ii) ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ Development of Women & Children	— (—)	170 (90)	10 (5)	— (—)	37.92 (19.30)	2.50 (1.25)
3. ਪੰਜਾਬ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਭੇਂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਨਿਗਮ Punjab Scheduled Castes Land Development and Finance Corporation	7706 (7706)	2839 (2839)	621 (621)	1587.47 (1587.47)	706.81 (706.81)	177.26 (177.26)
4. ਪੰਜਾਬ ਪੱਛਮੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਭੇਂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਨਿਗਮ Punjab Backward Classes Land Development and Finance Corporation	793 (—)	1707 (—)	386 (—)	462.89 (—)	867.19 (—)	207.29 (—)
ਜੋੜ Total	13313 (9739)	18636 (10914)	4265 (2355)	3282.38 (2085.15)	6194.11 (3083.44)	1479.26 (663.02)

ਸਾਧਨ :—ਸਬੰਧਤ ਨਿਗਮ/ਏਜੰਸੀਆਂ ।

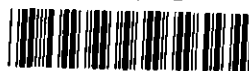
Source :—Concerned Corporation/
Agencies.

ਨੋਟ :—ਬਰੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ।

Note :—Figures in Brackets Relate to Scheduled Castes.

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਮੁਹਾਲੀ 4392/12-2001/750 (ਆਰਐੱਚ ਪੇਪਰ)

NIEPA DC

D11774